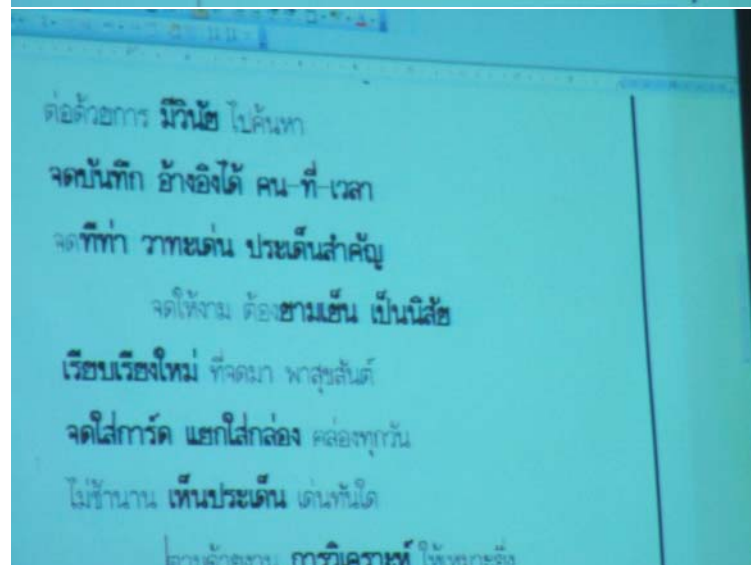
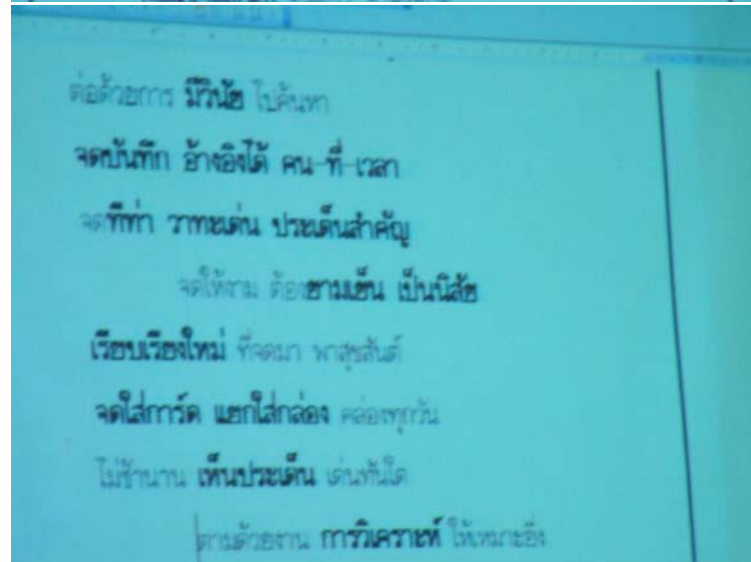
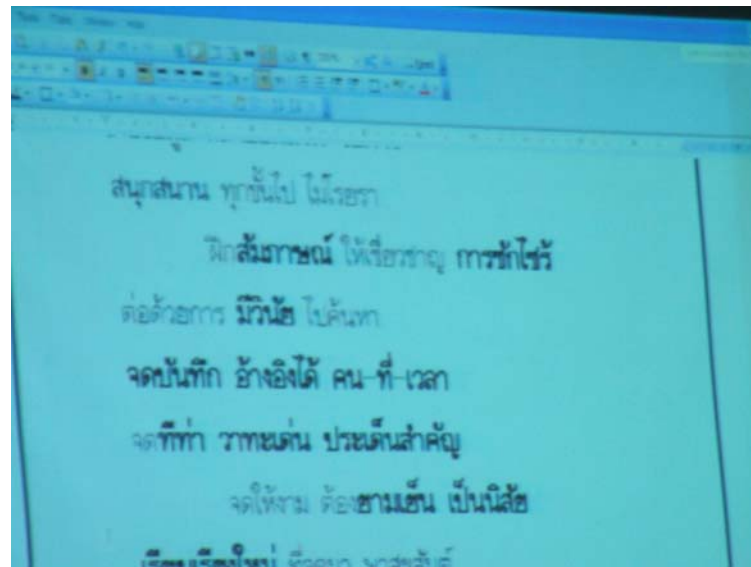
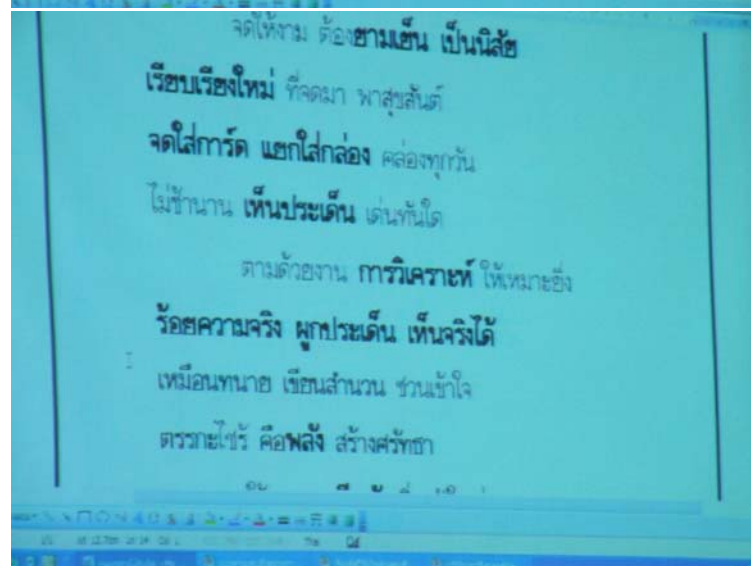
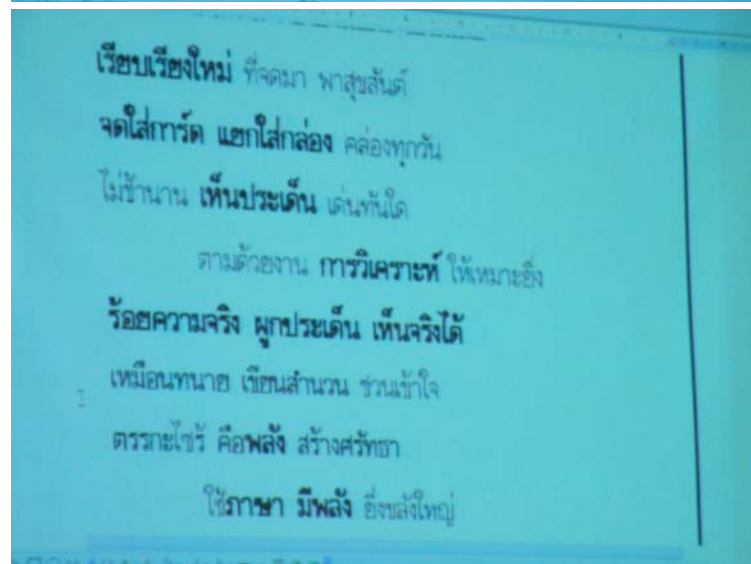
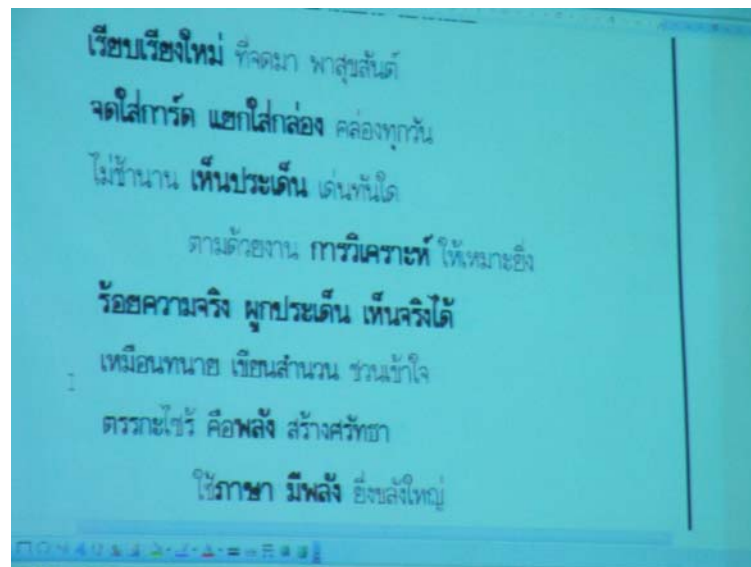

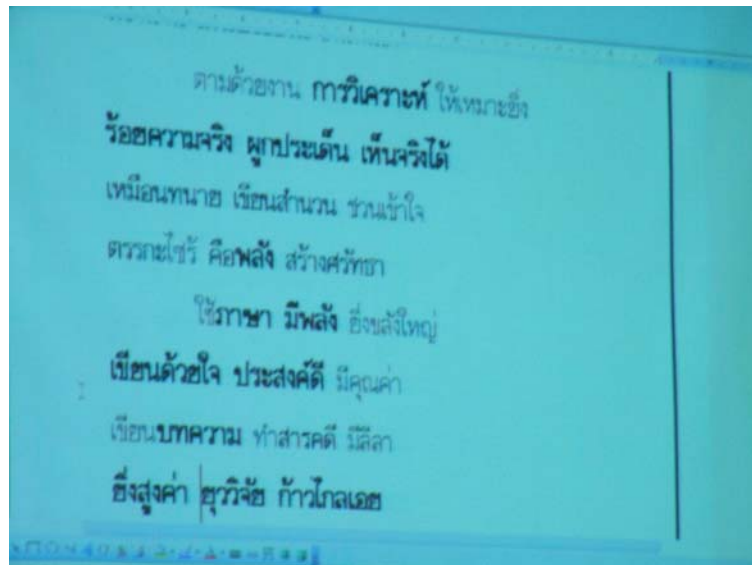
ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมประชุมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนา
ข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551

ภาพกิจกรรมการประชุมเรียนรู้ร่วมกันรายงานความก้าวหน้า
และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วม
โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 28 มิถุนายน 2552

ภาพกิจกรรมการประชุมเรียนรู้ร่วมกันรายงานความก้าวหน้า
และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วม
โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง วันที่ 28 มิถุนายน 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
 สร้างสรรค์ เติบโต สังคมดีด้วยวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
 โรงเรียนท่าหน่ววัฒนธรรม วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เติบโต สारคดีววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำนงวัฒนธรรม วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เติบโต สारคดีววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำนงวัฒนธรรม วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เติบโต สारคดีววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำนงวัฒนธรรม วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
สร้างสรรค์ เติบโต สรรคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
 สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียูวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
 โรงเรียนท่าหนึ่งวฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
 สร้างสรรค์ เติบโต สรรคดียุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
 โรงเรียนทำนงวัฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

ภาพการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมการอบรม
 สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียูวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
 โรงเรียนท่าหน้่งวัฒนธรรม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552

เคล็ดสารคดี

สารคดีเริ่มด้วยดีที่คำถาม

จุดประกายให้ “ต่อมเหီး” พาเอะใจ

คิดเค้าโครงคิดเป็นภาพกลับเป็นเรื่อง

เรียงเรื่องราวเป็นระบบให้ครบครัน

ทั้ง “ข้อใจ” “หมายคำตอบ” และ “สอบสวน”

อีก “ครวญใคร่” “ไขความจริง” ยิ่งแน่นนอน

ลงพื้นที่ถ่ายทำอย่าให้มัน

หามุมสวยมืออย่าสั่นหมั่นฝึกไป

จับเนื้อหาให้จับใจให้ตรงตริก

เล่าเรื่อง ใคร-ทำอะไร-ที่ไหน-เมื่อใด ให้ครบความ จบให้งามด้วยแง่คิดสะกิดใจ

“วิถีชีวิต” “ความสัมพันธ์” “ความเปลี่ยนแปลง” เอามาแฝงในหนังเราเข้าใจได้

หลัก ความจริง บวก ความงาม ประจำใจ

เริ่มให้งามต้องค้นคว้าพาสงสัย

ได้คำถามที่โดนใจไว้เริ่มงาน

อย่าคิดเพื่องคิดกระชับลำดับชั้น

กระบวนการวิจัยยึดให้มันเป็นขั้นตอน

ทุกสิ่งล้วนกระบวนการวิจัยใครสั่งสอน

เป็นขั้นตอนมาร้อยรสบทบรรยาย

มุกกลิ้งนั้นสำคัญนักมากความหมาย

ฝึกให้ได้หลายมุกกลิ้งมองให้งาม

“กว้าง-ยาว-ลึก” ทุกมิติมีคำถาม

จึงจะได้สารคดีมีค่าเอย

(ดร.อมรวิรัช นาคทรพ. กรกฎาคม 2552)

บทที่ 4

ประวัติศาสตร์ลำปางในมุมมองของยูวิจัยลำปาง

การกำเนิดชุมชนและการสร้างบ้านแปงเมือง

ชุมชนโบราณป่าเวียง นับเป็นชุมชนในระยะเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในลุ่มน้ำแม่จาง จากการศึกษาของยูวิจัย พบว่า ชุมชนโบราณแห่งนี้มีร่องรอยของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีรอยต่อของการนับถือผีและการเข้ามาของศาสนาพุทธ บริเวณศาลเจ้า (ผี) ที่มีต้นชะจาว ที่สูงใหญ่และมีจำนวนมากที่วัดปางหอศาล และพบร่องรอยของคูน้ำคันดินคือ หลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณในบริเวณลุ่มน้ำแม่จาง (ข้อค้นพบของยูวิจัยโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา “อดีตลุ่มน้ำสอย ย้อนรอยเกษตร”) และชุมชนโบราณในอำเภอเถิน (ข้อค้นพบของยูวิจัยโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา “แกะรอยวัดแห่งแรกในอำเภอเถิน”)

ในยุคของการสร้างเมืองเขลางค์ซึ่งเป็นเมืองร่วมสมัยของเมืองหริภุญไชย ที่มีอายุ 1000 กว่าปี จากการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 4 (ข้อค้นพบของยูวิจัยโรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย “ย้อนรอยอดีต ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองเขลางค์”) ได้ศึกษาความเป็นมาของการสร้างกำแพงเมืองและศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยอยู่รอบๆ กำแพงเมืองในปัจจุบัน ที่มาของสัญลักษณ์เมืองลำปาง“เพราะเหตุใดลำปางจึงใช้ไก่ขาวเป็นตราสัญลักษณ์” ทีมยูวิจัยค้นพบคำตอบว่า

“ ลำปางเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์มานานนับพันปีแล้วได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์มากมาย ประวัติศาสตร์เริ่มเด่นชัดเจนเมื่อตอนที่มีการก่อตั้งนครเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของล้านนา บริเวณที่ตั้งของเมืองลำปางมีเวียงเล็กเวียงน้อยเกิดขึ้นมากมายจึงชื่อเรียกต่าง ๆ ในตำนานถึง 11 ชื่อ เช่น กุกกุกนคร ลัมกักปปนคร เขลางค์นคร ศรีนครชัย เป็นต้น ทำไมลำปางถึงใช้ไก่ขาวเป็นสัญลักษณ์ประจำเมือง มีเรื่องเล่าว่าสมัยพุทธกาลบริเวณเมืองลำปางมีชุมชนตั้งอยู่แต่ยังไม่มีชื่อเรียกเมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จมาโปรดสัตว์บริเวณนี้ การล่วงรู้ถึงพระอินทร์ พระอินทร์เกรงชาวเมืองจะตื่นมาใส่บาตรไม่ทันจึงได้เนรมิตไก่ขาวมาขันปลุกชาวเมืองให้ตื่นมาใส่บาตร จึงเป็นที่มาของชื่อ กุกกุกนคร ซึ่งแปลว่า เมืองแห่งไก่ขาว ”

จากตำนานไก่ขาวนำมาสู่ตำนานของการสร้างเมืองลำปาง “จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาแล้วไม่น้อยกว่า 1,300 ปี ตั้งแต่สมัยหริภุญชัย (พระนางจามเทวี) เป็นต้นมา คือ ราวพุทธศตวรรษที่ 13 ชื่อของเมืองเขลางค์อันเป็นเมืองในยุคแรก ๆ และเมืองนครลำปาง ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ทั้งจากตำนานศิลาจารึก

พงสาวดาร และจากคำที่นิยมเรียกกันโดยทั่วไปอย่างแพร่หลาย ได้แก่ตำนานจามเทวี ชินกาลบาตีปกรณ์ ตำนานมูลศาสนา ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานเจ้าเจ็ดตน พงสาวดาร โยนก

คำว่า ละคอน หรือ ละคร (นคร) เป็นชื่อสามัญของเมืองเขลางค์ที่นิยมเรียกกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในตำนานและภาษาพูดโดยทั่วไป แม้แต่จังหวัดใกล้เคียงเช่น แพร่ น่าน เชียงราย ลำพูน เชียงใหม่ มักจะเรียกชาวลำปางว่า จาวละคอน ซึ่งหมายถึง ชาวนคร คำว่าละคอนมีชื่อทางภาษาบาลีว่า เรียกว่า “เขลางค์” เช่นเดียวกับ ละพुरหรือลำพูน ซึ่งทางภาษาบาลีเรียกว่า “หริภุญชัย” และเรียกลำปางว่า “ลัมภกัปปะ” ดังนั้น เมืองละคอนจึงหมายถึง บริเวณอันเป็นที่ตั้งของเมืองเขลางค์ คือเมืองโบราณ รูปหอยสังข์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวัง อยู่ในตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ส่วนคำว่า “ลำปาง” เป็นชื่อที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนในตำนานพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งมีชื่อเรียกเป็นภาษาบาลีว่า “ลัมภกัปปนคร” ตั้งอยู่บริเวณลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางไปทางทิศใต้ตามแม่น้ำวังประมาณ 16 กิโลเมตร อันเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุลำปางหลวงในปัจจุบัน ตัวเมืองลัมภกัปปนครมีพื้นที่ประมาณ 200 ไร่

ลักษณะของเมือง ศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศและการเดินสำรวจทางภาคพื้นดิน พบว่ามีคันคู ล้อมรอบ 3 ชั้น (แต่ปัจจุบันเหลือเพียงบางส่วนเท่านั้น) นอกจากนี้พบเศษกระเบื้อง ภาชนะดินเผา เศียรพระพุทธรูปดินเผาสมัยหริภุญชัยและสลุบบแบบสมัยหริภุญชัย สันนิษฐานว่าเมืองลัมภกัปปะนี้น่าจะเป็นเมืองกัลปนาสงฆ์ (เมืองทางศาสนา) มากกว่าจะเป็นเมืองทางอาณาจักรที่มีอำนาจปกครองบ้านเมืองอย่างเป็นระเบียบแบบแผน”

ภาพของอดีตเมืองลำปางที่เลือนรางจนเกือบจะมอด เริ่มปรากฏให้เห็นอีกครั้งหนึ่งโดยการเสาะแสวงหาของทีมงานยูววิจัยในแต่ละแห่งโดยยึดโยงกับพัฒนาการในช่วงต่างๆ ของเมืองลำปาง ที่มีพัฒนาการไปพร้อม ๆ กับอาณาจักรล้านนาในอดีต และสยามประเทศ โดยมีเนื้อหาทั้งในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

เมืองเขลางค์ในสมัยอาณาจักรล้านนา ได้ทำสงครามกับอยุธยา ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ โดยมีเมืองสุโขทัย เมืองเถินเป็นเมืองหน้าด่าน พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่บ้านแม่มอก หรือ เมืองพะคอก ในบริเวณที่เรียกว่าทุ่งประหาร (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนแม่มอกวิทยา “ย้อนรอยความเชื่อ ความศรัทธา เจ้าปู่ันตาแห่งบ้านแม่มอก”) และความสัมพันธ์กับเมืองในกลุ่มน้ำอิง เมืองภูกามยาวของพญางำเมืองพบในงานยูววิจัยของกลุ่ม ดุงชาววา ของทีมงานยูววิจัยอำเภอองาว (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ “ตามรอยวิถีชีวิตคนทำดุงชาววา”ที่สะท้อนความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในชุมชนลุ่มน้ำสำคัญของภาคเหนือ (รายละเอียดอยู่ในงานดุงชาววา และนิทานคำกลอนวัดศรีมุงเมือง)

เมืองที่สำคัญอีกเมืองหนึ่งคือเมืองวัง ในเขตอำเภอวังเหนือ ซึ่งมีหลักฐานว่าอยู่ในสมัย พุทธศตวรรษที่ 17 (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนวังเหนือวิทยา “ย้อนรอยเมืองวัง”) ในยุคที่พม่าเรืองอำนาจในสมัยพระเจ้าบุเรงนองในราวพุทธศตวรรษที่ 20 เมืองลำปาง และเมืองในเขตล้านนาต่างตกอยู่ภายใต้อำนาจของพม่า ได้ก่อให้เกิดวีรบุรุษของเมืองลำปางคือ นานทิพย์ช้าง พบในงานศึกษาของ ทีมงานยูววิจัย เรื่องตามรอยวิถีชีวิตชุมชนบ้านหาคำ ...บ้านเอื้อม (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียน โป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก “ตามรอยวิถีชีวิตของชุมชนบ้านหาคำ ในอดีต มาถึงบ้านเอื้อม ในวันนี้”) เมื่อได้รับคำเชิญเพื่อเข้าร่วมพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ขุนพลแห่งภาคเหนือ ณ บ้านเอื้อม หมู่ 1 ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านเอื้อมได้สร้างศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นที่เคารพสักการะ และมีตระกูล เชื้อเจ้านายฝ่ายเหนือที่สืบทอด เชื้อสายมาจากนานทิพย์ช้างมาร่วมพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ผู้เฒ่าผู้แก่ที่หมู่บ้านบ้านเอื้อมได้บอกเล่าสืบต่อกันมาว่าสถานที่ดังกล่าว คือ หมู่บ้านหาคำในอดีต มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์การรบและวิถีชีวิตการพักอยู่อาศัยของเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ซึ่งมีการเล่าขานกันว่านานทิพย์ช้างได้พักอาศัยอยู่กับภรรยา ณ ศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้างในปัจจุบัน แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่มีผู้สนใจในเรื่องราวของเจ้าพ่อทิพย์ช้างกับหมู่บ้านบ้านเอื้อมมากนัก ทีมยูววิจัยจึงเกิดความสงสัย และอยากรู้อยากเห็น ประกอบกับช่วงเวลานั้นทีมยูววิจัยได้รับโอกาสที่ดีมาก จึงได้เข้ามาเป็นทีมยูววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ทำให้เกิดกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในเรื่องของ วิถีชีวิตชุมชนบ้านหาคำและบ้านเอื้อม รวมถึงศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ขุนพลแห่งภาคเหนือ ที่คนในหมู่บ้านมีความศรัทธา

หมู่บ้านบ้านเอื้อมตั้งอยู่ในตำบลของทีมนักวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก ทีมยูววิจัยจึงต้องการเรียนรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเรา ให้ทราบถึง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านเอื้อมและบ้านหาคำ ทั้งการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากบ้านหาคำในอดีตมาจนถึงชุมชนบ้านเอื้อมในปัจจุบัน โดยมีศาลเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ขุนพลแห่งภาคเหนือ เป็นที่พักผ่อนทางจิตใจให้กับผู้คน เพื่อสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เกิดความสามัคคีกันของคนในชุมชนและสร้างความพยายามศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ โดยการกระตุ้นจากการทำงานยูววิจัยและสืบทอดประวัติศาสตร์ที่กำลังจะเลือนหายไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างรวดเร็วไปสู่สังคมของชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาดี บ้านเมืองของตน ที่สามารถรวบรวมผู้คนมาอยู่บ้านอยู่เมือง และมีลูกหลาน สืบเชื้อสายต่อมา เช่น เจ้าเจ็ดตน และมีส่วนในการสร้างเมืองกรุงเทพมหานครหรือ

กรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยเจ้ากาวิละ และเจ้าหญิงศรีอโนชา ซึ่งมีลูกหลานสืบสกุล ในตำแหน่งเจ้าเมือง จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงถูกรวบรวมเป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศ ซึ่งมีเรื่องราวเหล่านี้ในงานคุ้มเจ้าหลวง ที่หายไป (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนลำปางกัลยาณี “ตามรอยคุ้มเจ้าหลวงลำปาง”)

ลำปางในยุคสยามประเทศ เป็นการเข้ามาของชาวตะวันตกในยุคของการล่าอาณานิคม ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นยุคของการค้าขายทางเรือ เกิดการคองค้า และพัฒนามาเป็นตลาดจีนในเวลาต่อมา และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเข้ามาทำไม้ของบริษัทต่างชาติ ในสมัยเจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิตและการเข้ามาของชาวพม่า และขมุ และเกิดการสร้างวัดพม่าในเมืองลำปาง (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนเทศบาล 4 บำรุงราษฎร์ “วัดพม่า ในเขตเทศบาลนครลำปาง”)

ลำปางในยุคการเข้ามาของชาวตะวันตกก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายในลำปาง โดยเฉพาะทางด้านการค้า เพราะหลังจากที่อังกฤษยึดครองพม่าแล้ว คนในบังคับของอังกฤษยังได้สร้างสัมพันธ์ทางการค้ากับชาวลำปางและชาวล้านนาอื่นๆ โดยผ่านหัวเมืองมอญในพม่า ซึ่งมีเครือข่ายทางการค้าทางบกจากเมืองมะละแหม่ง สู่ระแหง ลำพูน เชียงใหม่ และลำปาง และต่อไปทางตอนบนคือ เชียงราย เชียงแสน เชียงตุง และปลายทางที่ค้าในเทศจีน สกุลเงินที่นิยมใช้คือเงินรูเปีย เนื่องจากมีเพียงพอในการแลกเปลี่ยนและนานาชาติยอมรับในมาตรฐานการแลกเปลี่ยน และเปลี่ยนมาใช้เงินบาทในช่วงครึ่งหลังของรัชกาลที่ 5

การค้าขายกับชาติตะวันตกหรือกับคนในบังคับของอังกฤษส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ “ไม้สัก” ของลำปาง เพราะสนธิสัญญาเบาริ่ง (พ.ศ. 2398) สามารถเดินทางไปไหนๆ ก็ได้ในอาณาจักรสยาม และเจ้าเมืองมีสิทธิให้สัมปทานกับนายทุนตะวันตก ซึ่งทำรายได้ให้กับเจ้าเมืองเป็นค่าเปิดป่า และค่าต่อไม้¹

เหตุการณ์ในช่วงนี้ทำให้ชาวพม่าและชาวขมุ (จากประเทศลาว) ซึ่งเป็นคนของนายทุนตะวันตกเข้ามายังเมืองลำปางเพื่อทำกิจการไม้สัก และนำมาสู่การสร้างวัดแบบพม่าในลำปางเป็นจำนวนมาก และทำให้ “กาดคองต้า” หรือ “ตลาดจีน” เป็นศูนย์กลางการค้าขายติดต่อเพราะมีการล่องซุงและมีการค้าขายติดต่อกับชาวตะวันตกเพื่อนำสินค้าฟุ่มเฟือยเข้ามาขายในลำปาง โดยมีพ่อค้าชาวจีนเป็นผู้รับช่วงคือทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง กาดคองต้ายังคงรุ่งเรืองต่อมาจนถึงมีการสร้างทางรถไฟเข้าสู่เมืองลำปางและมีการเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางการค้ามาเป็นบริเวณรอบ ๆ สถานีรถไฟแทน เพราะรถไฟสามารถลำเลียงสินค้าได้มากกว่าลodalภัยและเร็วกว่าการเดินทางด้วยเรือ

เมื่อภายหลังรถไฟสายเหนือมาถึงเมืองลำปางในปี พ.ศ. 2549 ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมในด้านกายภาพอย่างเด่นชัด คือ การเติบโตของชุมชนเมืองในแง่ของขนาด และสถานภาพของ

¹ สรัสวดี อ๋องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. 2539. น.311-334

เมือง ซึ่งมีความแตกต่างจากเดิม โดยมีการขยายตัวของเมืองจากแหล่งชุมชนเมืองเก่า (เขตกำแพงเมือง) ออกไปยังบริเวณที่เป็นสถานีรถไฟ ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางการค้าแห่งใหม่ ทำให้บรรดาพ่อค้าและประชาชนได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนและร้านค้า ในบริเวณใกล้ ๆ กับสถานีรถไฟ ส่งผลให้ชุมชนเมืองขยายออกไป แต่เดิมสถานีรถไฟเมืองลำปางตั้งอยู่บริเวณทุ่งนาที่ตำบลสบตุ๋ย ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางประมาณ 3 กิโลเมตร เมื่อรถไฟเปิดเดินรถ ทำให้สภาพทุ่งนากลายเป็นชุมชนการค้าแห่งใหม่ โดยเฉพาะบรรดาพ่อค้าพื้นเมืองและพ่อค้าชาวจีนโยกย้ายมาตั้งบ้านเรือนและร้านค้าขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าชาวจีนไหหลำบริเวณตลาดน้ำย่านลำปางกลาง อำเภอเกาะคา ได้ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่บริเวณสบตุ๋ยแทน โดยเฉพาะบริเวณทำน้ำต้นกระแจว จึงเรียกตลาดบริเวณสบตุ๋ยว่า ตลาดเก้าจาว

ก่อนหน้าที่เมืองลำปาง ในปี พ.ศ. 2549 จะขยายตัวและเติบโตจากชุมชนดั้งเดิมริมแม่น้ำวังไปยังบริเวณสถานีรถไฟที่ตลาดสบตุ๋ยและตลาดเก้าจาว ในระยะเวลาก่อนปี พ.ศ. 2549 ชุมชนเมืองลำปางมีประชาชนอยู่อย่างหนาแน่นและมีย่านการค้าตลอดจนสถานที่ราชการ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำวังในระยะไม่ห่างจากแม่น้ำมากนัก ตลาดการค้าริมแม่น้ำวังเรียกกันว่า “ตลาดจีน” (กาดกองต้า)

(ลักษณะการผลิตของเมืองลำปาง แพร่ และน่าน ก่อนปี พ.ศ. 2459 กล่าวได้ว่าเป็นเพียงการผลิตเพื่อการเลี้ยงตัวเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในครอบครัว ไม่มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อขาย การผลิตเน้นสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หลาย ๆ ชนิด แต่ละชนิดผลิตไม่มากนัก โดยการผลิตแบบนี้ราษฎรจะทำการเกษตรและหัตถกรรมควบคู่ไปด้วยกัน)²

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้ลำปางเปลี่ยนไปจากเดิมในด้านการผลิตทางด้านเกษตรกรรม เช่น เดิมมีการทำนาแบบยังชีพ เปลี่ยนมาเป็นปลูกข้าวเพื่อขาย มีพ่อค้าคนจีนเข้ามาตั้งโรงสี มีการก่อสร้างทางรถไฟเพื่อขนส่งสินค้า ส่วนการค้ารอบนอกเมืองเป็นลักษณะการค้าแบบวัวต่างโดยมักจะเดินทางไปเป็นกองคาราวาน (พบในข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนสภาราบพิทยาคม “น้ำตกแม่โขงในความทรงจำที่เลื่อนราง”) ที่สะท้อนภาพของการค้าขายระหว่างชุมชนในอดีตและพัฒนาเรื่อยมาจนจางหายไปเมื่อมีการคมนาคมสมัยใหม่เข้ามาแทนที่และนำมาสู่ตลาดแบบสมัยใหม่

การก่อตั้งโรงเรียนวิชานารี กับการเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในลำปาง

กว่าจะเป็น...วิชานารี

จุดเริ่มต้นที่เป็นประกาย แสงสว่างการศึกษาของโรงเรียนวิชานารีในปัจจุบัน นั้นก็คือ ประตูเมืองละคอน(ลำปาง) ได้เปิดต้อนรับคณะมิชชันนารีเพรสไบทีเรียนจากประเทศ สหรัฐอเมริกา ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ.1885 ประกอบด้วย ดร. และ มิสซิสแม็คกิลวารี กับ ดร.และ มิสซิส ซามูเอล ซี พีเพิลส์

² วศิน ปัญญาบุตรตระกูล. การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในล้านนา กับการก่อตัวของสำนึกท้องถิ่น. 2542. น.15, 173-182

เพื่อเตรียมการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการมิชชันนารีที่นี่ ต่อมา ในปี ค.ศ.1888 ศจ. และ มิสซิส ฮิวส์ เทย์เลอร์ กับ ศจ.โจ นาธาน วิลสัน และ หลานสาว มิสแคทเทอร์น เอ็น ฟลีสัน ได้เข้ามาสมทบและตั้งรกรากอยู่ที่นี้ มิสฟลีสัน เริ่มรวบรวมเด็กผู้หญิง 2-3 คน เพื่อเปิดโรงเรียนโดยมีเด็กผู้หญิงเข้ามาสมทบประมาณ 10 คน เธอได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการเจรจาขอซื้อที่ดิน แต่ก็มีอุปสรรคต่างๆเกิดขึ้น ในที่สุดนายแพทย์ บริกส์ ก็ช่วยดำเนินการจนสำเร็จได้ ซึ่งต้องใช้เวลา 2-3 ปี หลังจากนั้นเธอจึงได้เริ่มวางแผนก่อสร้าง อาคารเรียนหลังแรก โดยวิ่งเดินหาทุนและอุปกรณ์ก่อสร้างจากห้างร้านต่างๆด้วยตัวเอง ซึ่งเมื่อได้ สร้างเสร็จในปี ค.ศ.1905 ต่อมาอีกไม่นานเธอก็ได้ถึงแก่กรรม เธอได้ทิ้งโรงเรียนไว้เป็นอนุสรณ์ของความพยายามและความซื่อสัตย์ของเธอเด็กผู้หญิงเหล่านั้นซึ่งได้รับการอบรมสั่งสอนจากเธอ ได้เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้หญิงในยุคต่อมา ในเรื่องความสง่างามด้านกิริยามารยาททางสังคม เธอได้รับการยกย่องว่าเป็นสุภาพสตรีที่ดีที่สุดคนหนึ่งของโลกเลยทีเดียว

มิชชันนารีอีก 2-3 ท่านที่ควรกล่าวถึงคือ มิสเอลิซาเบธ คารอทเทอร์ มิสซิส แชนนา และ มิสซิส รูชี สตาร์ลิงก์ ซึ่งเป็นผู้จัดการและครูใหญ่ท่านที่ 2-3 และ 4 ตามลำดับ มิสคารอทเทอร์ และ มิสซิส แชนนา ได้นำโรงเรียนสู่ความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากเป็นเกียรติภูมิ ที่คงอยู่กับโรงเรียน ชั่วกาลปาวสาน โดยเฉพาะงานด้านทอผ้า เย็บปักถักร้อย เป็นลักษณะงานที่โดดเด่นมากในช่วงนั้น นอกจากนั้น มิสคารอทเทอร์ได้ส่งนักเรียนไปเรียนต่อเพื่อจะกลับมารับใช้โรงเรียนและสังคมต่อไป

มิสแชนนา และ สามิ มิสเตอร์ ลอเรน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปี ค.ศ.1914-1942) ท่านทั้งสองได้อยุ่รอคู่สถานการณ์นานเกินไป เมื่อกองทัพญี่ปุ่นบุกเข้ามา ท่านทั้งสองจึงเข้าร่วมกับ กองทัพที่ 6 ของจีนในตำแหน่งอาสาสมัครพยาบาล ช่วงหลังได้เข้าร่วมกับกองทัพอังกฤษ ปฏิบัติภารกิจ พิเศษโดยทำหน้าที่ระบิดสะพานเพื่อทำลายเส้นทางรถลำเลียงของญี่ปุ่น ในที่สุดท่านก็กลับมาถึง เมืองนิวยอร์ก ด้วยสภาพที่ซูบผอม โดยมีสแชนนา ได้แต่งเนื้อเพลง ความสุขยืนยงคงมาสู่ผู้ที่ทำชอบ

สำหรับมิสลูชี สตาร์ลิงก์ ท่านเป็นผู้ที่มีศักยภาพสูงในด้านการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก ทั่วไปเพียงแต่หัวเมืองล้านนา(ภาคเหนือ)เท่านั้น ด้านการก่อสร้างอาคารเรียนท่านได้ วิ่งเดินหาทุน ทั้งในประเทศและนอกประเทศ จนสำเร็จลงด้วยดี ในด้านการจัดการเรียนการสอนท่านได้ขยายชั้นเรียน จนถึงชั้น ม.6ซึ่งเดิมนั้นเมื่อท่านมารับตำแหน่ง โรงเรียนมีชั้นสูงสุดคือชั้น ม.1ชื่อเสียงของโรงเรียนเป็นที่กล่าวขวัญกันอย่างมาก นับได้ว่าเป็นช่วงที่โรงเรียนได้รับการยอมรับและเชื่อถืออย่างสูงสุด ถือว่าเป็น ยุคทองของโรงเรียน ท่านเป็นเป็นผู้มีความสามารถหลายด้าน โดยเฉพาะด้านดนตรี ท่านได้สอน ไวโอลิน เปียโน ให้กับผู้ที่สนใจ เช่นครูจากโรงเรียนจีน คุณเนียน เสาวรส ซึ่งเป็นพยาบาลอยู่ที่ ร.พ.แวนแซนด์เวิร์ด สำหรับวิชาภาษาอังกฤษ ชั้น ม.4-5-6 ท่านเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง โดยมีมิชชันนารีมาร่วมสอนบ้าง เช่น มิสซิสหลุยส์ ฟ็อกส์ จากสหรัฐอเมริกา คุณูปการของท่านยังมีอีกมากมายเกินกว่าที่จะกล่าวได้หมด

จะเห็นได้ว่า กว่าจะเป็น “วิชานารี”วันนี้ มิชชันนารีทุกท่านได้บุกเบิก บากบั่นพากเพียร เสี่ยงสละอย่างยิ่งยวด ข้ามน้ำข้ามทะเลจากบ้านเกิดเมืองนอน โดยเฉพาะมิสซิสเซนนา (มิส ฮาเซล อี บรุนเนอร์) ได้เดินทางออกจากท่าเรือเมือง ซานฟรานซิสโก เธอมีอายุแค่23ปีเท่านั้น โดยมีคุณแม่ซึ่งทำใจอย่างยากเย็นชะเง้อดูเรือโดยสารของลูกสาวจนลับสายตา ความสำคัญมิได้อยู่ที่ การศึกษาประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่อยู่ที่ “เรา ชาววิชานารี” จะสานต่อเจตนารมณ์ของมิชชันนารี ผู้มีพระคุณเหล่านั้นต่างหาก

เป็นคำถามน่าคิดสำหรับพวกเรามาก ในสถานะที่พวกเราเป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ เราจะมี ส่วนช่วยเหลือสังคมชาวลำปางอย่างไร เพื่อให้งานของมิชชันนารีชาวอเมริกันผู้มีพระคุณต่อพี่น้อง ชาวลำปางอย่างยั่งยืน สิ่งที่เราทำได้ดีที่สุดในวันนี้คือตั้งใจศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้และพัฒนา ตนเองให้ดีที่สุด เมื่อมีความรู้ก็จะกลับมาพัฒนาสถาบันโรงเรียนรับใช้สังคมชาวลำปางต่อไปในอนาคต

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นประวัติศาสตร์สังคมของชาวยุววิชัยลำปาง

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวลำปาง กลุ่มคนในเมืองลำปางได้สร้างสมขนบ ธรรมเนียม จารีต จนกลายมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนลำปาง หรืออีกนัยหนึ่งคือ “ประวัติศาสตร์สังคม” และกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของคนลำปางในปัจจุบัน ซึ่งมีอยู่ในงานของยุววิชัยดังนี้

ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม

ตำนานคนแบกช้าง (ตำนานคอยผาช้าง) สถานที่อำเภอแม่เมาะในปัจจุบันนี้ ในตำนานบอกว่า เป็นทะเลสาบที่มีความยาวจากทิศเหนือ ถึงทิศใต้ประมาณ 500 โยชน์ แต่ทางทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตก ไม่ปรากฏว่ามีความกว้างเท่าใดซึ่งคนในสมัยนั้นจะเรียกบริเวณแห่งนี้ว่า “จำ ” (จำ หมายถึงบริเวณที่มี น้ำซึมขึ้นและ) และในที่แห่งนี้มีพวกช้างมากกว่า 300 เชือกมีหัวหน้าช้างหรือพญาช้างพร้อมกับบริวาร อาศัยอยู่ในตำนาน กล่าวว่ามีฤๅษีคนหนึ่งเป็นต้นตอของช้างทั้งหลาย พอฤดูออกคู่ (คอกประคู่) และ คอกเป่าบาน พญาช้างและบริวารก็จะพากันมาราบไหว้พระฤๅษี ก็เลยเรียกสถานที่แห่งนี้ว่า “คอยผาช้างกราบ” ส่วนพระฤๅษีมีความรักใคร่สัตว์ป่าเหล่านั้นก็ได้มอบความสนุกสนานให้โดยการใช้ วานคงกระพัน เรียกว่า “วานตะเหิน” หรือวานตาเหิน (ลักษณะของตา เมื่อได้กลิ่นของวานตาจะเหลือก แลขึ้นไปด้านบนเป็นตาเหินขาว) มาพรหมท้าวให้ช้างงา หมูช้างเหล่านั้นก็แสดงอิทธิฤทธิ์ต่อสู้ใช้งานแทงกัน ด้วยฤทธิ์อำนาจของวานพระฤๅษีปรากฏว่า ช้างพวกนี้แทงกันไม่เข้าทำให้สถานที่นั้นมีชื่อเรียกว่า “ห้วยช้างแทง” (อยู่ที่ตำบลนาสัก) เมื่อช้างงาทั้งหลายสู้กันอยู่นานจนอ่อนเพลียเหลือกำลังแล้วไม่สามารถสู้กันต่อไปได้ ก็เลยพากันไปอาบน้ำในแม่น้ำ ในขณะที่ช้างอาบน้ำ วานที่พระฤๅษีเสกมนต์ไว้ก็เจือจางไปจากตัวช้าง แม่น้ำที่ช้างลงไปอาบนั้นเลยได้ชื่อว่า “น้ำแม่จาง” ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของชาวอำเภอแม่เมาะ

หลังจากช้างอาบน้ำที่แม่น้ำจางมาแล้วก็ขึ้นเขามาเพื่อเอาผลไม้ป่า มี มะปิ่น (มะตูม) มะม่วง มะตูม มาถวายพระฤๅษี ซึ่งตอนนั้นเป็นฤดูดอกเปาบาน ดอกตูมบาน ดอกจะมอกบาน (ดอกจะมอก หรือดอกตะแบก มี 2 ชนิดคือ ตะแบกดอกน้อยเมล็ดนำมากินได้ รสชาติคล้ายกับละมุด ส่วนอีก ชนิดหนึ่งเรียกว่า ตะแบกดอกใหญ่ เมล็ดกินไม่ได้ สัมภาษณ์ :นายศักดิ์ ชมพูสืบ) ในระหว่างเดินทาง มานั้นพญาช้างก็รู้สึกรื่นเริงมีความสุขได้เองลงไปหักดอกตูมมาปอกหั่วช้างแม่ใหญ่แล้วก็หักเอา ดอกเปามาใส่หั่วช้างแม่น้อย ก็มีเหตุเกิดขึ้นเพราะเผอิญมีรังมดแดงรังใหญ่ติดอยู่กับดอกเปาไปตก ใส่หั่วช้างแม่น้อย ที่นี้มดแดงก็กระจัดกระจายกัดหูกัดตาจนช้างแม่น้อยทนอยู่ไม่ได้เลยหนีออกจาก ฝูงไปชบเซาเหงาอยู่ด้วยความน้อยใจคิดว่าพญาช้างลำเอียงมีความรักไม่เท่ากันจะขอตาย ณ ที่นี้แล้ว อธิษฐานก่อนตายว่า ขอให้ตนเกิดเป็นมนุษย์เพื่อจะกลับมาทำลายชีวิตของพญาช้างให้สำเร็จ บริเวณ ที่ช้างแม่น้อยตายนี้เราเรียกว่า “คอยผาช้างน้อย” (อยู่ในเขตตำบลแม่มาะ)

เมื่อช้างแม่น้อยได้ตายไปแล้วก็ได้ไปเกิดเป็นธิดาของพระเจ้ากาสิกะรัตน์ พออย่างสาวก็ ระลึกชาติได้จึงเรียกมุขามาตย์เสนาทั้งหลายให้ไปประกาศหานายพรานที่ยิ่งสัตว์เก่งที่สุดเพื่อให้ไป มาช้างแล้วนำมาให้ตน หลังจากคัดเลือกนายพรานได้แล้ว พระธิดาก็บอกทางที่จะไปหาที่อยู่พญา ช้างซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองจะต้องใช้เวลาในการเดินทาง 1 ปีกับ 6 เดือน พรานป่าก็ออก เดินทางโดยเตรียมอาวุธ เสบียงอาหาร มีทั้งข้าวสาร ข้าวเปลือก งา ถั่ว พอถึงฤดูฝนก็พักไม่สามารถ เดินทางได้ พอหมดฤดูฝนก็เดินทางต่อ พอมาถึงใกล้กับที่พญาช้างอยู่ก็หาไม้มาปลุกดูบ(กระท่อม) อาศัยอยู่ มาปลุกพริกปลุกข้าว ภายหลังเรียกสถานที่ว่า “ผาดูบ” (อยู่ในเขตตำบลบ้านดง) นายพรานหา วิธีจะดักดูช้างเป้าหมายโดยการขึ้นต้นไม้สูงดู แล้วเอาก่อนหินมาดักเรียงเป็นแนวเพื่อทำเป็นรั้วกันช้าง ให้ช้างตัวเล็กเดินอีกทาง ช้างตัวใหญ่เดินอีกทางก่อนหินที่นายพรานเอามาเรียงเป็นรั้วช้างนั้นเรียกว่า “ผาขาว” (อยู่ในเขตตำบลบ้านดง) แล้วนายพรานก็มาวางแผนที่จะมาพญาช้างเมื่อวางแผนเรียบร้อย แล้วก็ขุดเจาะหินตรงทางที่พญาช้างจะเดินผ่านโดยเจาะหินให้พอดีกับคนลงไปนั่งได้ เพื่อจะได้เอาธนู โพล์ขึ้นมายิง เอาไม้กระดานปิดปกหลุม เอาหญ้าเข้าโรยหน้าปิดบังไว้ ซึ่งตามคำสั่งสอนของพระธิดา เมืองกาสิกะรัตน์ บอกให้นายพรานแต่งตัวเป็นฤๅษีนุ่งผ้าเหลือง สะพายบาตร เพราะพญาช้างเคารพนับ ถือพระฤๅษี จะไม่ทำอันตรายตัวนายพรานแน่นอน นายพรานก็ทำตามทุกอย่าง วันหนึ่งนายพรานได้ โอกาสเหมาะลงไปนั่งในหลุมที่ขุดไว้เพื่อคอยดักฆ่าพญาช้าง เป็นคราวเคราะห์ของพญาช้างเดินมาผ่าน ตรงจุดนั้นพอดี นายพรานก็ยิงธนูขึ้นไปถูกตรงสะดือของพญาช้างพญาช้างร้องโอดโอยด้วยความ เจ็บปวด ช้างบริวารทั้งหลายเห็นดังนั้นก็วิ่งล้อมเข้ามาเป็นวงกลมให้แควเข้าทีละนิดๆ ถ้าคนอยู่ใน วงนั้นคงแหลกหมดแม้แต่ผัก ไม้เส้นหญ้าก็แหลกเป็นจุลโขลงช้าง 200-300 เชือก วนเวียนสาะหาศัตรู ที่มายิงพญาช้าง แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่พบผู้ใดไม่พบ

พญาช้างนึกขึ้นได้ว่า ศัตรูที่มายังจะต้องอยู่ใต้พื้นดินแน่นอนเพราะถ้าศัตรูอยู่ด้านหน้าก็จะยังถูกหน้า ถ้าอยู่ข้างซ้าย ถ้าอยู่ข้างขวามันก็ยังถูกข้างขวานี้ถูกยิงที่สะดือคั้งนั้นพญาช้างจึงเอาเท้าเขี่ยตรงบริเวณที่ตนเองโดนยิงเห็นนายพราน นั่งอยู่ในหลุม จึงเอางวงดึงขึ้นมามองครั้งแรกคิดจะฆ่าให้ตายแต่เพราะเห็นผ้าเหลือง เห็นบาตรก็เลยไว้ชีวิตแล้วสอบถามว่ามีวัตถุประสงค์อันใดถึงได้มาฆ่าตนเอง นายพรานก็เลยบอกว่า พระธิดาเมืองกาสิกะรัตน์ต้องการงาของท่าน

ตอนนี้เทวดาก็บันดลให้พญาช้างสำนึกได้ทันทีว่าเป็นเวรกรรมที่ก่อไว้กับช้างแม่น้อย จึงยอมให้นายพรานตัดงาแต่โดยดี โดยให้ช้างบริวารเชือกหนึ่งใช้วงถือเลื่อยคู่กับนายพราน (ซึ่งภาพนี้เมื่อสิบปีก่อน จะอยู่ที่ศาลากลางหมู่บ้านมะหลางก่อนการอพยพ ปัจจุบันอยู่ที่วัดมะหลาง ซึ่งสภาพของภาพวาดชำรุดเลือนรางไปแล้ว แต่ก็ยังเห็นเค้าโครงเดิมอยู่บ้าง)

เมื่อนายพรานตัดงาช้างแล้ว พญาช้างก็กลับไปตายที่ใกล้ๆ ช้างแม่น้อยตาย เราเรียกสถานที่นั้นว่า “คอยผาช้างใหญ่” และสถานที่ที่นายพรานขุดนั้นก็ปรากฏจนถึงปัจจุบันและมีการไปสักการะทุกๆปีเราเรียกว่า “บ่อน้ำทิพย์” ซึ่งปากบ่อจะกว้างประมาณ 24 นิ้ว อยู่ใกล้กับรอยพระพุทธรูปบาทห้วยรอง อยู่ในเขตตำบลบ้านดง

นายพรานหลังจากได้งาพญาช้างแล้วก็เอาบาตร ไปขว้างก็เลยเรียกสถานที่นั้นว่า “ผาบ่วงบาตร” แล้วเอาผ้าเหลืองขว้างใกล้ๆกับผาขาว เรียกว่า ผาขาวขมิ้น (ขมิ้น) ส่วนสถานที่ที่นายพรานอาศัยที่เรียกว่า ผาตูบ และใกล้ผาตูบนั้นนายพรานได้ปลูกข้าวดำข้าวเอาไว้มากก็ได้เอาเกลือไปทิ้งบริเวณใกล้ๆผาตูบเราเรียกว่าผาเกลือ (ข้อค้นพบขุดวิจัยโรงเรียนแม่เมะวิทยา “คนแบกช้างที่แม่เมะ”)

แล้วก็จับตำนานของพญาช้างแห่งเมืองเมะ แต่ถ้าสังเกตให้ดี ไม่ว่าเราจะอยู่มุมไหนของแม่เมะก็ตามเราจะมองเห็นกลุ่มคอยผาช้างได้อย่างชัดเจน

จากงานศึกษาของทีมขุดวิจัยในส่วนของตำนานท้องถิ่น ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ได้พูดถึงการศึกษาท้องถิ่นในภาพรวม โดยอาจารย์ได้เน้นให้ศึกษาจากหน่วยที่เล็กที่สุดของท้องถิ่นก่อน ที่เรียกว่า “ชีวิตวัฒนธรรม ” ซึ่งเน้น “คน ” ที่สัมพันธ์กับ “พื้นที่ ” เป็นหลัก ทั้งได้ย้ำให้เห็นว่า “คน ” เป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกเรื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างกันดังกล่าวนี้นี้

คนกับโครงสร้างทางสังคม เพื่อที่จะได้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ และชุมชน คนกับระบบเศรษฐกิจ เพื่อที่จะเกี่ยวโยงความสัมพันธ์ทั้งคนภายนอกและภายในในเรื่องของการดำรงชีวิต การทำมาหากิน ได้อย่างลงตัว คนกับสภาพแวดล้อม เพื่อจะได้รู้ถึงการจัดการกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การจัดการน้ำ การดูแลรักษาหน้าดิน การเพาะปลูก ฯลฯ โดยมีเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมด้วย คนกับจักรวาล คือ เรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ศาสนาผี หรือความเชื่อต่าง ๆ ที่คนในชุมชนให้ความเคารพร่วมกันเช่นป่าเขา หนองบึง ภูเขา กำหนดเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นแผนภูมิหรือแผนที่เพื่อสื่อสารถึงกันโดยสร้างเป็นตำนาน (Myth) ขึ้นมาอธิบาย

ถึงความเป็นมาและความหมาย ความสำคัญของประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมและ
ใช้พื้นที่ดังกล่าวประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

เปิดตำนานวัดไหล่หินหลวง

ครูบาเจ้าวัดไหล่หินหลวง .....

ลำปาง หรือ เขตบางกอกนครเป็นเมืองเก่าแก่คู่กับหริภุญชัย(นครลำพูน)พรั่งพร้อมด้วยรมณียสถาน
โบราณวัตถุซึ่งควรแก่การศึกษาการศึกษาราบไว้และยังมีโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ใน
ความสนใจของนักศึกษาและนักค้นคว้าอยู่ในขณะนี้ นั่นคือ...วัดไหล่หิน วัดไหล่หินหรือวัดเสลา
รัตนปีพพะดาราม (ไหล่หินหลวงแก้วช้างยืน) ชาวบ้านมักจะเรียกสั้น ๆ ว่า วัดไหล่หิน หรือวัดหลวง
นั่นเอง ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาเล็กๆ เกาะหนึ่งในท้องที่หมู่ที่ 2 ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ห่างจากที่ว่าการอำเภอเกาะคาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 6 กม.เศษมีเนื้อที่ธรณีสงฆ์
ประมาณ 50 ไร่เศษสร้างปี พ.ศ. 218

ตำนานได้กล่าวถึงสมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าครั้งยังทรงพระทรมานสำราญอยู่ในเขตเขตวัน
วิหารมีคืนวันหนึ่งยามใกล้รุ่งพระองค์ทรงรำพึงว่าตั้งแต่กูตกตะได้ตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณมา
ถึงบัดนี้นับได้ 25 พรรษา แล้วต่อเมื่อภูมิพระชนมายุได้ 80 พรรษา เมื่อใดกูตกตะก็จะได้เสด็จเข้าสู่
ปรินิพพานแล้วควรที่จะอธิษฐานธาตุให้ย่อยเพื่อให้คนทั้งหลายและพระอรหันต์ได้นำไปบรรจุไว้เป็น
ที่บูชาเสมอเหมือนดังกูตกตะยังทรงมีพระชนอยู่ทรงรำพึงดังนี้แล้ว พอพระองค์ดับขันธปรินิพพานไป
แล้วได้ 218 ปี ยังมีพระยา องค์หนึ่งทรงพระนามว่า ศรีธรรมโสกราชได้ทรงชนะข้าศึกทั้งหลายแล้วได้
อาศัยเจ้านิโครธสามเณรอยู่ได้เลิกถอยความเลื่อมใสต่อพวกเดียรฉัตรทั้งหลายเสียแล้วจึงบังเกิดปสาท
ศรัทธาอันแก่กล้าต่อบรรพพระพุทธศาสนาอยากจะทำเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมา
สัมพุทธเจ้ามีจำนวน 84,000 องค์พระธรรมชั้น ต่อมาพระองค์ทรงพิจารณาหาพระสารีริกธาตุของพระ
พุทธองค์ดังกล่าวก็พบที่เมืองราชคฤห์นครแล้วพระองค์ก็อัญเชิญมาสู่เมืองปาตริบุตรนคร พระองค์ทรง
แบ่งพระบรมสารีริกธาตุมอบให้พระเถระเจ้าทั้งสองพระองค์ คือ พระกุมารกัสสปะและพระเมฆิยะเถระ
เจ้า ท่านได้นำพระอัฐิของพระพุทธองค์บรรจุทุกหลังช้างมาจากประเทศอินเดีย เพื่อนำไปบรรจุไว้ที่ วัด
พระธาตุลำปางหลวง พอขบวนอัญเชิญมาถึงม่อนหินแห่งนี้ ขบวนช้างเชือกนั้นก็ไมยอมเดินทางต่อถึง
เจ้าจะขับจะไล่อย่างไร ช้างก็ไม่ยอมเดินทางต่อ อันเป็นเหตุที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก

องค์พระอรหันต์ผู้เป็นประมุขของขบวนนั้น จึงพร้อมด้วยผู้คนที่ติดตามได้ปรึกษารื้อกันว่า
สมควรที่จะสร้างองค์พระเจดีย์องค์หนึ่งเพื่อเป็นอนุสรณ์และได้อัญเชิญพระอัฐิของพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าบรรจุเอาไว้ด้วย โดยก่อพระเจดีย์สูง 4 ศอก พระอรหันต์ทั้งสองพระองค์ทรงทำนายพยากรณ์เอาไว้
ว่า สถานที่แห่งนี้จักได้ชื่อตามเหตุการณ์ที่ผ่านมาว่า "วัดเสลารัตนปีพพะดาราม" (วัดไหล่หินหลวงแก้ว

ข้างขึ้น) เพื่อให้สมกับที่เป็นมาของวัด แล้วพระอรหันต์ทั้งสองพระองค์พร้อมด้วยผู้คนที่ติดตามก็นำ ขบวนช้างไปได้อย่างน่าอัศจรรย์ก็ไปบรรจุไว้ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง ฉะนั้น ท่านผู้เฒ่าผู้แก่เล่า สืบ ๆ กันมาว่า วัดไหล์หิน เป็นที่ของวัดพระธาตุลำปางหลวงเพราะว่าพระบรมธาตุ นำมาบรรจุ ภายหลัง

ต่อมาราวประมาณ จ.ศ. 1000 เศษ (ตรงกับพุทธศักราชได้ 2181) มีสามเณรน้อยองค์หนึ่งได้ เดินทางมาจากวัดหลวงป่าซางเมืองหริภุญชัย (ตอนนี้ยังไม่น่าแน่และไม่ปรากฏชัด) ได้มาอาศัยร่วมกับ สามเณรวัดนี้ สามเณรน้อยองค์นี้เป็นผู้สันโดษโดยยินดีด้วยของมีอยู่ใช้ผ้าจีวรสีคล้ำ และไม่คลุกคลีด้วย หมู่คณะบนสิริষะมีแต่โรคเรื้อรัง (โรคไข้ไข้น้ำ) ไม่มีใครจะสนใจและนับถือ พระเณรในวัดเดียวกัน ที่โตกว่าก็ชอบรังเกียจ อีกประการหนึ่งก็ไม่ชอบท่องบ่น เล่าเรียน เขียนอ่าน ตามสมภารวัดท่านสั่งเท่าไร นัก ไม่เอาใจใส่มักเก็บตัวอยู่แต่ผู้เดียวปลีกตัวออกจากหมู่คณะ มีวันหนึ่ง ครั้นใกล้เข้าฤดูเข้าพรรษา พระอาจารย์ที่ท่านได้มอบธรรมบาลาน มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มหาพลให้ไปท่องเล่าเรียนเพื่อจะได้ แสดงโปรดคณะศรัทธาฟังเสียงทำนองเณรน้อย พอวันเข้าพรรษา แต่สามเณรน้อยองค์นี้ก็หาได้ท่อง บ่นเล่าเรียนไม่ คล้ายกับไม่สนใจใยดีอะไรเลยถึงกับท่านอาจารย์ไม่พอใจหาว่าเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่เชื่อ ฟังคำสั่งสอนพอถึงวันเข้าพรรษานั้นท่านอาจารย์ก็เรียกสามเณรน้อยองค์นั้นไปแสดงธรรมให้ ศรัทธาชาวบ้านฟังแต่เณรน้อยองค์นั้นเมื่อกราบพระรัตนตรัยและท่านอาจารย์แล้ว จึงได้วางธรรม บาลานผูกนั้น ไว้หน้าพระประธานตนเองก็ขึ้นไปนั่งบนธรรมาสน์ด้วยมือเปล่า แสดงโดยปฏิภาณ ปากเปล่า ท่านอาจารย์ก็นึกสงสัย จึงหยิบธรรมบาลานผูกนั้นมาตรวจดูตามไปด้วย แต่ปรากฏว่า สามเณรเทศนาได้ดี ไม่มีผิดพลาดแม้แต่ตัวเดียวตลอดทั้งกัณฑ์เมื่อท่าน อาจารย์ทดสอบความรู้ ความสามารถของเณรน้อยนี้แล้วท่านอาจารย์จึงเก็บธรรมบาลานทั้งหมดที่มีอยู่ในวัดมาตัดเชือกออก ทุกผูกทุกกัณฑ์มากองปนกันเป็นกองเดียวกันแล้ว ให้เณรน้อยเป็นผู้เรียงให้ได้เป็นผูกใดผูกนั้น ปรากฏว่าสามเณรน้อยองค์นั้นเรียงได้เป็นอย่างดีใช้เวลาไม่ถึงชั่วโมงก็เสร็จเรียบร้อยไม่มีผิดพลาดให้ เหมือนเดิมทุกอย่างแม้แต่ใบเดียวต่อจากนั้นมาจึงมีผู้เลื่อมใสในตัวสามเณรน้อย และมีผู้เกรงขาม เลื่องลือในตัวท่าน

ต่อมา จ.ศ. 1012 (พ.ศ. 2193) ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ นามฉายาตามที่พระอุปัชฌาย์ ท่านตั้งไว้ว่า "มหาเกสระปัญโญภิกขุ" และได้ตำแหน่งเจ้าอาวาส ทำให้วัดไหล์หินหลวงเจริญรุ่งโรจน์ เพราะท่านเป็นผู้เลื่องลือและก็ได้เล่าสืบ ๆ กันมาดังนี้

ท่านพระมหาเกสระปัญโญ เป็นพระนักปฏิบัติ นักศึกษาศาสนธรรมคำสั่งสอนอันยืนยง ปรากฏว่าท่านมีความรู้แตกฉานสามารถแต่งและเขียนธรรม (จาร) ได้วันละมาก เล่ากันว่าท่านเขียน อักษรพื้นเมืองเหนือลงในใบลานด้วยเหล็กจารวันหนึ่ง ๆ ได้มูลเหล็กจารเต็มกะลามะพร้าว (มะพร้าว เต่า) ซึ่งหาใครเสมอเหมือนมิได้เลย นอกจากนี้ท่านยังได้ประพฤติปฏิบัติสมณธรรมอย่างจริงจังโดย

ปฏิบัติอยู่ที่ถ้ำสูง (ถ้ำสูงขาว) ซึ่งอยู่ใกล้บ้านทุ่งขาม หมู่ที่ 5 ตำบลไหล่หิน (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น ตำบลใหม่พัฒนา) จนจิตเป็นสมาธิได้ฌานสมาบัติมีอิณินหาร เป็นอัจฉริยะสามารถเหาะเบี่ยงบนหนอากาศได้เพราะท่านพระมหาเถระปัญโญ มีอิณินหารดังกล่าวแล้วนี้เอง จึงเลื่องลือท่านว่า ท่านไป บิณฑบาต โปรดสัตว์ ให้ศรัทธาสาธุชนถึงที่ไกล ๆ ได้ เล่ากันว่าท่านจำวัดอยู่ที่วัดไหล่หินต้นเข้าไป บิณฑบาต ศรัทธาถึงหมู่บ้านไทยใหญ่ แคว้นเชียงตุง (เป็นเขตของสหภาพพม่าเดิมนี่) ทุกเช้าจนวัน หนึ่งอุบาสกไทยใหญ่ (เงี้ยว) ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่าน ได้มนัสการถามท่านว่า "ท่านพระคุณเจ้า จำพรรษาอยู่วัดใดพระคุณเจ้า" ฝ่ายท่านพระมหาเถระปัญโญ จึงตอบเป็นคำปริศนาว่า "เจริญพร อาตมาอยู่วัดกัศไม์แตก" (ขบไม่แตก) เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงได้ฟังดังนั้น แล้วได้สั่งให้เสนาอำมาตย์เที่ยว ค้นวัดชื่อดังกล่าวจนทั่วเมืองเชียงตุง ก็ไม่พบวัดชื่อดังกล่าวแห่งใดด้วยแรงศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่าน เป็นล้นพ้น อยู่มาวันหนึ่งเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงก็สั่งให้เสนาอำมาตย์เอามะพร้าวลูกหนึ่งมาปลอกเปลือก ออกแล้วชุคให้เกลี้ยงแล้วผ่ากะลาออกเป็นสองซีกแล้วให้เก็บรักษาเอาไว้ซีกหนึ่ง อีกซีกหนึ่งเอาไป ใส่บาตรพระเถระเจ้า ขณะเมื่อมาบิณฑบาตในตอนเช้าพร้อมกับนมัสการว่า "ขออาราธนาพระคุณเจ้า ฉันทน์เอามะพร้าวแล้วเก็บกะลาไว้ด้วย" ข้าพเจ้าจะได้ไปรับเอากะลาที่หลัง จากนั้น อุบาสกไทยใหญ่ ได้ สั่งให้บริวารออกติดตามหาวัดของพระเถระเจ้า และกะลามะพร้าวดังกล่าวโดยแรงศรัทธาแรงกล้า ใน องค์พระเถระต่อมาเป็นเวลา 7 เดือน เสนาอำมาตย์พวกหนึ่งได้เดินทางมาทางเขาลงคันครได้ถามสืบ ๆ กันมาก็ได้พบวัดไหล่หินแห่งนี้ จึงได้แวะนมัสการพระเถระก็เกิดความปริดาปราโมทย์ยิ่งนัก พวกเสนา อำมาตย์จึงมนัสการถามท่านว่า "กะลามะพร้าวที่ท่านเจ้าฟ้าเชียงตุงได้ถวายพระคุณเจ้ามีอยู่หรือเปล่า" พระมหาเถระปัญโญเจริญพรตอบว่า ยังมีอยู่พร้อมกับหีบกะลามะพร้าวออกมาจากใต้เตียงนอน ยื่น ให้เสนาอำมาตย์ของเจ้าฟ้าเชียงตุงก็ได้ตามความประสงค์ที่ได้เที่ยวตามหาเป็นเวลาแรมปี อย่างนี้ก็ได้ เอาซีกกะลามะพร้าวของท่านพระมหาเถระปัญโญและซีกของตนมาประกบคู่ก็ใช้คู่กันจริง จึงกราบ ลาท่าน มหาเถระปัญโญ กลับไปแจ้งความให้เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงได้รับทราบแล้ว จึงได้พาข้าทาส บริวารเดินทางมาทางจังหวัดเชียงรายได้ผ่านคอยมันหมูมาจึงได้ให้เสนาอำมาตย์ตัดไม้มันหมูมาเป็น เสาพระวิหารที่นำมาจากคอยมันหมูนั่น มีอยู่ตรงหน้าพระประธานทางทิศใต้ด้านที่หนึ่ง เดิมนั้นได้เอา ปูนหล่อครอบ เสาต้นนี้ปรากฏว่าเมื่อฝนจะตกน้ำจะท่วมบ้าน จะปรากฏว่ามีน้ำมันซึมออกมาให้เห็น เป็นข้อสังเกตเอาไว้ นับว่าเป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก (ข้อค้นพบของยูวิจัยโรงเรียนไหล่หินวิทยา “ครูบา เจ้าวัดไหล่หินหลวงความเชื่อจากอดีตสู่ปัจจุบัน”)

ในส่วนของพิธีกรรมความเชื่อ ประเพณี ของชุมชนยังมีเรื่องราวที่ทีมยูวิจัยได้ศึกษาเช่น

“ตามคิด... วิถีชีวิตของ ป้อหนาน” (ยูวิจัยโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ) “พิธีกรรมความเชื่อเรื่อง การเลี้ยงผี กับวิถีชีวิตของชุมชนปงเตา อำเภองาว” (ยูวิจัยโรงเรียนประชาราษฎร์วิทยา) “บ้านหลังสุดท้าย

ของชาวล้านนา” (ยูวิจัยโรงเรียนปงแสนทองวิทยา) “สืบสานประเพณีตานก๋วยสลากชุมชนตำบล
ปงแสนทอง” (ยูวิจัยโรงเรียนปงแสนทองวิทยา) “หอมกลิ่นกำข้าวเล่าเรื่องพิธีกรรม” (ยูวิจัยโรงเรียน
สบปราบพิทยาคม) และ “ฮึดฮอยบ่อโง้งตำนาน บ่า เก้า” (ยูวิจัยโรงเรียนสบปราบพิทยาคม)

ฮ่วมฮู้ ฮ่วมสาน พิธีงานปลอยบ้านเฮา

พิธีกรรมในงานศพหลังจากมีการเสียชีวิตได้เริ่มจากการอาบน้ำ การอาบน้ำศพจะมีการนำส้มป่อย
มาผสมกับน้ำสะอาด ผสมน้ำอบน้ำหอม เพื่อเป็นการไล่เสนียดจัญไรสิ่งไม่ดีให้ออกจากคนตายไป และ
เป็นการแสดงความเคารพต่อศพผู้มีอายุมาก ปัจจุบันใช้น้ำส้มป่อยทุกศพในการอาบน้ำศพ มีความเชื่อ
ว่าผู้ตายจะได้ไปสู่สุคติ นอกจากนี้ยังใช้สำหรับประพรมของถวายทาน เพื่อที่จะให้ของถวายทานนั้น
บริสุทธิ์สะอาดปราศจากมลทินสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย การอาบน้ำศพในอดีตจะช่วยกันอาบน้ำอย่างดี ปัจจุบันเมื่อ
มีการตายก็มีการอาบน้ำบ้างไม่อาบน้ำบ้าง โดยเฉพาะคนที่ตายในโรงพยาบาลนำศพกลับบ้านจะไม่ค่อยนิยม
การอาบน้ำศพกัน ทำให้ประเพณีนี้เริ่มที่จะหายไปบ้างในบางท้องถิ่นแล้ว

สมัยโบราณถ้าเป็นศพที่ต้องไว้หลายวันไม่ได้เอาศพไปเผาในวันเดียวกัน ใช้ต้นจันทน์เป็นท่อน
ขุดเป็นโลงขุดจากด้านบนลงไปจนทะลุด้านล่าง ส่วนก้นด้านในทำเป็นเหงือก (กรอบรองรับตะแกรง)
โดยรอบ ใช้ไม้ไผ่ผ่าเป็นระแนง วางบนเหงือกของโลงอีกทีหนึ่ง วางศพพร้อมทั้งเสื้อบนไม้ระแนงนั้น
ด้วยเหตุนี้คนเมืองจึงเรียกโลงศพว่า “หล่อง” เรียกตามลักษณะที่เป็นช่องหรือร่องที่ต้องขุดจากด้านบน
จนทะลุด้านล่างลงไปเพื่อเปลวไฟจะได้ผ่านขึ้นต่อมาเมื่อมีเชื้อใช้จึงเสียดันจันทน์ให้เป็นแผ่นแล้วประกอบเป็น
โลงที่มีลักษณะเป็นหีบ โลงศพนี้จะเป็นไม้จันทน์และไม้สักก็มีแล้วแต่คนที่มีความเชื่อหา ถ้าเป็นคนจนก็ทำ
แบบธรรมดา จะใช้สาเดกะลา คือเสื่อที่ใช้รองข้าวเปลือกกลางทุ่งนา มาตัดพับเป็นรูปหีบหรือกล่องมีเฉพาะ
ด้านข้าง เพื่อใช้ครอบศพไม่ให้ดูจากตาเท่านั้น ศพแต่ก่อนนั้นก็วางบนแคร่ด้านบนใช้สาเดกะลา ฟาก
หรือฝา ทำเป็นกล่องเปิดด้านล่างและด้านบน วางครอบศพส่วนบนปิดด้วยผ้าขาวหรือสิ่งอื่น

ต่อมาใน พ.ศ. 2519 เริ่มมีผู้คนนำปราสาทมาใส่ศพ ซึ่งเป็นปราสาทไม้ ในพ.ศ. 2529 เริ่มมีการ
เปลี่ยนแปลงรูปทรงของปราสาทให้มีลวดลายสวยงามขึ้น ในพ.ศ. 2540 ผู้คนมีส่วนน้อยเริ่มมีความคิด
สร้างสรรค์ในการในเก้าอี้มาทำปราสาทพร้อมกับการทำศาลาหลังคาสังกะสีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวัดวา
อารามและสถานที่สาธารณะ ต่อมาในพ.ศ. 2548 ผู้คนคิดว่าศาลาหลังคาสังกะสีดูพิงาย จึงคิดทำศาลาไม้
มาแทนเพราะมีความคงทนและมีความสวยงาม จึงเป็นปราสาทในปัจจุบันนี้

เมื่อ 30 กว่าปีที่ผ่านมามีคนในสมัยโบราณมีวิธีการเก็บรักษาศพโดยใช้ ใบยาสูบ พักเขียว
ใบฝรั่ง เมื่อ 18 ปีต่อมาได้มีการนำฟอร์มาลินฉีดเข้าไปในศพด้วย บางคนที่มีฐานะยากจนก็จะช่วยกันเก็บ
ใบฝรั่ง ใบยาสูบ ไว้ในศพ และ 10 ปี ต่อมาวิธีการเก็บศพโดยการเก็บรักษาไว้ในตู้เย็น ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้
มาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในสมัยก่อนสมัยที่จำความได้ไม่มีปราสาทใส่ศพ เหมือนปัจจุบัน

การเอาศพใส่โลง เมื่อประกอบโลงศพเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จะบอกให้ใส่ด้วยขี้เถ้าฟาง ขี้เถ้อยไม้ ไบฝรั่ง ยาฉุน (ยาขี้) ไบชา ตามที่หามาได้ใส่ลงใต้ตะแกรงรองรับ เพื่อป้องกันกลิ่นเหม็น ดุดขับกลิ่นศพไม่ให้ออกมา จากนั้นส่วหรือผู้จัดการศพจะทำพิธีปิดโลง โดยหักกิ่งไม้ที่มีใบติดอยู่ มา 1 กิ่งปิดไปมาในโลง พร้อมกับกล่าวว่า ขวัญคนหนี ขวัญผิอยู่ สามครั้ง แล้วนำศพลงใส่ในโลง ถ้าจะเก็บศพไว้หลายวัน บางที่ถ้ากลัวศพมีกลิ่นเหม็นจะนิยมนำเอาฟักหม่น ฟักเขียว ผักครึ่งแล้ววางไว้ใต้โลงศพ ฟักจะช่วยดูดกลิ่นศพให้มีกลิ่นเหม็นน้อยลง ปัจจุบันวิธีการนี้จะไม่ค่อยมีให้เห็นเพราะว่าศพได้รับการฉีดยากันกลิ่นศพอย่างดี บางที่ไม่ฉีดยาก็จะแช่ตู้เย็นจนกว่าจะถึงวันเผาศพ เมื่อเอาศพใส่โลงแล้วบนฝาโลงบางแห่งก็จะมีตุ๊กตาทองวางบนโลงศพด้วย ที่ขาดไม่ได้ก็คือขันข้าวตอกดอกไม้หรือขันสืจะต้องมีวางไว้บนหลังโลงศพเสมอ

การจัดหาโลงศพปัจจุบันไม่ได้มีการนำภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่นมาช่วยกันต่อโลงที่สร้างความสามัคคีแก่ชุมชนเหมือนอย่างสมัยโบราณแล้ว เมื่อมีงานศพก็จะนำเงินไปซื้อหาโลงศพตามร้านค้าสะดวกสบายส่งถึงที่ แต่ก็ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปจำนวนไม่น้อยที่ต้องเป็นภาระของเจ้าภาพ ในอดีตชาวบ้านมักจะมาช่วยกันสร้างปราสาทโดยให้ส่วช่างฝีมือในหมู่บ้านเป็นหัวหน้า และให้กลุ่มชาวบ้านช่วยเหลือโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาช่วยกันทำ ก่อให้เกิดความคุ้นเคยสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ จะนิยมนำกันเป็นฝากระบาน หรือแมวครอบ ส่วนศพพระสงฆ์ เชื้อพระวงศ์ก็ใช้ปราสาทแบบมียอดต่าง ๆ ตามยศฐาณะที่ดำรงอยู่ ปัจจุบันการทำปราสาท ในชุมชนไม่มีการช่วยกันทำเองแล้ว เปลี่ยนแปลงไปซื้อหาตามร้านซึ่งต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายสูง ถ้าเจ้าภาพไม่มีเงินซื้อจำเป็นต้องเป็นหนี้ร้านจำหน่ายปราสาท (ข้อค้นพบของยูวิจัยโรงเรียน ปงแสนทองวิทยา “บ้านหลังสุดท้ายของชาวล้านนา”)

ส่วนการแห่ศพได้เข้ามามีบทบาทตอนแรกก็มีวงดนตรี แห่พื้นเมืองเหนือของหมู่บ้านช่วยกันภายในหมู่บ้านไม่มีการคิดเงินแต่อย่างใด บางครั้งก็ไม่มีแห่ศพทำกันอย่างเจียบ ๆ พอมีรายได้จัดการเก็บสมาชิกมาปณิกศพของแต่ละหมู่บ้าน ก็ต้องจ้างดนตรีมาแห่เล่นในงานศพ เกิดการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแก่เจ้าภาพงานศพ การแห่ศพบางที่ก็ไม่เหมาะสมกับงานเศร้าโศก กลายเป็นงานสนุกสนานไปนำของมีนเมามาดื่มกัน ในอดีตการบรรเลงเพลงแห่ในงานศพส่วนมากจะเป็นเพลงปราสาทไหวที่มีความโศกเศร้าไว้อาลัยแก่ผู้ตายเท่านั้น การแห่ศพมีการพัฒนาเปลี่ยนประยุกต์ไปมากการแห่นำเพลงสมัยใหม่มาประยุกต์ผิดไปจากเดิมทำให้กลายเป็นงานรื่นเริงสนุกสนานไป ไม่ใช่เพลงแห่แบบดั้งเดิมที่มีความโศกเศร้าเหมาะสมงานศพ การแห่ปัจจุบันกลายเป็นการแห่ศพเป็นอาชีพรับจ้างหมดไม่มีการช่วยเหลือเหมือนอดีต ต้องมีการว่าจ้างมาแห่งานศพเสมอ บางครั้งถ้าเจ้าภาพไม่มีเงินก็จ้างเครื่องเสียงเปิดแทน

การจูงศพเป็นสิ่งที่ดีที่จะให้คนได้ออกกำลังกาย ร่วมแสดงความกตัญญูต่อผู้ตายโดยการจูงศพ

ไปจนถึงป่าช้า และเพื่อเป็นเพื่อนไปส่งผู้ตายในวาระสุดท้าย ต่อมาความเจริญก้าวหน้าสมัยใหม่ มีรถส่งในงานศพมากมาย การจูงศพจะไม่ค่อยได้เห็นมีเฉพาะบางหมู่บ้านเท่านั้น ที่ยังรักษาไว้อยู่ โดยการจูงศพเฉพาะเดินเข้าประตูป่าช้าเท่านั้น

ปัจจุบันการจูงศพของชุมชนเทศบาลตำบลห้วยฉัตรจะนิยมจูงศพออกจากบ้าน ไปถึงถนนใหญ่ หน้าเทศบาลเท่านั้น เพราะศพปราสาทจะนิยมใส่ว่างบนรถยนต์และมีรถรับส่งจำนวนมาก จึงนิยมจูงศพ ไปถึงหน้าเทศบาล แล้วไปเริ่มจูงศพอีกทีก่อนจะเข้าสู่ป่าช้า ยกเว้นศพคนแก่ที่มีอายุมากลูกหลานจะ จูงศพไปจนถึงป่าช้า การจูงศพก็เป็นหนทางหนึ่งที่สร้างเสริมความสามัคคีช่วยเหลือของคนในชุมชน (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนห้วยฉัตรวิทยา “ร่วมรู้ ร่วมสาน พิธีทำงานปอยบ้านเฮา”)

วิถีชีวิตคนบ้านประดู่มา...

ผี เป็นสัญลักษณ์แทนความกลัว พลังเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะพิสูจน์ได้และยังเป็น สิ่งที่ผู้คนเคารพ กราบไหว้ ยำเกรงและเกรงกลัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถคลब्บาลสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราว เรื่องใดก็ได้ วิถีชีวิตของคนล้านนามีความสัมพันธ์ ผูกพัน เชื่อมโยงกับผีเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับผี อีกทั้งยังเกิดความเชื่อเรื่องการรักษาโรคภัยไข้เจ็บกับผี “ผีดี” หมายถึง ผีที่คอยปกป้องรักษา คุ่มครองลูกหลาน เช่นผีปู่ผีย่า ผีผดผีเม็ง เลื้อบ้าน อารักษ์ที่ต่างๆ ซึ่งผิวนี้อาจจะเป็นผี ที่มักจะสืบทอดกันมา ทางวงศ์ตระกูลกันมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน

“ผีร้าย” เช่นผีตายโหง ผีกระ ผีเสื้อ ซึ่งเหล่านี้จะคอยหลอกหลอนผู้คนให้หวาดกลัว และมักจะ ครอบงำผู้คนเพื่อเอาสิ่งที่ตนเองต้องการเช่นข้าวปลาอาหาร หรือที่เรียกว่า ผีตัก (ผีตัก)

การนับถือผีนั้น ปัจจุบันนี้จะนับถือกันทุกคนหรือทุกคนรอบครัวเหมือนในอดีต ผู้ที่นับถือ ศาสนาพุทธแบบแท้จริงจะไม่นับถือผี แต่การนับถือผียังมีการนับถือกันเป็นส่วนมาก และส่วนมากคนที่ นับถือก็นับถือศาสนาพุทธปนกับไสยศาสตร์ เพราะพิธีกรรมบางอย่างก็มีพุทธศาสนาเข้ามาแทรก การนับถือผีกับศาสนาพุทธจึงไม่ค่อยแยกออกจากกัน

วิถีชีวิตของคนเมืองชุมชนประดู่มาห้...ประดู่มา มีความเชื่อ ความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับผีมาตั้งแต่ สมัยโบราณกาล โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษและมีการสืบทอด อนุรักษ์ รักษากันมาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การนับถือผีปู่ย่าของชุมชนประดู่มาห้...ประดู่มา มีความเข้มข้นไม่น้อยไปกว่าพื้นที่อื่นๆของจังหวัด ลำปาง ดังปรากฏหอผีปู่ย่าเกาะกลุ่มกันมาบริเวณชุมชนช่างแต้ม- ประดู่มา ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันทาง วงศ์ตระกูล

คนประดู่มาห้...ประดู่มากับความเชื่อเรื่องการเลี้ยงผี พิธีกรรมที่สำคัญของคนในชุมชน แม้ว่า

การดำเนินชีวิตราบรื่น ไม่ประสบปัญหาน้อยใหญ่ใด ๆ แต่จิตสำนึกของคนประตู่มาห์...ประตู่มาห์ ไม่อาจลืม
 วิญญาณของผีบรรพบุรุษได้ที่เคยได้ช่วยเหลือพวกเขาให้มีชีวิตที่สงบสุข มาตั้งแต่รุ่นสมัยปู่ตายาย
 แม้เวลาจะเปลี่ยนไปแค่ไหน เปลี่ยนไปอย่างไร เขาก็ยังไม่อาจจะลืมเลือนได้และยังคงรักษาสืบไปต่อยัง
 รุ่นลูกรุ่นหลาน

ฟ่อนผิมด-ผิมึง ประเพณีรื่นเริงของเครือญาติก่อให้เกิดความสามัคคี รักษากฎระเบียบของสังคม
 คือการไม่ผิดผี ผู้น้อยนับถือผู้ใหญ่ สะท้อนภาพตามคติความเชื่อของคนประตู่มาห์...ประตู่มาห์ เชื่อว่าผิมด
 ผิมึงจะเป็นผีที่คอยปกป้องรักษาลูกหลาน ไม่ให้มีการผิดผีหรือการผิดจารีตประเพณี เวลาลูกหลานในบ้าน
 จะเดินทางไปยังที่ต่างๆหรือไปทำมาหากินถิ่นอื่นจะต้องบอกกล่าวผีให้ไปคุ้มครองรักษา การฟ่อนผิมดผิมึง
 การจัดระเบียบสังคมที่อยู่นอกกฎหมายบ้านเมือง เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในตระกูลนั้นๆและควบคุม
 ความประพฤติให้เป็นคนดีและยังสอดแทรกการทำมาหากิน และการละเล่นในสมัยโบราณ เช่น
 การชนไก่โด่งฟ้า ยิงเสือ ทอดแห ถ่อเรือถ่อแพ เป็นต้น

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีอีกพิธีกรรมหนึ่งที่ปัจจุบันกำลังจะสูญหายไป เนื่องจากความเจริญ
 ก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการรับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาใช้ในสังคมพิธีกรรมนั้นคือ “ผีหม้อหนึ่ง”

ซึ่งเป็นพิธีกรรมโบราณของคนประตู่มาห์...ประตู่มาห์ที่สืบทอดกันมานานนับร้อย ๆ ปี การลงผิยา
 หม้อหนึ่งส่วนใหญ่จะถามเรื่องการเจ็บป่วยและการทำนาของนาศต “ผีหม้อหนึ่ง” เป็นวิญญาณที่สถิตประจำอยู่
 เครื่องครัว หม้อหนึ่ง ไหข้าว ที่คอยดูแลทรัพย์สิน และปกป้องคุ้มครองคนในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข
 และแผ่ด้วยคติ ความเชื่อในการดำรงชีวิตประจำวัน สร้างความสามัคคี ความกลมเกลียวในครัวเรือน
 พิธีกรรมเช่นนี้ยังคงมีให้เห็นอยู่ในชุมชนประตู่มาห์

บ้านหรือที่อยู่อาศัยล้วนเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ที่ปรารถนาหรือ
 ต้องการนอกจากอาหาร ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ชาวบ้านประตู่มาห์ก็ทำให้พบเห็นว่าผู้คนที่ผ่าน
 ช่วงเวลาตั้งแต่สมัยตอนเป็นเด็กๆ จนมาถึงเป็นผู้ใหญ่ได้ผ่านเรื่องราวหรือประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมาก
 ซึ่งทำให้เห็นว่าเมื่อย้อนไปในด้านการสร้างบ้าน และรวมไปถึงความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาทำให้
 ผู้คนมีการสร้างบ้านเป็นบ้านไม้ฟาก ไม้สานมุงด้วยคา กระท่อมหรือบ้านไม้ โดยมีความเชื่อมาจาก
 บรรพบุรุษ เช่น การสร้างบ้านจำเป็นที่จะต้องหาฤกษ์ยามในการสร้างบ้านขึ้นจะเป็นความเชื่อต่าง ๆ
 ที่ได้ปฏิบัติกันมา หรือตำราพื้นบ้านที่ได้มีการเขียนบอกไว้ ผู้คนสมัยก่อนมีลูกมากหน้าบ้านก็จะมีงาน(ชาน)
 หรือเรียกว่าระเบียงหน้าบ้าน ประตูของบ้านก็จะไม่สร้างตรงทางเข้าออกหน้าบ้าน ซึ่งเชื่อว่าถ้าใคร
 สร้างบ้านให้ประตูตรงทางเข้าออกหน้าบ้านจะถือเป็นสิ่งที่ไม่ดีเป็นทางผีผ่านและไม่เป็นสิริมงคลแก่
 ผู้อาศัย อีกทั้งผู้คนจะไม่ค่อยจะทำรั้วบ้าน เนื่องจากบ้านใกล้เคียงรักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง อีกทั้ง
 ในสมัยนั้นยังไม่มียโมย อีกทั้งมีการสร้างศาลเจ้าบ้านหรือเจ้าที่ ซึ่งเชื่อว่าท่านจะปกป้องรักษาคุ้มครองให้
 สมาชิกในครอบครัวอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ดังนั้น ทำให้เห็นว่าบ้านที่อยู่อาศัยล้วนเป็นสถานที่สำคัญของ

ผู้ที่อยู่อาศัยไม่ว่าจะเป็นสถานที่พักผ่อน ศูนย์รวมความรักความผูกพันในครอบครัว รวมถึงเป็นศูนย์สถาบันครอบครัวที่จะปลูกฝังขัดเกลาจิตใจของสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีไม่เป็นปัญหาของสังคม ซึ่งอาจเหมาะสมกับคำที่ว่า “อยู่ที่ใดไม่สุขใจเท่ากับอยู่บ้านเรา”

เมื่อความเจริญยังเข้าไม่ถึงผู้คนยังคงต้องช่วยเหลือกันตามญาติพี่น้องซึ่งการไปมาหาสู่กับคนในชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้หรือไกลก็ยังยากและล่าช้ากว่าที่จะได้พบเจอกัน ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจนเมื่อเวลาต้องการที่จะพบกับผู้อื่นที่อยู่ชุมชนอื่นๆ ส่วนมากก็จะใช้วิธีเดิน บางครั้งก็ฝากข่าวไปบอกต่อ ๆ กัน บางทีจะนั่งเกวียน และบ้านหลังไหนมีเงินก็จะจ้างรถยนต์ ซึ่งในสมัยก่อนสะพานที่สร้างจากปูนซีเมนต์ไม่มี มีแต่ขัวแตะหรือสะพานที่สร้างจากไม้ไผ่สาน การสร้างขัวแตะเกิดจากการรวมใจรวมพลังความสามัคคีที่จะร่วมกันสร้างทางเดินข้ามน้ำและแม่น้ำในสมัยนั้นก็ลัดด้วย ในเวลาต่อมาไม่นานบ้านเมืองมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมากขึ้นความเจริญก็เข้าสู่ชุมชนประจวบผู้คนมีหน้าที่การงานที่ดีขึ้นทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่เกิดการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในตอนนั้นก็เริ่มมีรถสองแถวและรถประจำทางที่โดยสารผู้คนไปในสถานที่ต่าง ๆ ที่ต้องการรวมถึงทำให้ผู้คนมีความคิดและจิตใจที่เปลี่ยนไปทำให้มีความเอื้อเฟื้อต่อกันน้อยลงไป

มนุษย์ทุกคนไม่ว่าผ่านมาก็ยุคก็สมัยก็ย่อมต้องการสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต หรือแม้กระทั่งความสะดวกสบายให้แก่ตนเองเพื่อให้ตนเองอยู่อย่างสุขสบายตามใจในสิ่งที่ต้องการแต่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนประจวบ...ประจวบ ในสมัยก่อนเทคโนโลยีและความเจริญก็ยังเข้าไม่ถึง ทำให้หลายคนใช้ชีวิตอยู่กับความลำบาก อีกทั้งผู้คนก็ยังไม่ได้รับการศึกษาหรือคนที่ได้รับการศึกษา มีน้อย ซึ่งในอดีตสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญที่จะตอบสนองความต้องการให้แก่ผู้คนช่วยให้ความสะดวกสบายมากขึ้น

ตะเกียง อุปกรณ์ที่ใช้ให้แสงสว่าง เมื่อก่อนจะเป็นตะเกียงที่มีน้ำมันก๊าดและมีสายฉนวนเพื่อจุดไฟ ต่อมาไม่นานก็เป็นตะเกียงที่ใช้หลอดลม บ่อน้ำถือเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค อีกทั้งทำให้เกิดการสัมพันธไมตรีที่ดีระหว่างเพื่อนบ้านและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพราะในเมื่อก่อนน้ำบ่อไม่มีทุกบ้านจะมีเป็นบางบ้านแต่ในปัจจุบันก็ได้เลิกใช้หันมาใช้ประปาแทน หม้อน้ำที่บ้านก็ถือเป็นหม้อที่ความชุ่มชื้นใจเมื่อที่ผู้ผ่านไปมากระหายน้ำก็สามารถที่ตักดื่มได้และยังแสดงความมีน้ำใจกว้างขวางของคนสมัยนั้น เกวียนเป็นพาหนะที่ใช้บรรทุกสิ่งของได้ไม่น้อยทีเดียว ถ้าเปรียบเทียบกับรถยนต์ในสมัยนี้ซึ่งเกวียนจะไม่ต้องใช้น้ำมันเหมือนรถยนต์และรถจักรยานบ้านที่มีฐานะก็จะซื้อขับ การนำผัก ผลไม้ หรือสินค้าต่างๆ ไปขายที่ตลาดผู้คนก็จะนิยมใช้วิธีหาบ เช่น ใส่ตะกร้า ใส่กระบุงแล้วหาบไปขาย เป็นต้น ซึ่งทำให้ไม่ต้องถือของเป็นจำนวนมาก

เมื่อวันเวลาผ่านไปได้มีการพัฒนาบ้านเมืองขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ ทำให้ผู้คนก็ใช้ชีวิตอย่างไม่ต้องลำบากโดยเริ่มจะมีไฟฟ้า เทคโนโลยีต่างๆ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เข้ามามีบทบาทอย่างมากในวิถีชีวิตของคนประจวบ...ประจวบ (ข้อค้นพบของยุววิจัยโรงเรียน

เขลางค์นคร “วิถีชีวิตคนประดู่มา จากอดีต...ปัจจุบัน”)

ย้อนเวลาตามหาปรตพลี....

ตำนาน “งานปรตพลีสัมยพุทธกาล” ในกัลป์ที่ 92 นับแต่ภักถ์กัลป์ขึ้นไปถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่า “ปุสสะ” พระพุทธบิดาทรงพระนามว่า “พระเจ้าชยเสนะ” พระพุทธมารดา มีพระนามว่า “สิริมา” พระเจ้าชยเสนะยังมีพระราชบุตรอีก 3 พระองค์ ต่างพระมารดาและเป็นพระกนิษฐาภคินีของ พระปุสสะพระพุทธเจ้า ราชบุตร ทั้ง 3 นี้ มีเจ้าพนักงานรักษาค้างหนึ่งเก็บส่วยในชนบท กาลต่อมา พระราชบุตรทั้งสามมีพระราชนัดดาประสงค์จะบำเพ็ญกุศลบำรุงพระศาสนา ผู้เป็นพระเชษฐภคินีตลอดไตรมาส จึงขอร้องอนุญาตแก่พระบิดา เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว พระราชบุตรทั้งสามจึงตรัสสั่งเจ้าพนักงานผู้เก็บส่วย ในชนบทของพระองค์ให้สร้างวิหาร ครั้นสร้างเสร็จแล้วพระราชบุตรทั้งสามจึงนำเสด็จพระพุทธเจ้าไปที่วิหารและทูลถวายวิหารแก่พระ - ศาสดา แล้วส่งเจ้าพนักงานรักษาพระคลังและพนักงานเก็บส่วยว่าเจ้าจงดูแล และจัดของถวายของฉันถวายพระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุ 90,000 องค์ที่เป็นพุทธบริวาร และตัวเราทั้งสามกับบริวารทุก ๆ วัน ตลอดจนไตรมาสด้วย ตั้งแต่วันนี้ไปเราจักไม่พูดอะไร ตรัสแล้วก็พาบริวาร 1,000 องค์ สมทานศีล 10 แล้ว ประทับอยู่ในวิหารตลอดไตรมาส

เจ้าพนักงานรักษาพระคลัง และเจ้าพนักงานเก็บส่วย ผลัดกันดูแลทานวัดตามความประสงค์ของพระราชบุตรทั้งสาม ด้วยความเคารพ ครั้นนั้นชาวชนบทบางพวกจำนวน 84,000 คน ได้ทำอันตรายต่อทานวัดของพระราชบุตรทั้งสาม มีกนิษฐกรรมเสียเองบ้าง ให้แก่บุตรเสียบ้าง เผาโรงครัวเสียชนเหล่านั้นครั้งตายแล้วจึงไปบังเกิดในนรกกาลล่วงไปถึง 92 กัลป์ จนถึงกัลป์นี้ ในพระพุทธศาสนา พระกัลลสสะปะสัมมาสัมพุทธเจ้า ชนเหล่านี้มีจิตอันอกุศลเบียดเบียนแล้วนั้น ได้มาบังเกิดในหมู่เปรต ครั้นนั้นมนุษย์ทำบุญให้ทานอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่เป็นเปรตของตน เปรตเหล่านั้นก็ได้ซึ่งทิพย์สมบัติ นานาประการ แต่หมู่เปรตผู้ทำลายเครื่องไทยธรรมพระราชบุตรทั้งสามนั้นหาได้รับส่วนกุศลไม่ เปรตเหล่านั้นจึงทูลถามพระกัลลสสะพุทธ-เจ้าว่า ข้าพระพุทธเจ้านี้ พึงได้สมบัติอย่างนี้ บ้างหรือไม่ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าท่านทั้งหลายยังไม่ได้สมบัติ บัดนี้ ต่อไปภายหน้าพุทธกาลแห่งพระ โคดม พระพุทธเจ้าญาติของท่านทั้งหลายจักได้เป็นพระราช ทรงพระนามว่า “พิมพิสาร” และจักได้ถวายทานแด่พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น แล้วอุทิศส่วนบุญถึงท่านทั้งหลาย เมื่อนั้นแหละท่านจะได้สมบัติดังนี้

การล่วงมาได้พุทธันดรหนึ่งถึงพระพุทธศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราในเจ้าพนักงานผู้เก็บส่วยของพระราชบุตรทั้งสามได้มาบังเกิดเป็นพระเจ้าพิมพิสาร เมื่อพระเจ้าพิมพิสารได้ฟังเทศนาของพระพุทธเจ้าก็ได้ตั้งอยู่ในโศคาปัตติผลและได้ถวายไทยธรรมแก่พระพุทธเจ้า แต่หาได้อุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตที่เป็นญาติไม่เปรตที่เป็นญาติเหล่านั้นมาคอยรับส่วนกุศลอยู่ เมื่อมิได้รับส่วนกุศลตามความปรารถนา ก็เสียใจ พอถึงเวลาหนึ่งก็ส่งเสียงร้องประหลาดน่าสะพรึงกลัว ครั้นรุ่งสางขึ้น พระเจ้าพิมพิสารทรงทราบ

พระเจ้าพิมพิสารจึงอาราธนาพระพุทธเจ้าให้เข้าไปปรับเครื่องไทยธรรมในพระราชนิเวศน์ แล้วพระราชาทรงกระทำทักษิณาทก ทรงอุทิศว่าทานนี้จึงถึงหมู่ญาติของเรา

ขณะนั้นฝูงเปรตที่มีความกระวนกระวาย และร่างกายที่น่าเกลียดน่ากลัวก็สูญหายไป กลับมีผิวพรรณงามผ่องใสดังทอง แล้วพระราชาวายยาคุและของเคี้ยวอุทิศถึงญาติอีก ยาคุและของเคี้ยวอันเป็นทิพย์ก็เกิดขึ้นในสำเร็จประโยชน์แก่ฝูงเปรตที่เป็นญาติเหล่านั้น แล้วพระราชาวายผ้าและเสนาสนะ ทรงอุทิศถึงญาติอีก ผ้าและเครื่องเสนาอาสนะปราสาทล้วนแต่เป็นทิพย์ให้สำเร็จประโยชน์แก่ฝูงเปรตเหล่านั้นได้ประสมความสุข พระเจ้าพิมพิสารก็ทรงโสมนัสยิ่งนัก

ในครั้งนั้น เรื่องสืบมาว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมเทศนาดิโรกัณทสูตร ทรงสรรเสริญทานที่ทายกอุทิศบริจาคแก่ญาติที่ตายไปแล้วอีกหลายวัน แล้วกล่าวคำอุทิศถึงญาติว่า “อิท โว ญาติิน โหตุ สุขิตา โญาติโยฯ” ทานนี้จึงถึงญาติทั้งหลาย (ที่เกิดในปรตวิสัย) ขอญาติเหล่านั้นจงมีความสุข (คือได้เสวยผลแห่งทานด้วยความสำรวม) อนึ่งผู้ที่บริจาคทานนั้นก็หาไร้ผลไม่ เป็นการสร้างสมบุญกุศลให้เพิ่มยิ่งขึ้น กลับมีบุญกุศลยิ่งใหญ่ให้ผู้อื่นได้อนุโมทนาอีก การร้องให้เศร้าโศกปริเวทนาหาผู้ที่ตายไปไม่เป็นประโยชน์อย่างไรแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว มีแต่การทำบุญอุทิศกุศลเท่านั้นจะได้ผลแก่เขาในปรภพ

ตำนานปรตพลีในอำเภอห้างฉัตร

ปรตพลี เป็น ประเพณีอุทิศหาผู้ตาย บางที่เรียกว่า ประเพณีเดือน 12 เป็ง ประชาชนในอำเภอห้างฉัตรนิยมอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษของตน คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก ป้า ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีนี้เรียกกันแต่ละท้องถิ่น ก็มีชื่อแตกต่างกันไป บางจังหวัดในภาคเหนือเรียกประเพณีอุทิศหาผู้ตายว่า ประเพณีเดือนสิบสองบั้ง ประเพณีปล่อยผีปล่อยเปรตบั้ง ตรงกับภาคกลางว่า “ตรุษสารท” ปักษ์ใต้เรียกว่า ประเพณีเดือนชิงเปรต และทางภาคอีสานก็คือ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีที่กล่าวมานี้ โดยความหมายและจุดประสงค์เป็นอันเดียวกันต่างกันด้วยวิธีการทำตามจารีตประเพณีที่เคยทำมาในท้องถิ่นของตน สำหรับการอุทิศหาผู้ตายของอำเภอห้างฉัตร มีประเพณีสืบต่อกันมาเนื่องในการอุทิศกุศลแก่ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วถือกันว่าในเดือน 12 เดือนขึ้น 1 ค่ำถึงเดือนแรม 14 ค่ำนั้น พระยายมราชได้ปล่อยวิญญาณสัตว์ผู้ตายกลับมาสู่เมืองมนุษย์ เพื่อขอรับเอาส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องลูกหลานจะได้พ้นจากภาวะแห่งปรตอสุรกายทั้งหลาย ดังนั้นการปฏิบัติต่อประเพณีก็ด้วยการกตัญญู ต้องการให้บุคคลผู้เป็นที่รักพบกับความสุขในปรโลกจึงได้ทำสืบต่อกันมา (ข้อค้นพบของยุววิจัย โรงเรียนห้างฉัตรวิทยา “ย้อนเวลาตามหาปรตพลี”)

เปรต

เปรต เป็นผีตามความเชื่อของชาวบ้าน มีรูปร่างสูงโง่งเท่าต้นตาล ผมหยาบ คอยาว ผอมโซ ตัวดำ ท้องโต มือเท่าใบตาล แต่มีปากเท่ารูเข็ม และเปรตจะหิวอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากกินอะไรไม่ได้ จึงขอขมาขอส่วนบุญในงานบุญต่างๆ ซึ่งเมื่อสะสมบุญได้แล้วเกิดใหม่ชาติหน้าจะได้ไม่ต้องทุกข์ทรมานอย่างที่เป็นอยู่

คำว่า เปรต ความหมายทางพุทธศาสนา แปลว่า ผู้ละโลกนี้ไปแล้ว ผู้ตายไปแล้ว ในทางพุทธศาสนา หมายถึง สัตว์พวกหนึ่งที่เกิดในเปตลิสัยซึ่งเป็นอบายภูมิ ๑ ใน ๔ ซึ่งประเภทของเปรตมีหลายประเภท เช่นประเภทหนึ่งเรียกว่า ปรตตูปชีวิเปรต คือเปรตที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยส่วนบุญที่มีผู้ทำอุทิศให้ หากไม่มีส่วนบุญที่มีผู้อุทิศให้ก็มักจะกินเลือดและหนองของตัวเองเป็นอาหาร โบราณมีความเชื่อที่ว่า ถ้าใครทำร้ายพ่อแม่ ชาติหน้าจะไปเกิดเป็นผีเปรต

การทำพิธีกรรมแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือการทำบุญอุทิศไปให้ผู้ตายว่า เปตพลี หรือ บุญเปตพลี

คำตอบสุดท้ายจากร่างที่ถูกเลือก.....

ความตายเป็นสิ่งที่ตายตัว เกิดขึ้นกับทุกคนหลีกเลี่ยงกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ เมื่อคนรักของเราได้จากไปโดยไม่มีความหวังกลับ สิ่งที่มีมนุษย์เราเฝ้าหวังและรอคอยมาเนิ่นนานที่จะได้อยู่และมีความสุขด้วยกันตลอดกาลอาจดับลงเมื่อมีคนใดคนหนึ่งได้จากไปก่อนและหากมนุษย์เรายังไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ ก็อาจจะเสียใจกับการกระทำที่อาจมองข้ามไป เรื่องเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการมีความรัก ความห่วงใยที่ต่างคนต่างมีและมอบให้แก่กัน ถึงแม้ร่างกายจะสูญสิ้นแต่เมื่อจิตใจคนเราได้ผูกพันและมีความรักให้กันนั้นย่อมตัดใจจากกันได้ยาก การสู่ฝืน (การเข้าทรง) จึงเป็นหนทางในการเชื่อมโยงความรักเมื่อแต่ละคนได้อยู่ในภพภูมิที่ต่างกัน เพื่อจะได้พูดคุยและถามไถ่ในเรื่องความเป็นอยู่ ที่ต่างฝ่ายต่างห่วงกันภายในครอบครัวที่ผ่านคนกลางคือ ร่างทรง ผู้ที่สามารถสื่อสารอัญเชิญวิญญาณมาสิงร่างเพื่อให้ได้พูดคุยได้สัมผัส ไขว่ว่าแต่ละคนจะเป็นคนกลางเป็นร่างทรงได้ทุกคนต้องขึ้นอยู่กับภาระการกระทำของแต่ละคนเป็นผลกรรมดีหรือกรรมชั่วที่ต้องชดใช้เป็นคำตอบสุดท้ายที่ได้จากร่างที่ถูกเลือก ฉะนั้นความเชื่อในเรื่องนี้จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นเอกลักษณ์ของชาวพื้นเมืองที่ได้สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนห้างฉัตรวิทยา “สืบสานตำนานการเข้าทรง สู่ฝืน...คำตอบสุดท้ายจากร่างที่ถูกเลือก”)

นอกจากนั้นยังมีประเพณีของชาวลำปางอีกมากมายเช่น ประเพณีล่องสะเปาจากเมืองลำปาง (ยูววิจัยโรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย “ประเพณีล่องสะเปาแห่งแห่งแม่น้ำวังในวันยี่เป็ง”).... การละเล่นผีประเพณีบ้านเฮา (ยูววิจัยโรงเรียนแม่ถอดวิทยา “ย้อนอดีตการละเล่นผี ประเพณีบ้านเฮา”) ...ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์...สืบสานตำนานใบตาลกล่องข้าว (ยูววิจัยโรงเรียนปงแสนทองวิทยา “สืบสานตำนานใบตาลกล่องข้าว”)....สืบสานภูมิปัญญา ปัญหาชาวบ้าน นำนมดเมือง

(ยุววิทย์โรงเรียนแม่ถอดวิทยา “สืบสานภูมิปัญญา ปัญญาชาวบ้าน น้ำนาคเมือง”)...ร่วมศึกษา ภูมิปัญญา ผ้าทอทุ่งกว้าว (ยุววิทย์โรงเรียนทุ่งกว้าววิทยาคม “ร่วมศึกษา ภูมิปัญญา ผ้าทอทุ่งกว้าว” และ “ภูมิปัญญา สีส้อมผ้าทอบ้านเฮา”)...ภูมิปัญญาแกะสลักและชีวิตวิถีบ้านหลุก (ยุววิทย์โรงเรียนบุญญาพิทยาลัย “ภูมิปัญญาแกะสลัก วิถีชีวิตบ้านหลุก” และยุววิทย์โรงเรียนสุนทรศึกษา “นักแกะลายรุ่นเดอะ”) ...ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง (ยุววิทย์โรงเรียนเมืองปานวิทยา “ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง”)

อาชีพของชุมชน

ส้มเกลี้ยง สืบตำนานเมืองเงิน...ส้มเกลี้ยงกับประเพณีท้องถิ่น

ด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกับอำเภอเงินส้มเกลี้ยงจึงขาดไม่ได้ในประเพณีหรือพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ถึงแม้สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ส้มเกลี้ยงก็ยังคงอยู่เป็นส่วนสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมทางความเชื่อ หรือการดำรงชีวิตอยู่ดั่งเช่นในอำเภอเงิน งานประเพณีตานก๋วยสลาก หรือ สลากภัตตรหากเรียกตามพจนานุกรมไทย จะเห็นได้ว่าทุกๆปีมีการทำบุญตานก๋วยสลากเพียงครั้งเดียว ชาวพุทธในอำเภอเงินจะร่วมกันสร้างกุศลโดยจะทำชะลอมขึ้นมา เพื่อใช้เป็นภาชนะใส่เครื่องทำบุญ ปัจจุบันนี้ใช้ตะกร้าหรือถังแทน แต่ก็ยังคงยังมีอยู่ไม่น้อยที่ยังใช้แบบเดิมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ ประเพณีตานก๋วยสลากนี้มีมานานมากแล้ว อยู่คู่กันมากับส้มเกลี้ยงทุกครั้งที่มีประเพณีตานก๋วยสลากจะต้องมีส้มเกลี้ยงเป็นส่วนที่สำคัญเสมอ ภายในก๋วยสลากจะประกอบไปด้วยของที่รับประทานได้ทั้งหมด เช่น เกลือ พริก ของคาว องหวน ผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดในก๋วยสลากของชาวพุทธในอำเภอเงิน คือ ส้มเกลี้ยงทุกครั้งที่มีประเพณีประจำปีนี้ขึ้น จะมีวันที่เตรียมการตานก๋วยสลากเรียกว่า วันดา เป็นวันที่ต้องเตรียมของทั้งหมดใส่ในตะกร้าหรือชะลอม พอถึงวันตานก๋วยสลากทุกคนก็จะไปจับจองที่นั่งเพื่อวางก๋วยสลากแล้วเอากะดาบแผ่นยาว ๆ ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า เส้น ไปรวมกันที่วิหารแล้วจะมีเจ้าหน้าที่คลุกเคล้าให้แยกออกจากกันแล้วก็แจกให้กับพระเพื่อตานก๋วยสลาก(ถวายสลากภัต) การตานก๋วยสลากนี้ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

ทุกครั้งที่มีประเพณีตานก๋วยสลากจะต้องมีส้มเกลี้ยงอยู่ในก๋วยสลากเสมอ พวกเราได้ไปสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ ท่านยังไม่ทราบสาเหตุที่ทำไมต้องใส่ส้มเกลี้ยงในก๋วยสลาก รู้แต่เพียงว่าจะต้องใส่ทุกครั้งขาดไม่ได้ อาจจะเป็นวิธีอนุรักษ์ส้มเกลี้ยงไว้ก็อาจจะเป็นไปได้ อาจเป็นเพราะเหตุนี้ที่ยังคงมีส้มเกลี้ยงให้เราได้เห็นได้สัมผัสจนถึงทุกวันนี้ (ข้อค้นพบของยุววิทย์โรงเรียนเงินวิทยา “ส้มเกลี้ยงสืบสานตำนานเมืองเงิน – แก้วโป่งขาม มนต์ลึงก์กำลังจางหาย”)

ภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม

หะดูแวง ภาษาไทลื้อ...

ประวัติศาสตร์...ภาษาไทลื้อ

ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องในอดีตที่มีการกระทำ คำพูด เรื่องเล่า ที่มีอยู่หลายกาลเวลาที่ผ่านมา ทั้งเรื่องสนุก รวมไปถึงสงคราม...แต่จริง ๆ แล้วประวัติศาสตร์นั้นคือเรื่องที่ผ่านมาต่างหาก ปากต่อปาก การเล่าและสืบทอดต่อกันมา

จะเห็นว่า...ประวัติศาสตร์นั้นไม่ได้หายไปไหนเลย เพียงแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามค่านิยมสมัยใหม่เท่านั้น การรักษาสืบทอด ติดตาม ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คงความเป็นประวัติศาสตร์ไว้ได้ จากการฟังและการเก็บข้อมูลบางอย่างจากผู้ที่ผ่านมาเรื่องราวเหล่านั้น ไม่ว่าจะมาจาก คนใกล้ชิด พ่อ แม่ ปู่ ย่า...การได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าตื่นเต้น และน่าประทับใจ

วัฒนธรรมก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งต่อสังคมไทยและสังคมนอกประเทศของเรา หลาย ๆ ชาติก็ไม่ได้คงความเป็นชาติไว้อยู่เสมอไป เนื่องจากวิวัฒนาการต่าง ๆ ได้เข้ามาจึงทำให้เกิดการผสมผสานขึ้นมา กลายเป็นอารยธรรมตะวันตกบ้าง อารยธรรมตะวันออกบ้าง สุดแต่จะรับมา ทางใดเป็นส่วนใหญ่

การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ก็เปรียบเสมือนการทำหนังเก่าให้เป็นหนังขึ้นใหม่ แต่...ยังคงความงามในจุดเด่นจุดหนึ่งไว้อยู่ในตัว มีความเป็นประวัติศาสตร์ ได้กลิ่นของความเป็นสมัยก่อนที่ยังคงเดิม คงตัวและคงที่อยู่เสมอ

ไทลื้อ เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทกลุ่มหนึ่งก็ได้ ซึ่ง

มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขตสิบสองปันนา ตะวันตกเฉียงเหนือของจีน นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบระหว่างหุบเขา

มีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตคล้ายกับคนล้านนา บริโภคข้าวเหนียว เป็นอาหารหลัก นับถือผี เช่น ผีบ้าน ผีเรือน และผีเมือง เป็นต้น

นอกจากนี้ ชาวไทลื้อยังตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคตะวันออก เฉียงเหนือของภูมิลำเนาในสหภาพพม่า อีกด้วย ไทลื้อมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานหลายยุค นับตั้งแต่การอพยพจากสิบสองปันนาเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคเหนือของลาวในสมัยอาณาจักรล้านช้างในอดีต

ในปัจจุบันชาวไทลื้อได้กระจายกันตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงราย และพะเยา

จังหวัดลำปาง มีหมู่บ้านไทลื้อที่ตำบลกล้วยแพะ อำเภอ เมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกล้วยหลวง เป็นหมู่บ้านแรกที่ชาวไทลื้ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางราว 6 กิโลเมตร บ้านกล้วยแพะ บ้านกล้วยฝาย บ้านกล้วยกลางและบ้านกล้วยม่วง และยังมีตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ มี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่ปุง และบ้านฮ่องห้า ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับตำบลกล้วยแพะ

พื้นที่ของตำบลกล้วยแพะ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง รอบๆ หมู่บ้านเป็นทุ่งนา มีป่าละเมาะบางส่วน มีต้นไม้ใหญ่บริเวณหมู่บ้าน ตำบลกล้วยแพะมีภูเขายู่ทางด้านตะวันออก คือ ดอยม่วงคำ เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำห้วยแม่ปุง ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านไทลื้อ

แต่เดิมคนไทลื้ออาศัยอยู่ในเขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ต้องอพยพหรือโยกย้ายถิ่นฐาน เนื่องจากอิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซง มีการแย่งชิงอำนาจเกิดขึ้น จึงต้องย้ายถิ่นแตกออกจากสิบสองปันนา และกระจายออกมาอยู่ในหลายจังหวัดของภาคเหนือ บางกลุ่มที่อพยพอาจลี้ภัยทางการเมืองและบางกลุ่มอาจย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาพื้นที่ทำกินที่เหมาะสม

ตำบล กล้วยแพะ จังหวัด ลำปาง คือ อีกพื้นที่ที่มีคนไทลื้อเข้ามาอาศัยและใช้เป็นแหล่งทำกิน มีจำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้าน กล้วยฝาย (หัวฝาย) หมู่บ้าน กล้วยกลาง หมู่บ้าน กล้วยหลวง หมู่บ้าน กล้วยแพะ และหมู่บ้าน กล้วยม่วง

เดิมมีบ้านแค่ 2 – 3 หลัง มีศาลากลางบ้านไว้ให้คนทำบุญ คือ กล้วยหลวง เวลาผ่านไปจึงมีบ้านหลายหลัง เรียกว่า ไทลื้อ และได้กระจายออกไปโดยรอบเกิดเป็นชุมชนไทลื้อขึ้นมา (ข้อค้นพบของยุววิจัย โรงเรียนเขลางค์นคร “หะตุ้เว...ภาษาไทลื้อ”)

Bodyslam รุ่นเก่า

พิธีกรรมอะไรบ้างในวงปีพาทย์

จากการสัมภาษณ์

1. ขึ้นขันตั้ง

ผู้ทำพิธีขึ้นขันตั้งต้องเป็นผู้ที่บวชเรียนมาก่อน เป็นน้อย หรือ เป็นหนานเท่านั้น หากคนดิบขึ้นขันตั้งจะผิดครู เนื่องจากครูแห่งแรง (ศักดิ์สิทธิ์)

ขันตั้งวงป่าไคร้ 1

1.1 เครื่อง แปด คือ สวดยดอกไม้ 8 สวดย แต่ละสวดย รูป 2 ดอก หมากร พลุ 8 สวดย การทำสวดยไม่ให้มีลักษณะปากเปิด

1.2 เงิน 36 บาท

1.3 หมากร 1 หัว

1.4 เหล้า 2 ขวด (ขึ้นขันครู 1 ขวด ปลดขันครู 1 ขวด)

2. เข้าเล่นเครื่องดนตรีต้องไหว้
3. ปลดขันครู
4. หลังจากจบงานแห่ ต้องเลี้ยงครู ด้วยเหล้าไห ไก่ 1 คู่

คำขึ้นขันตั้งครู

สิทธิ สิงเห สัตตนาเก ปันจ๊ะ ปิดสะนู อินตา เอกะ ยะชา นะวะเตวา ปันจะ พรหมมา
สะหังปะติ เตวะ ลาจา อัดละ อะระหันตำ ปันจุ พุทธา นะมามิ

คำปลดขันตั้งครู

สิทธิกิจจั้ง สิทธิกัมมัง กาลิยะ ตะถาคะโต สิทธินาโพ นิรัน กะนัง สิทธิเชโต จะโน
สิทธิกัมมัง ปะรุติเต สัปปะสิทธิ พะวันตุเต

ต่อด้วยคำให้พร

ในวงป่าไคร้ 1 พ่อหนานจู ตะมะโน เป็นผู้ขึ้นขันตั้งครู ได้รับการสืบทอดมาจากพ่อ
อาจารย์หนานเอียง ชมพู ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว

การสืบทอด ส่วนใหญ่ให้กับลูกหลาน ส่วนคนนอกตระกูลต้องมีการขอขึ้นขันครูใหม่
จากครูที่จะให้สืบทอด

การไหว้ครู

การไหว้ครูดนตรีแบบที่นิยมปฏิบัติในภาคกลางนั้น ไม่ปรากฏในวงการดนตรีแบบพื้นบ้าน
การไหว้ครูมีอยู่สองลักษณะเรียกชื่อเหมือนกันว่า “การดำหัวครู” อาจเรียกในที่นี้ว่าการดำหัวครู
(ที่ไม่มีตัวตน) กับการดำหัวครูที่มีชีวิต

การดำหัวครูที่มีชีวิต นักดนตรีจะนำเอาเครื่องการวะครูอันได้แก่ ข้าวตอก ดอกไม้ รูป เทียน
นำส้มป่อย ใส่ขันหรือพานอาจมีเครื่องบริวาร เช่น ผ้าขาวม้า เสื้อหม้อห้อม ผ้าขนหนู หรือของกินของใช้
ซึ่งมีตั้งแต่ หอม กระเทียม เครื่องกระป๋อง ผลไม้ต่างๆหรืออาจมีเงินใส่ซองซึ่งจะใส่เท่าไรขึ้นอยู่กับฐานะ
ของนักดนตรี

นอกจากการแสดงการวะแล้ว ยังมีนัยที่แสดงถึงการไปขอขมาอภัย ตามจารีตเมืองเหนือที่ว่า
ไปขอสุมาและขอพรมาเป็นมงคลแก่ตน

พิธีการในการดำหัวเป็นไปอย่างเรียบง่าย โดยนักดนตรีหรือผู้น้อยจะนำเอาเครื่องการะวะที่เตรียมมาใส่ในพาน นำเอาน้ำส้มป่อยเทรวมกับขันน้ำส้มป่อยของครู ศิษย์ประเคนพานและน้ำส้มป่อยให้ครู พร้อมกับกล่าวขอภัยและขอพรจากครู ขณะที่ครูกล่าวในพรศิษย์ประณมมือรับฟังอย่างสงบ เมื่อครูกล่าวจบเปล่งเสียงสาธุพร้อมกัน จากนั้นครูชักเอาน้ำส้มป่อยมาลูบศีรษะเป็นอันเสร็จพิธีดำหัวครู

การขึ้นขันครู

ขันครูหรือตั้งคือเครื่องบูชาครูบรรจุในพาน หรือขัน ซึ่งประกอบด้วย รูป เทียน ดอกไม้ หมาก พลุ ผ้าขาว ผ้าแดง เบี้ย ข้าวสาร สุรา กล้วย มะพร้าว บางครั้งมีน้ำส้มป่อยและที่ขาดไม่ได้คือเงินค่ากำนัล ในกรณีที่ไม่ไปบรรเลงในสถานที่ซึ่งไม่มีพานหรือขัน ก็อาจใช้ถาดหรือภาชนะ เช่น กะละมัง แทน

ความเชื่อของชาวเหนือเกี่ยวกับขันตั้งหรือขันครูนั้น มีอยู่ในงานฝีมือ และงานช่างทั้งหลาย เป็นต้นว่า ช่างปี ช่างขอ(จับขอ) ช่างแฉ้ม(วาดเขียน) ช่างต๋อง(แกะสลัก) ช่างฟ่อน ช่างไม้ ก่อสร้าง (สถาปนิก) นักดนตรี(ช่างม่วน) นักมวย กล่าวคือวิชาชีพ หรือวิชาฝีมือเหล่านี้ต้องมีครูเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ และมีครูเป็นเจ้าของวิชานั้น ๆ อาจเป็นครูปัจจุบัน หรือครูที่ล่วงลับไปแล้ววิชาบางอย่างแม้ว่าไม่มีครูสอนให้โดยตรง แต่เมื่อจะประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ก็จะต้องชวนขวาย หากครูหรือมีครูเข้าไว้ก่อน ดังคำกล่าวว่า “ศิษย์มีครู”

เครื่องขันตั้ง

เครื่องขันตั้ง หรือขันครูวงพาทย์ เรียกว่า เครื่อง 8 (เครื่องอย่างละแปด) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องขันตั้งที่คล้ายกัน บางแห่งอาจแตกต่างกันบ้าง

1. เทียนคู่บาท(เทียนจี๊ผึ้งน้ำหนัก1บาท) (ใช้เทียนไขขนาดย่อมแทน)	8	เล่ม
2. เทียนคู่เฟื้อง(เทียนจี๊ผึ้ง น้ำหนัก 1 เฟื้อง) (ใช้เทียนขนาดเล็กแทน)ใส่ลงในสวय ๆ ละ 2 เล่ม	16	เล่ม
3. สวย(กระสวยหรือกรวย)ใส่ดอกไม้และรูป (แต่ละสวยใส่ดอกไม้และรูปอย่างละ 3 ดอก)	8	สวย
4. สวยใส่พลู 8 คำ หมากก้อม 8 ก้อม (ก้อม=ขนาดย่อมพอเหมาะ)	8	สวย
5. หมาก	1.300	

(หมากแห้งร้อยเป็นสาย 1 หัว(มี 10 ไหมหือเส้น)กับอีก 3 ไหมบางแห่งใช้หมาก 1 หัว กับพลูอีก 1 มัด)

6. เบี้ย 1.300 ปัจจุบันประมาณเอาว่ามีจำนวน	1	ใต้
7. ผ้าขาว ผ้าแดง (จำลองขนาดเท่าฝ่ามือก็ได้) อย่างละ	1	ฝืน
8. มะพร้าวอ่อน	1	ทะเลาย
9. กล้วยดิบ	1	เครือ
10. ข้าวสาร(ใส่ถ้วยขนาดเล็ก)	1	ถ้วย
11. เหล้าขาว หรือเหล้าตามที่หาได้ในท้องถิ่น	1	ขวด
12. เงินบูชาครูหรือค่ากำนัลครู	5.25	บาท
(อาจไม่เท่ากันแล้วแต่ครู บางแห่ง 25-32.25บาท)		
13. น้ำส้มป่อย	1	ขัน

การยกขันตั้ง

การยกขันตั้งกระทำใน 2 กรณีคือ เกี่ยวกับการสืบทอดหรือการมอบตัวเป็นศิษย์ซึ่งเป็นที่เข้าใจของผู้คนในปัจจุบันว่าการยกครูหรือการขึ้นครู อีกกรณีหนึ่งการยกขันตั้งกระทำก่อนบรรเลงดนตรี

การยกขันตั้งหรือยกครูในกรณีเกี่ยวกับการสืบทอด

คือพิธีกรรมที่ศิษย์ใหม่นำเอาเครื่องสักการะมามอบให้ครู เพื่อแสดงความประสงค์ที่จะสืบทอดวิชาดนตรี โดยลูกศิษย์หรือคณะศิษย์ทั้งหลายนำเครื่องสักการะใส่ขันไปที่บ้านครูหรือเอาเครื่องสักการะไปใส่ขันของครูก็ได้ หากจ้างครูมาสอนในหมู่บ้านจะเตรียมขันให้พร้อม ณ สถานที่เรียนดนตรี เช่น ที่ศาลาวัด หรือศาลาหมู่บ้าน โดยขั้นตอนมีดังนี้ ครูรับขันจากศิษย์เรียกขานนี้ว่าศิษย์เอาขันมา ยินโย ให้จากนั้นครูยกขันขึ้นเหนือศีรษะกล่าวคำพรณนาซึ่งเรียกว่า อ่ำฮิ

อ่ำฮิ หรือคำเรียบเรียงของอัญเชิญครูบาอาจารย์ขออนุญาตถ่ายทอดเพลงให้แก่ศิษย์ ขอพรจากครู ขอให้การสืบทอดครั้งนี้เป็นไปด้วยดีและขอให้ครูคุ้มครองปกป้องรักษาอย่าให้มีอันตรายมา กล่าวกรายตามโหวดของแต่ละคนพร้อมกำกับด้วยคาถา จากนั้นเปิดขวดสุรารินใส่แก้ว เอาดอกไม้จุ่มลงไป ในแก้วสุราประพรมเครื่องดนตรีทำการปิดขวดสุราเก็บไว้กับขันตั้งซึ่งแขวนไว้กับเสาหรือหิ้ง บางรายเอาน้ำส้มป่อยในขันมาลูบหน้าและศีรษะแล้วจึงส่งให้ศิษย์ทำตาม หากศิษย์มีหลายคนก็อาจพรมน้ำส้มป่อยให้ เป็นอันเสร็จพิธีขันตั้ง จากนั้นทำการต่อเพลงหรืออาจนัดหมายกันมาฝึก

การยกขึ้นตั้งก่อนบรรเลง

การเล่นดนตรีพื้นเมืองที่เป็นดนตรีพิธีกรรมเช่นวงปี่พาทย์ และวงตกลีงนั้นต้องมีการยกขึ้นเสี้ยก่อน ผู้ทำพิธีคือหัวหน้าวงหรือนักดนตรีวัยอาวุโส ส่วนมากวงดนตรีจะตกลงกับฝ่ายเจ้าภาพหรือผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาเครื่องขันทิ้งไว้ในกรณีที่เจ้าภาพไม่สามารถจัดเครื่องขันทิ้งได้ วงดนตรีก็จะจัดเครื่องขันทิ้งไปเอง

การปลดชั้นหลังจากบรรเลงดนตรี

หลังจากได้ยกขึ้นก่อนบรรเลงไปแล้วเมื่อได้เวลาสมควรเลิกการบรรเลง นักดนตรีจะบอกให้เจ้าภาพนำสุรามานำอีกหนึ่งขวดเพื่อทำพิธีปลดขึ้น ผู้ทำพิธีใช้สองมือจับขึ้นพร้อมกล่าวพรณนาขอบคุณและขอลาครูบางรายก็ให้ครูคุ้มครองรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุขจากนั้นนำสุราประพรมหรือเทราดเครื่องดนตรีและที่พื้นดินอีก สุราที่เหลือนักดนตรีอาจดื่มกินในงานหรือนำมาดื่มกินที่บ้าน

คำร่ำร่ำไรหรือคำเรียบเรียงในพิธียกขันหมากยกครู

“เออ...วิญญูครุบา ครูเค้า ครูปลาย ครูตาย ครูยัง ครูนั่ง ครูนอน ครูสั่ง ครูสอน พ่อสลาเหลื่อ พ่อสลาดี พ่อเผ่าหลานเป็นเค้า พ่อน้อง พ่อสลาเต้า พ่อเผ่าน้อยมา...อยู่ที่ไหน บัดเดี๋ยวนี้ บรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลาย ก็ใคร่ขอหัดเล่นดนตรี ผู้เข้าจะได้เป็นคนสั่งคนสอน ก็ขอหื้อท่านมารัยเอาช่างขึ้นตั้งเครื่องบูชา ที่ผู้เข้าทั้งหลายนำมาคารวะอันได้เก...(ระบุชื่อผู้เป็นลูกศิษย์)...ขอหื้อท่านได้รับไว้เป็นศิษย์ หื้อเขาทั้งหลาย ฟังนี้ได้รู้เรียน เป็นไปด้วยดี พร้อมกันนี้ก็ขอหื้อท่านมารัยบอาน้ำเหล้า น้ำหยาด กินทวยกัน”

ตัวอย่างคำกล่าวชื่นชมอีกแบบหนึ่ง จาก นายเสน่ห์ มะโนธรรม

“สาธุ สาธุ ครูบาอาจารย์ มีตั้ง (ทั้ง) สามสิบสอง ครูเก่าแก่สิบสอง ครูหลวง มีตั้งลูก ครูนั่ง ตั้งตั้ง
ครูสอน ครูเขิง ครูชายตายคือน ครูเลขครูยันต์ ครูว่านครูยา ครูตำรับตำรา ครูเวทย์มนต์ ครูโดน
คาถา ครูมะโน ก.ข. และ ก-อา-กา ครูอักษรอะอักษรขอมและไทย อะ อา อิ อี อุ ฦ เอ โอ
กะ ฆะ คะ ฌะ ฐะ ฎะ ฏะ สวาหับ จุ่มมามั่วสมประชุมหื้อล้อมตัวข้าผู้เป็นศิษย์
โส มะ เล สะ” (เสน่ห์ มะโนธรรม)

ให้ศิษย์ที่มาฝากตัวว่าตามดังนี้

ตุ้สะนะโส นะโมพุททาเย นะ มะ พะ ทะ จะ พะ กะ สะ

คำร่ำร่ำไว้ในพิธีปลดขันตั้ง

“เออ...วิชญ์ครูบา ครูเค้า ครูปลาย ครูตาย ครูยัง ครูนั่ง ครูนอน ครูสั่ง ครูสอน พ่อสลาเหลื่อ พ่อสลาดี พ่อเผ่าหลานเป็นเค้า พ่อน้อง พ่อสลาเต้า พ่อเผ่าน้อยมา...อยู่ที่ไหน บัดนี้ บรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลายอันได้แก่...(ระบุชื่อผู้เป็นศิษย์)...ก็ได้เป็นคนตรีกันดีแล้วละ บางพร่องก็มีน้ำมีนวลแต่งตั้งขึ้นมา พร่องก็ได้พองาม ผู้เข้าก็จะขอลงขอบลงขันเหี้ย กับไข่ละไข่ขวาง ถึงเวลาที่จะได้รับมาสั่งมาสอนหมด ปลดขันแล้ว จะหายเสากับไข่ ท้องมันกับได้ตันเหมือนเขาพริกอยู่บ้านเหนือ เกลืออยู่บ้านได้ มันก็รอเงินบาท เงินเฟื้อง ผู้เข้าก็ขอลดปลดขันลงเหี้ยก่อน ก็ขอหื้อท่านมารับเอาอย่างขันตั้งเครื่องบูชา ที่ผู้เข้าทั้งหลายนำมาถวาย พร้อมกันนี้ก็ขอหื้อท่านได้โปรดอำนวยการพรหื้อเขาทั้งหลายได้อยู่เย็นเป็นสุข มีสติปัญญาดี มีฝีมือ แคล้วคลาดจากอันตรายใดๆจูงอย่ามาใกล้มากลาย จากนั้นก็ขอท่านมารับเอาน้ำเหล้า น้ำหยาด กินด้วยกัน ก็ขอหื้อท่านจูงอย่าได้ติดอย่าหมอย้ำน้ำเนื้อ”

คาถากำกับการยกขันและปลดขัน

สิทธิสิทัง สิทธิกัมมัง สิทธิติปิโส สิทธิเทโว

สิทธิกะตา สิทธิกะเต สิทธิอัมปิ

พุทเธ รัมเม สังฆัง

รัตตัง รัตตัง ปญฺญัตถัง

เอเต สุขติ โหนตุ

สรุปการศึกษาพบว่า ความคิดเกี่ยวกับการเล่นดนตรีในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างเนือนานุญ หรือเพื่อค้ำจุนพุทธศาสนา หรือเพื่อสร้างความยอมรับในสังคม อันเป็นแนวคิดเกี่ยวกับคำตอบแทนเป็นระบบคุณค่าอย่างทีนิยมปฏิบัติกันมาแต่ดั้งเดิมนั้น ปัจจุบันความคิดแบบนี้เปลี่ยนไป มีการนำเอาความคิดแบบให้คำตอบแทนเป็นระบบมูลค่าโดยคิดเป็นค่าจ้าง ทำให้วงของวัดหรือวงในหมู่บ้านเปลี่ยนไปเป็นดนตรีส่วนบุคคล (ข้อค้นพบของยูววิจัยโรงเรียนห้างฉัตรวิทยา “บอดีสะแลมรุ่นเก่า”)

พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์วิถีชีวิตชาวเมืองปาน

พิธีกรรมนี้เริ่มมาตั้งแต่สมัย ปู่ทวดย่าทวด สืบต่อเนื่องกันมาหลายสิบปีแล้ว ซึ่งพิธีกรรมนี้แต่ละหมู่บ้านจะทำการจัดเครื่องเหมือนกันหมดในการจัดทำสวดเราสามารถนำสิ่งของอื่นแทนหากกล้วยได้ ผู้หญิงไม่ควรทำสวดแต่สามารถนำเครื่องควาของหวานใส่ในสวดได้ เพราะเชื่อกันว่าการให้ผู้หญิงทำสวดเป็นสิ่งที่ไม่นิยมกันเมื่อทำแล้วผู้สะเดาะเคราะห์จะไม่หายจากอาการเจ็บป่วย เมื่อทำสวดเสร็จแล้ว ผู้หญิงจะทำการจัดเครื่องควาหวานใส่ในสวด แล้วรอให้เวลาผ่านไปหนึ่งวันไปจึงจะทำการสะเดาะเคราะห์ได้ ผู้ที่ทำการสะเดาะเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจาก การนอนไม่หลับ กังวลใจ เจ็บไข้ได้ป่วย หรือออกจากโรงพยาบาลมา เมื่อจะเดินทางไปไหนในพื้นที่ไกลๆก็ต้องทำการสะเดาะเคราะห์เพื่อให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ หากเราจะสะเดาะ-เคราะห์เราต้องนำ วัน/เดือน/ปีเกิด ไปให้ท่านดูว่าเราจะต้องทำการสะเดาะเคราะห์แบบไหน ของบางสิ่งในสวดเราสามารถสมมุติขึ้นได้ เช่น ใช้ดินน้ำมันปั้นแทนรูปสัตว์ต่างๆ เงินใช้เศษแก้วแทนได้

เมื่อจะทำพิธีผู้ที่ร่วมประกอบพิธีต้องนำกรวยไปให้ผู้นำพิธีกรรมก่อน เพราะเป็นประเพณีที่ทำกันมานานแล้วเพื่อเคารพบูชาพระครูที่ก่อตั้งพิธีกรรมนี้ขึ้น (ข้อค้นพบของยูววิชัยโรงเรียนวิชานารี “พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ วิถีชีวิตชาวเมืองปาน”)

การฟ้อนผีมดผีเม้ง

“ความหมายของผีเม้ง คือ ผีที่เป็นผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่และเวลามีพิธีฟ้อนก็จะมีเฉพาะเครือญาติและคนในหมู่บ้านใกล้เคียงเท่านั้นจะไม่สูบบุหรี่และจะไม่กินเมี่ยง(ใบไม้เน่า) ส่วนดนตรีบรรเลงนั้นจะไม่เร็วมากเพราะส่วนมากผีเม้งจะเป็นผีของผู้สูงอายุที่เป็นเครือญาติและเวลาเข้าร่างจะต้องเดินตามเสียงเพลงจะมีปี๊บกับกลองเป็นเครื่องบรรเลงเพลงเท่านั้นเพราะจะเป็นเสียงที่ช้า ๆ และไม่มีจังหวะรุนแรงมากส่วนความหมายของผีมด คือ ผีที่ไม่มีกำหนดเพศมีทั้งชายและหญิงและจะมีผีจากที่ต่างๆทั้งกุมารทอง พ่อปู่ เป็นต้น ผีมดจะสูบบุหรี่และจะกินเมี่ยง(ใบไม้เน่า) ส่วนดนตรีบรรเลงนั้นจะเร็วมากเพราะผีมดจะมีผีจากทุกวัยที่เป็นเครือญาติและไม่เป็นเครือญาติก็ได้เวลาเข้าร่างจะต้องเดินตามเสียงเพลงจะมีปี๊บ กลอง ฉิ่ง ฉาบ และอื่นๆอีกมากมายเป็นเครื่องบรรเลงเพลง”

ความรู้เล่านี้มาจาก ป้าต๋อ ทราชจันทร์ หลังจากที่เรากล่าวว่า “มีผีเม้งก็ต้องมีผีมดแล้วมันแตกต่างกันอย่างไรนะคะ”

การเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน อดีตกาลการฟ้อนผีเม้งจะมีความสำคัญมากในหมู่เครือญาติทั้งใกล้และไกลทุกคนล้วนแล้วแต่เห็นคุณค่าของพิธีนี้กันทั้งนั้น แต่คนในปัจจุบันกลับไม่เห็นคุณค่า

ของพิธีนี้เลยแตกต่างจากในอดีตมาก ปัจจุบันพอถึงพิธีนี้ก็ทำให้มันผ่านๆ ไปไม่ค่อยใส่ใจเท่าไรนัก แต่สิ่งที่แตกต่างกันมากที่สุดก็คือ แต่ก่อนจะถามความเป็นอยู่และสุขภาพ แต่ในปัจจุบันสิ่งที่ขาดไม่ได้ที่จะต้องถามก็คือ “เลขเด็ด ๒ ตัว ๓ ตัว หากไม่ถูกก็จะมาโวยวายกันหาว่าไม่ศักดิ์สิทธิ์จริง อย่างที่เล่ามา แต่พอถูกทุกคนก็จะเคารพและซื้อของมาถวายเพื่อจะถามในงวดต่อไป “เหนื่อยใจแทนพ่อปู่จริงๆเลยคะ”

ฉะนั้นจึงขอสรุปว่าจากอดีตที่เคยให้การศรัทธาด้วยความรู้สึกที่เคารพด้วยสุดใจสุดจิต แต่ปัจจุบันเคารพเพื่อความต้องการมีเงินใช้ ดังนั้นหากผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วก็ขอให้ช่วย ๆ กันอนุรักษ์ ประเพณีนี้ด้วยความบริสุทธิ์ใจกัน (ข้อค้นพบยูววิจัยโรงเรียนวิชานารี “วิถีชีวิตคนอำเภอห้างฉัตร กับวัฒนธรรมการพ่อนผีเม็ง”)

ความทรงจำร่วมของยูววิจัย ๙ จังหวัดลำปาง

ความทรงจำร่วมกันของยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง พอจะสรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบ้านแก่งเมืองเก่า” “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าแห่งฮิตฮอยปาเวณี” “ความทรงจำร่วมกันบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิต อยู่ดีกินม่วน”

ความภาคภูมิใจในตนเอง...เครือข่ายกัลยาณมิตร ผู้การเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

“บ้านหนูอยู่ที่ตลาดจีน พ่อของหนูก็สนับสนุนให้ทำยูววิจัย “ย่านตลาดจีน” ความเจริญในความทรงจำ พ่อบอกว่า ดีใจที่เด็ก ๆ สนใจ เพราะเป็นบ้านของเราเอง เราก็มั่นใจสายจีน” (กาญจนา เรือนคำ, กรกฎาคม 2552)

“หนูและครอบครัวมีเชื้อสายจีน เพื่อนของหนูหลายคนและอาจารย์หลายท่านที่หนูรู้จักก็มีเชื้อสายจีน ที่ลำปางมีสมาคม การรวมกลุ่มของคนไทยเชื้อสายจีน หนูสนใจเลยศึกษายูววิจัยเรื่อง “แดนมังกรน้อยในลำปาง” (ดวงกมล วรรณะศักดิ์, เมษายน 2552)

“ตอนนี้พวกหนูก็เริ่มสัมภาษณ์หาข้อมูลบ้างแล้ว เพราะพวกหนูสนใจจริง ๆ โดยเฉพาะบ้านป่าเหมี้ยง บนดอยสูง บ้านของหนู อากาศดีมาก และหนูสนใจที่พ่อเฒ่าแม่เฒ่าปลูกเหมี้ยง ทำเหมี้ยงวันที่ 30 พฤศจิกายน นี้ หนูและคุณครูก็จะไปบนดอยป่าเหมี้ยง ไปสัมภาษณ์พ่อเฒ่าแม่เฒ่าและบุคคลต่าง ๆ ถ้าคุณครูว่าง คุณครูไปด้วยกันนะคะ หนูนอนที่โรงเรียน หนูจะกลับบ้านสัปดาห์ละ 1 ครั้ง” (ฐานิกา ดุษฎีโรจน์, ยูววิจัยจากโครงการ “ย้อนรอยที่บนดอยป่าเหมี้ยง”. พฤศจิกายน 2551)

“นักเรียนส่งเมล็ดโครงการไปเพียง ๑ โครงการ คือ สืบค้นประวัติโรงเรียนแม่ถอดวิทยา ที่จริงแล้วมีอีก 3 โครงการ แต่ส่งไปยังไม่ได้ในช่วงนั้นค่ะ ประกอบกับมีงานหลายด้านที่ต้องทำ พอทีมประสานงานโทรศัพท์ไปปรึกษา และวันนี้มีโอกาสมาร่วมที่ตัวเมืองลำปาง นักเรียนก็มาด้วย ถือ

เป็นโอกาสได้พูดคุยกัน เด็ก ๆ นักเรียนเองก็สนใจ โดยเฉพาะเรื่องของ “ประเพณีเกี่ยวกับผีสัตว์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน” ของเด็ก ๆ ที่ผ่านมามีตัวพี่ทำแต่เรื่องของงานวิจัยเชิงสุขภาพ เด็กนักเรียนมีความตั้งใจสูงมากในการทำงานจนได้รับรางวัลโครงการวิจัยทางสุขภาพ แต่เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่เคยทำโครงการมาก่อน ทีม Child Watch ของจังหวัดลำปาง แนะนำ จึงอยากจะทำและเรียนรู้ไปด้วยค่ะ” (จินดา ขันหัตต์ ครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย “ย้อนอดีตการละเล่นผี ประเพณีบ้านเฮา”. พศกิกายน 2551)

“ตอนแรกผมกับคุณแม่ของน้องก็เป็นห่วงลูก เห็นลูกตั้งใจทำงานมาก กลัวลูกจะเครียด เพราะการเรียนก็หนักอยู่แล้ว แต่ลูกสนใจจริง ๆ ทั้งที่ไม่มีคะแนนอะไรเลย ลูกบอกว่าลูกเองก็เข้าร่วมโครงการที่หลัง แรงบันดาลใจมาจากลูกไปจังหวัดน่าน ที่น่านมีพิพิธภัณฑ์ มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ของลำปาง “คุ้มเจ้าหลวงลำปาง” ลูกเลยสนใจ ประทับใจในเรื่องราวของเจ้าหลวงลำปาง คุ้มเจ้าหลวงลำปางของเจ้าหลวงองค์แรก ที่ตอนนี้เหลือเพียงไม้เก็บไว้ที่วัดเชียงราย พอผมศึกษาไปกับลูก ผมก็ได้รับความรู้สนุกสนานไปด้วย ที่สำคัญผมกับแม่ เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูก จากที่เป็นคนขี้อาย ลูกมีความเชื่อมั่นมากขึ้น กล้านำเสนอต่อที่ประชุม การที่ผมได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ผมดีใจมาก ผมคิดว่าการเรียนรู้แบบนี้มีคุณค่ามาก เด็กได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจโดยไม่ต้องเอาคะแนนมาเป็นเครื่องล่อใจ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลหลายวัย มีโลกทัศน์กว้างและลึก ขอบคุณโรงเรียนทำหนังสือ ขอบคุณสกว. ขอบคุณสถาบันรามจิตติ ขอบคุณทีมงานลำปางและทุกคนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้” (ผู้ปกครองของนางสาวพิชชาพร สิทธิโชค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรกฎาคม 2552)

“ยุววิจัยของโรงเรียนเป็นนักเรียน ม.ต้น และหลายคนมีภาระรับผิดชอบเรื่องงานที่บ้านค่อนข้างมาก บางครั้งก็ท้อใจในเรื่องการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บอกครูว่า...แค่นี้ พอแล้วละครู อยากไปทำกิจกรรมชุมนุมการต่อเลโก้ การเล่นเกม มากกว่า สนุกกว่า ครูต้องใช้วิธีหลอกล่อหลายอย่างพานักเรียนไปเก็บข้อมูลตอนเย็น หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ แต่ถ้าถามว่าทำไมครูยังต้องทำอยู่ โรงเรียนเทศบาล 4 มีโครงการยุววิจัย 6 โครงการ ขอมรับว่าเหนื่อยเหมือนกัน แต่ที่ครูของทีมยุววิจัยร่วมกันทำต่อไปเพราะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของเด็กนักเรียนซึ่งหลายคนมีปัญหาของนักเรียนเองมาก นักเรียนยังยอมทำงานยุววิจัย แม้บางครั้งจะเจอแสบบ้าง ครูสรุปได้เลยว่า เด็ก ๆ จะอยากเรียนรู้หรือไม่ มาจากการให้กำลังใจ การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาของเด็ก เห็นได้ชัดจากเมื่อชุมชนเอ็นดูเด็ก เด็กได้รับเอกสารหลักฐานจากชุมชน เช่น ภาพถ่ายของผู้สร้างวัดศรีชุม เอกสารเก่าแก่เกี่ยวกับตลาดมืดที่ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนจะทิ้งแล้ว พอเด็ก ๆ ไปถามข้อมูล ผู้เฒ่าผู้แก่เอ็นดูเด็ก ๆ และมอบให้เด็ก ๆ เป็นถุงใหญ่ เด็ก ๆ ภาคภูมิใจมาก ยิ่งพอโรงเรียนทำหนังสือวันฉัตรมงคลมา เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนังสือ ที่เป็นวัยรุ่นและเป็นนักวิชาการด้วย เหมือนเติมต่อไฟในหัวใจเด็ก ๆ เด็ก ๆ อยาก

เป็นคนเก่ง คนดีอย่างพี่ ๆ คุณครูโรงเรียนท่าหนึ่ง ครูสุพัตราเองก็เรียนรู้จากโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อยากเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรค ครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก เด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุมมองของความคิด ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป” (สุพัตรา โสรสิงห์ ครูที่ปรึกษายุววิจัยโรงเรียนเทศบาล 4 โครงการยุววิจัย “วัดพม่าในเขตเทศบาลนครลำปาง” “3 หมู่ย้อนรอยตลาดบริบูรณ์สู่ตลาดมืด” “ย้อนรอย อดีต...ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองเขลางค์” “แกงฮังเล...อร่อยทะลุมิติของชุมชนบ้านกาดเมฆ บ้านสบค่อม และบ้านม้า”. กรกฎาคม 2552)

สรุป

นับเป็นการเดิน ก้าวหนึ่ง ของเยาวชน ที่ก้าวเข้ามาอย่างเลื่อนลอยและเต็มไปด้วยความกังวล ไม่มั่นใจแต่นับจากก้าวนั้นและก้าวต่อมา กลับเป็นก้าวที่มุ่งมั่น และท้าทาย สังคมความคิดและประสบการณ์ จนสามารถ บันทึก ร่องรอยของอารยธรรม ผู้สาธารณชน อย่างกล้าหาญ บทหนึ่ง ในงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในครั้งนี้ จะเป็นบทต่อ ๆ ไปในวันข้างหน้า

กำลังใจจากชุมชน

ยูววิจัยของจังหวัดลำปางได้รับความเอื้ออาทรจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากการประชุม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทีมยูววิจัย ๑ ด้วยกันเอง หรือเรียนรู้ร่วมกับครูที่ปรึกษา นักวิชาการ และทีมประสานงาน ในโอกาสต่าง ๆ ที่มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน และการประสานสายสัมพันธ์ในกลุ่มย่อยแต่ละโรงเรียน พบว่าผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อหลวง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน บุคคลในชุมชนในระดับอายุต่าง ๆ กัน ให้ความเมตตา ยินดีพูดคุยกับยูววิจัย เพียงแต่ใน บางครั้งที่ยูววิจัยสอบถามข้อมูล อาจจะได้รับข้อมูลไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการถามโดยตรง

จากการที่ได้มีโอกาสพูดคุยกับตัวแทนชุมชนที่ยูววิจัยสอบถามข้อมูล ความรู้สึกอันน่ายินดีที่ได้รับ คือ “ความดีใจ ความภาคภูมิใจที่เด็ก ๆ ในยุคปัจจุบัน มีความสนใจและภูมิใจในบ้านเกิดของตนเอง มองเห็นคุณค่าของปู่ย่าตายาย ต้นไม้ สถานที่ อาชีพ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่นตนเอง”

“ความเอื้ออาทร
ของตัวแทน
ชุมชนย่าน
ตลาดจีน
หลากหลายวัย...
สานต่อ
ความทรงจำให้
ยูววิจัย

ยุววิจัยของโรงเรียนเมืองปานวิทยา เคยกล่าวกับทีมประสานงานถึงความภาคภูมิใจในชุมชน หมู่บ้านป่าเหมี้ยง ซึ่งเป็นบ้านเกิดของยุววิจัย และเป็นแรงบันดาลใจให้ยุววิจัยตั้งทีมดำเนินงาน โครงการ “ย้อนรอยที่บนดอยป่าเหมี้ยง”

“ตอนนี้พวกหนูก็เริ่มสัมภาษณ์หาข้อมูลบ้างแล้ว เพราะพวกหนูสนใจจริง ๆ โดยเฉพาะบ้าน ป่าเหมี้ยง บนดอยสูง บ้านของหนู อากาศดีมาก และหนูสนใจที่พ่อเฒ่าแม่เฒ่าปลูกเหมี้ยง ทำเหมี้ยง วันที่ 30 พฤศจิกายน นี้ หนูและคุณครูก็จะไปบนดอยป่าเหมี้ยง ไปสัมภาษณ์พ่อเฒ่าแม่เฒ่าและบุคคล ต่าง ๆ ถ้าคุณครูว่าง คุณครูไปด้วยกันนะคะ หนูนอนที่โรงเรียน หนูจะกลับบ้านสัปดาห์ละ 1 ครั้ง”

คำพูดน่ารัก ๆ บอกเล่าถึงความภาคภูมิใจในชุมชนของยุววิจัยโรงเรียนเมืองปานวิทยา (พฤศจิกายน 2551) และด้วยความตั้งใจจริงของยุววิจัยและครูที่ปรึกษาได้ร่วมกระบวนการเรียนรู้และ ดำเนินงานโครงการยุววิจัยอย่างต่อเนื่อง

ยุววิจัยรุ่นเล็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอเมือง เมื่อได้มีโอกาสสอบถามข้อมูล จากผู้เฒ่าผู้แก่และผู้ใหญ่ในชุมชนหลายชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โครงการ “สามหนุ่มย้อนรอยตลาดบิรูม...สู่ตลาดมืด” “ย้อนรอย อดีต...ปัจจุบัน ณ กำแพงเมืองเขลางค์” “แกงฮังเล...อร่อยทะลุมิติของชุมชนบ้านกาดเมฆ บ้านสบค่อม และบ้านม้า” “วัดพม่าในเขตเทศบาล นครลำปาง” “ประเพณีล่องสะเปาแห่งแม่น้ำวังในวันยี่เป็ง” และ “วัดเชียงราย” หลังจากบากบั่นเก็บ ข้อมูลร่วมกับครูที่ปรึกษาในตอนเย็นหลังเลิกเรียนและวันเสาร์ วันอาทิตย์ ในบางวันแล้วนั้น มีผู้ใหญ่ ในชุมชนเห็นใจ เอ็นดู ได้มอบเอกสารหลักฐานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้ยุววิจัย

“ยุววิจัยของโรงเรียนเป็นนักเรียน ม.ต้น และหลายคนมีภาระรับผิดชอบเรื่องงานที่บ้าน ค่อนข้างมาก บางครั้งก็ท้อใจในเรื่องการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บอกครูว่า...แค่นี้ พอแล้วละครู อยากไป ทำกิจกรรมชุมนุมการต่อเลโก้ การเล่นเกม มากกว่า สนุกกว่า ครูต้องใช้วิธีหลอกล่อหลายอย่าง พานักเรียนไปเก็บข้อมูลตอนเย็น หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ แต่ถ้าถามว่าทำไมครูยังต้องทำอยู่ โรงเรียน เทศบาล 4 มีโครงการยุววิจัย 6 โครงการ ขอมรับว่าเหนื่อยเหมือนกัน แต่ที่ครูของทีมนุยุววิจัยร่วมกันทำ ต่อไปเพราะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของเด็กนักเรียนซึ่งหลายคนมีปัญหาของนักเรียนเอง มาก นักเรียนยังยอมทำงานยุววิจัย แม้บางครั้งจะอแงบ้าง ครูสรุปได้เลยว่า เด็ก ๆ จะอยากเรียนรู้ หรือไม่ มาจากการให้กำลังใจ การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาของเด็ก เห็นได้ชัดจากเมื่อชุมชนเอ็นดูเด็ก เด็ก ได้รับเอกสารหลักฐานจากชุมชน เช่น ภาพถ่ายของผู้สร้างวัดศรีชุม เอกสารเก่าแก่เกี่ยวกับตลาดมืด ที่ ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนจะทิ้งแล้ว พอเด็ก ๆ ไปถามข้อมูล ผู้เฒ่าผู้แก่เอ็นดูเด็ก ๆ และมอบให้เด็ก ๆ เป็น ของใหญ่ เด็ก ๆ ภาคภูมิใจมาก ยิ่งพอโรงเรียนทำหนังสือพัฒนาธรรมมา เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่ ๆ คุณครู โรงเรียนทำหนังสือ ที่เป็นวัยรุ่นและเป็นนักวิชาการด้วย เหมือนเติมต่อไฟในหัวใจเด็ก ๆ เด็ก ๆ อยาก

เป็นคนเก่ง คนตัวอย่างที่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนังสือ ครูสุพัตราเองก็เรียนรู้จากโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อยากเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรค ครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก เด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุมมองของความคิด ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป” (สุพัตรา โสรสิงห์. กรกฎาคม 2552)

“ความเอื้ออาทรของชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง”

กำลังใจจากเครือข่ายผู้ปกครอง

ในระหว่างการเดินทางบนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยสนับสนุนที่เพิ่มเครือข่ายมาอีกหนึ่งเครือข่ายนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็งและน่ารัก คือ เครือข่ายคุณพ่อคุณแม่ ครอบครัวของยุววิจัย ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยที่ใช้ระยะเวลานาน มีผลต่อการเรียนพิเศษและอาจจะเป็นปัญหากับผลการเรียนในชั้นเรียน

“เป็นห่วงลูกค่ะ ไม่คิดว่าการทำวิจัยแบบนี้จะใช้เวลาผูกพันนาน และร่วมกิจกรรมหลายครั้ง ลูกอยากมาร่วมกิจกรรม แต่คุณแม่กังวลมาก นี่ก็ต้องหยุดเรียนพิเศษอีกแล้ว พอคุยกับอาจารย์ก็เริ่มเข้าใจขึ้น ยังไงฝากลูกด้วยค่ะ” (ผู้ปกครองของยุววิจัยท่านหนึ่ง. กรกฎาคม 2552)

ในระหว่างที่ผู้ปกครองกล่าวกับทีมประสานงาน ยุววิจัยพยายามจะแสดงท่าทางขอไม่ให้คุณแม่แสดงความคิดเห็น ทางทีมประสานงานขอรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้ปกครอง ซึ่งไม่ใช่มีเพียงท่านเดียว ยังมีอีกหลายท่านที่มีความกังวลเช่นนี้ จากการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครอง ทำให้ทีมประสานงานได้ตระหนักถึงปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานอีกปัจจัยหนึ่ง คือปัจจัยครอบครัว การมีโอกาสได้เรียนรู้กับผู้ปกครองทำให้ได้รับแนวคิดในการประสานงานด้วยความละเอียดอ่อนและสร้างความเข้าใจร่วมกับผู้ปกครอง เมื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันได้แล้ว จะได้รับเครือข่ายปัจจัยสนับสนุนให้ยุววิจัยมีกำลังใจเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังเช่นผู้ปกครองในลักษณะที่ 2

2. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงใยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยการวัดการวิจัย และร่วมเรียนรู้กับยูววิจัยอย่างต่อเนื่อง

“ตอนแรกผมกับคุณแม่ของน้องก็เป็นห่วงลูก เห็นลูกตั้งใจทำงานมาก กลัวลูกจะเครียด เพราะการเรียนก็หนักอยู่แล้ว แต่ลูกสนใจจริง ๆ ทั้งที่ไม่มีคะแนนอะไรเลย ลูกบอกว่าลูกเองก็เข้าร่วมโครงการที่หลัง แรงบันดาลใจมาจากลูกไปจังหวัดน่าน ที่น่านมีพิพิธภัณฑ์ มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ของลำปาง “คุ้มเจ้าหลวงลำปาง” ลูกสนใจ ประทับใจในเรื่องราวของเจ้าหลวงลำปาง คุ้มเจ้าหลวงลำปางของเจ้าหลวงองค์แรก ที่ตอนนี้เหลือเพียงไม้เก็บไว้ที่วัดเชียงราย พอผมศึกษาไปกับลูก ผมก็ได้รับความรู้สนุกสนานไปด้วย ที่สำคัญผมกับแม่ เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูก จากที่เป็นคนขี้อาย ลูกมีความเชื่อมั่นมากขึ้น กล้านำเสนอต่อที่ประชุม การที่ผมได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ผมดีใจมาก ผมคิดว่าการเรียนรู้แบบนี้มีคุณค่ามาก เด็กได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจโดยไม่ต้องเอาคะแนนมาเป็นเครื่องล่อใจ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลหลายวัย มีโลกทัศน์กว้างและลึก ขอบคุณ โรงเรียนทำหิ้ง ขอบคุณสกว. ขอบคุณสถาบันรามจิตติ ขอบคุณทีมงานลำปางและทุกคนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้” (ผู้ปกครองของนางสาวพิชชาพร สิทธิโชค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรกฎาคม 2552)

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางไม่ได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ครูที่ปรึกษา นักวิชาการ ชุมชน และทีมประสานงานเท่านั้น ทีมยูววิจัยหลายทีมมี “คุณพ่อคุณแม่” ร่วมเส้นทางการเรียนรู้ไปด้วยกันกับยูววิจัย ถึงแม้ว่าคุณพ่อคุณแม่ของยูววิจัยบางส่วนยังคงกังวลกับปัญหาอื่น ๆ เช่น ผลการเรียน การเรียนพิเศษ แต่เมื่อมีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน คุณพ่อคุณแม่ก็มิได้ขัดข้อง จึงเกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้วิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกับเครือข่ายครอบครัวของยูววิจัยไปด้วยพร้อมกัน

สรุป

บนเส้นทางการเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ค่อย ๆ พัฒนาด้วยความเข้มแข็ง ด้วยพลังใจของตนเอง และยังได้รับพลังจากความปรารถนาดีของ “มือผู้เสียสละและความห่วงใยจากหัวใจ บนเส้นทางการเรียนรู้” ของครูที่ปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ชุมชน และคุณพ่อคุณแม่ เพื่อก้าวเดินต่อไปจนค้นพบ “ความสัมพันธ์-ความเปลี่ยนแปลง-วิถีชีวิต” บนความทรงจำร่วมของชุมชนที่ยูววิจัยสนใจศึกษา

บทที่ 5

เครือข่ายวิจัย ฯ ขยายผล

โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางดำเนินการขับเคลื่อน พร้อมกับการเรียนรู้แนวทางในการดำเนินงานบนพื้นแผ่นดินจังหวัดลำปาง ต่อเนื่องจากระยะเวลา 6 เดือนแรก มาสู่ 6 เดือนที่สองอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประสานงานติดตามและสนับสนุนให้เยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดลำปาง ทำวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายใต้ชุดโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และการถอดบทเรียนระหว่างเยาวชน นักวิจัย นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการโดยมีการประสานงานกันเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนเป็นกลไกสนับสนุนการวิจัยให้กับเยาวชน เพื่อสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้อันจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวิจัยของเยาวชน และด้านการพัฒนาท้องถิ่น

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่าย Child Watch ภาคเหนือตอนบน

ในการดำเนินงานระยะ 6 เดือนแรก ต่อเนื่องมาถึง 6 เดือนที่สองของโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางมีกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายที่ดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชน และโรงเรียน รวม 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการร่วมกับเครือข่าย “โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน”
2. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่าย “โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน”
3. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่ายนักเรียน ครู เยาวชน และผู้สนใจที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่มีความสนใจเรียนรู้การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการพัฒนาเด็กและเยาวชน
4. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกับเครือข่ายนักเรียน ครู เยาวชน ผู้สนใจที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งส่วนใหญ่เมื่อมีกิจกรรมแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน ได้มีความสนใจเรียนรู้การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมีความปรารถนาจะพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน โรงเรียนในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้วิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ระดับโรงเรียน ที่พัฒนาทีมยุววิจัย ๑ และครูที่ปรึกษา ได้จากการร่วมกิจกรรมประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่าย Child Watch ภาคเหนือตอนบน คู่ขนานไปกับการประสานงานของโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง คือ ทีมยุววิจัย ๑ โรงเรียนบ้านสบป่าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1) โรงเรียนแม่สันวิทยา อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1) โรงเรียนเถินวิทยา โรงเรียนแม่ถอดวิทยา โรงเรียนแม่ถอดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 2)

เครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ให้การสนับสนุนในเรื่องของสถานที่การอำนวยความสะดวกในการประสานงาน ณ ปัจจุบัน ที่มีความชัดเจน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สบป่าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในอำเภอห้างฉัตร เริ่มประสานสายสัมพันธ์กับโครงการในระดับของทีมประสานงานและระดับโรงเรียน

นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แล้ว ยังได้รับความสนใจช่วยเหลือในการประสานสายสัมพันธ์กับโรงเรียน คือ หน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดลำปางที่เป็นเครือข่ายงานวิจัย Child Watch ภาคเหนือตอนบน ได้ประสานสายสัมพันธ์การดำเนินงานกับโรงเรียนแม่ถอดวิทยา และประชาสัมพันธ์ไปยังเด็กและเยาวชนที่ประสานงานกับเครือข่ายสาธารณสุขด้วย ถึงแม้ว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งไม่ได้เข้าร่วมโครงการยุววิจัย ๑ แต่เมื่อมีการนำเสนอผลงานความก้าวหน้าของทีมยุววิจัย ๑ ระดับโรงเรียนร่วมกับงานกิจกรรมของ Child Watch ภาคเหนือตอนบน ครูและนักเรียนก็มาร่วมชมงานนิทรรศการ และสอบถามถึงกระบวนการเรียนรู้แบบยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่ายเว็บไซต์

เว็บไซต์ โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เป็นการใช้พื้นที่เครือข่ายของเว็บไซต์ www.childwatchlanna.com โครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด ภาคเหนือตอนบน และพัฒนาเว็บไซต์ไปสู่โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง yuvavijai@hotmail.com อย่างต่อเนื่อง เพื่อประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดของทีมยุววิจัยระดับโรงเรียนผ่านเว็บบอร์ด

เครือข่ายในการดำเนินงานนั้น มีเครือข่ายร่วมกับเว็บไซต์ของชุดโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ และภาคอื่น ๆ รวมทั้งเครือข่ายโครงการยูววิจัยจังหวัดอื่น ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานระหว่างโครงการในพื้นที่ต่าง ๆ

โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับการประสานสายสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของยูววิจัย ฯ yuvavijai@hotmail.com จากเครือข่ายสื่อรายการ “มดคันไฟ” ที่มีความสนใจการดำเนินงานของโครงการยูววิจัย ฯ มาตั้งแต่เมื่อเริ่มดำเนินงานโครงการ จนถึงในเดือนกรกฎาคม 2552 เมื่อโครงการยูววิจัย ฯ ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันรามจิตติ ทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมของสถาบันรามจิตติ กระทรวงวัฒนธรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพิ่มเติมกิจกรรม “การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยูววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ช่วยในการสร้างเครือข่ายร่วมกับสื่อทางโทรทัศน์ต่อเนื่องจากเว็บไซต์ ในวันเสาร์-อาทิตย์ที่ 29-30 สิงหาคม 2552 ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ขอความร่วมมือเดินทางมาถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินงานวิจัย ต่อยอดด้วยความสนใจและลงมือปฏิบัติการทำหนังจากข้อค้นพบยูววิจัย ฯ โครงการ “ย่านตลาดจีน...ความเจริญในความทรงจำ” หลังจากนั้นผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” อาจจะมาประสานงานต่อเนื่องไปยังโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางอื่น ๆ

ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ได้ติดต่อประสานงานมายังทีมประสานงานโครงการ ชูชานไปกับการประสานงานพูดคุยกับยูววิจัยส่วนตัว หลังจากมีโอกาสพบกับยูววิจัย ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” มีความพึงพอใจและมองเห็นความเป็นไปได้ในการถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ของ ยูววิจัยโครงการ “ย่านตลาดจีน...ความเจริญในความทรงจำ” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปางกัลยาณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1)

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน ร่วมกับเครือข่ายนักวิชาการผู้เอื้ออาทร

ทีมประสานงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับกรุณาจากนักวิชาการทั้งในจังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้แก่ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ดร.อมรวิษฐ์ นาครทรรพ ผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ นายสรรัชต์ หนองตรุด นายเกินศักดิ์ ศรีสวย นักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ นักวิชาการทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมและนักวิชาการจากโครงการติดตามสภาพการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ทุกท่าน และนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิจากชุด

โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระดับภาคและระดับจังหวัด ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรณู อรรฐาเมศร์ รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ ทั้งสองท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากชุดโครงการ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและหัวหน้าชุดโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระดับภาคและระดับจังหวัดที่ได้มาเยี่ยมเยียนเรียนรู้ร่วมกันกับ ยุววิจัย ครู ที่ปรึกษา และทีมประสานงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

กระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายนักวิชาการผู้เอื้ออาทรทุกท่านบน เส้นทางของกัลยาณมิตร โดยมีวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมียุววิจัยเป็นหัวใจของการพบปะ พุดคุย เรียนรู้ร่วมกันด้วยหัวใจที่เบิกบานและไม่โดดเดี่ยว เป็นปัจจัยเสริมที่มีพลังสูงมากปัจจัยหนึ่ง

“ทางโรงเรียนทุ่งอุดมวิทยา เห็นความสำคัญของการเรียนรู้แบบโครงงานวิจัย และดีใจที่มี โอกาสได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมประสานงาน นักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ และ สกว. เด็ก ๆ ตื่นเต้นที่มีโอกาสพุดคุยกับท่านอาจารย์อมรวิรัช เด็กหลายคนที่มีโอกาสซักถามพุดคุยกับนักวิชาการ ตื่นเต้นและดีใจมาก วันนี้พวกเราตั้งใจจะพยายามปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอโครงการยุววิจัย ๑ ให้ดีที่สุด ปัญหาคือพื้นฐานความรู้ทางการวิจัยและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังมีไม่เพียงพอ แต่จะพยายามให้ดีที่สุด” (เอกชัย เปี้ยอุ๊ด, สายพิน มีมาก, ธิปปาไทย รุ่งเลิศ และทักษิณีย ชสสุรินทร์. พุศจิกายน 2551)

“หนูดีใจที่มีโอกาสพุดคุยกับท่านอาจารย์ที่มีหมวด (หมายถึงท่านอาจารย์ ดร.อมรวิรัช นาคกรทรรพ) ท่านเป็นคนเก่ง ท่านแนะนำหนูเกี่ยวกับเรื่อง ดุงชาววา มากมาย หนูดีใจที่มีโอกาสพุดคุย กับอาจารย์ที่มีความรู้สูง ๆ” (ทีมยุววิจัย “ตามรอยวิถีชีวิตคนทำดุงชาววา”. พุศจิกายน 2551)

“ตอนนี้นักเรียนในระดับมัธยมทั้งตอนต้นและตอนปลาย สนใจแต่เรื่องเรียนพิเศษ กลัวว่าจะ สอบได้คะแนนไม่ดี พยายามจะเน้นกระบวนการเรียนการสอนแบบวิจัย ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ลงมือปฏิบัติจริง ที่เป็นอาจารย์สอนสาระวิทยาศาสตร์ แต่มีความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และศิลปะ โดยเฉพาะของจังหวัดลำปาง พอชวนนักเรียนสายวิทย์ เข้าร่วมโครงการ ยุววิจัย ๑ เด็ก ๆ สนใจ พอดีใจมาก เด็ก ๆ ดีใจมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการหลายท่านและ นักเรียนจากหลายโรงเรียน เด็ก ๆ รู้สึกตื่นเต้นที่เรื่อง ตลาดจีน ที่นักเรียนส่งข้อเสนอโครงการไป ในที่ ประชุมได้นำมายกตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะแก่เด็ก ๆ เด็ก ๆ อยากทำเพราะส่วนหนึ่งเด็ก ๆ บอกว่า เขาเป็นคนลำปาง และบางคนมีเชื้อสายจีนปนกับไทย และเกิดในลำปาง เด็ก ๆ อยากทำ” (ทิพย์ จิวกิตติศักดิ์กุล. เมษายน 2552)

คุณครูสุพัทธรา โสรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 บ้านเชียงราย (กรกฎาคม 2552) ได้แสดง ความคิดเห็นจากประสบการณ์และปัญหาในการเรียนรู้ร่วมทีมยุววิจัย ๑ ของโรงเรียนเทศบาล 4 และ

ความเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์เมื่อทีมยูวิจัยและครูที่ปรึกษามีโอกาสร่วมเรียนรู้กับ นักวิชาการในกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียูวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัด ลำปาง โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552 ดังนี้

“ยูวิจัยของโรงเรียนเป็นนักเรียน ม.ต้น และหลายคนมีภาระรับผิดชอบเรื่องงานที่บ้านค่อนข้างมาก บางครั้งก็ท้อใจในเรื่องการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บอกครูว่า...แค่นี้ พอแล้วละครู อยากไปทำกิจกรรมชุมนุมการต่อเลโก การเล่นเกม มากกว่า สนุกกว่า ครูต้องใช้วิธีหลอกล่อหลายอย่างพานักเรียนไปเก็บข้อมูลตอนเย็น หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ แต่ถ้าถามว่าทำไมครูยังต้องทำอยู่ โรงเรียนเทศบาล 4 มีโครงการยูวิจัย 6 โครงการ ขอมรับว่าเหนื่อยเหมือนกัน แต่ที่ครูของทีมยูวิจัยร่วมกันทำต่อไปเพราะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของเด็กนักเรียนซึ่งหลายคนมีปัญหาของนักเรียนเองมาก นักเรียนยังยอมทำงานยูวิจัย แม้บางครั้งจะงอแงบ้าง ครูสรุปได้เลยว่า เด็ก ๆ จะอยากเรียนรู้หรือไม่ มาจากการให้กำลังใจ การร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา与孩子 เห็นได้ชัดจากเมื่อชุมชนเอ็นดูเด็ก เด็กได้รับเอกสารหลักฐานจากชุมชน เช่น ภาพถ่ายของผู้สร้างวัดศรีชุม เอกสารเก่าแก่เกี่ยวกับตลาดมืดที่ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนจะทิ้งแล้ว พอเด็ก ๆ ไปถามข้อมูล ผู้เฒ่าผู้แก่เอ็นดูเด็ก ๆ และมอบให้เด็ก ๆ เป็นลุงใหญ่ เด็ก ๆ ภาคภูมิใจมาก ยิ่งพอโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมมา เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกับพี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนัง ๆ ที่เป็นวัยรุ่นและเป็นนักวิชาการด้วย เหมือนเติมต่อไฟในหัวใจเด็ก ๆ เด็ก ๆ อยากเป็นคนเก่ง คนดีอย่างพี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนัง ครูสุพัตราเองก็เรียนรู้จากโครงการยูวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้เองว่า การสร้างให้เด็ก ๆ อยากเรียนรู้และมีกำลังใจเรียนรู้แม้จะมีอุปสรรคครูต้องอยู่เคียงข้างเด็ก เด็ก ๆ จะไม่ได้เพียงความรู้ แต่ยังได้รับมุมมองของความดี ความรัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป”

คุณครูทิพย์ จิวกิตติศักดิ์กุล โรงเรียนลำปางกัลยาณี, คุณครูละอียด สุขจิตต์ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย, คุณครูวันเพ็ญ ประมาณ โรงเรียนวิชานารี, คุณครูมานะ ปัญญาแก้ว โรงเรียนโป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก, คุณครูสุพัตรา ไสโรสิงห์ โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย), คุณครูดวงจันทร์ จันทะมาลา โรงเรียนเมืองปานวิทยา, คุณครูปิยะฉัฐ หรั่งรอด โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ และคุณครูถวิล มิ่งสมร โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา (กรกฎาคม 2552) ได้ให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันว่า

“กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันครั้งนี้ เด็ก ๆ ตื่นเต้นมาก เพราะเด็ก ๆ ปัจจุบันสนุกและอยากเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ และยังนำข้อมูล ข้อค้นพบระยะที่กำลังเก็บข้อมูลปัญหาการเขียนนำเสนอข้อมูล มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน พี่ ๆ คุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมได้นำวิธีการเขียนสคริปต์ สตอรี่บอร์ด มาเป็นแรงจูงใจให้เด็ก ๆ วิเคราะห์ข้อมูลยูวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของทีมตนเอง และมีแนวคิด แนวทางในการไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ขึ้น”

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล ร่วมกับเครือข่ายสื่อ

นอกจากการดำเนินงานประสานติดต่อส่งข่าวการดำเนินงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ไปยังหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และอินเทอร์เน็ต แล้ว การขยายผลการดำเนินงานที่ช่วยประชาสัมพันธ์ได้อีกทางหนึ่ง คือ กิจกรรม การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม”

ระหว่างวันที่ 18-19 และวันที่ 25-26 กรกฎาคม 2552 ทีมยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับความกรุณาจากเครือข่ายผู้ใหญ่ใจดี นำกระบวนการเรียนรู้ “การทำหนังสารคดี วัฒนธรรม” ในรูปแบบของกิจกรรม “โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและกระบวนการเรียนรู้ของทีมยูววิจัยถ่ายทอดในรูปแบบของภาพยนตร์สารคดียูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

“โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” โดยการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม สถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับความอนุเคราะห์ในเรื่องของสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้จัดกิจกรรมเพื่ออบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับยูววิจัย ครูที่ปรึกษา ชุมชน ทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมและนักวิชาการจากสถาบันรามจิตติ นักวิชาการจากทีม Child Watch ภาคเหนือ และเครือข่ายผู้ปกครอง โดยใช้ชื่อว่าการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง”

กิจกรรม การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ทำให้ทีมประสานงานได้มองเห็นเครือข่ายของการดำเนินงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางเพิ่มขึ้น และยังได้รับเครือข่ายเพิ่มจากความสนใจของสื่อ คือ มีผู้สื่อข่าวมาขอบันทึกการจัดกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” จากโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนรู้ของยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้นำบันทึกการถ่ายทำการสัมภาษณ์ และการตามรอยยูววิจัย ๆ เก็บข้อมูล นำเสนอทางรายการทีวีไทยสุดสัปดาห์ เวลา 08.00-09.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

(ทีมประสานงานได้นำส่งมาในแผ่นซีดีพร้อมรายงานความก้าวหน้าระยะ 6 เดือนที่สอง)

ในเดือนเมษายน 2552 เมื่อทีมสารคดีของสถาบันรามจิตติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้แสดงความสนใจในข้อมูลและกระบวนการเรียนรู้ของทีมยูววิจัย ๆ ทีมหนึ่งของโรงเรียนเมืองปานวิทยา คือ “ย้อนรอยที่บนดอยป่าเหมี้ยง” และเดินทางมาเก็บข้อมูลกระบวนการ

ทำงานยูววิจัย และซื้อคั่นพบเบื้องต้นของทีมยูววิจัย ๑ ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง ซึ่งเป็นทีมยูววิจัย 1 ทีม จากทีมยูววิจัยทั้งหมด 5 โครงการย่อยของโรงเรียนเมืองปานวิทยา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

วันที่ 24 เมษายน 2552 จึงเป็นวันแห่งความตื่นเต้นและดีใจของทีมยูววิจัย ๑ ย้อนรอยที่บนคอยป่าเหมี้ยง และเพื่อน ๆ ยูววิจัยทีมอื่นที่อยู่ไม่ไกลจากชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง รวมทั้งครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองของทีมยูววิจัยและชุมชนร่วมกันถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับต้นเหมี้ยง การปลูกเหมี้ยง อาชีพเกี่ยวกับเหมี้ยง การค้าขายเหมี้ยง ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของชุมชน การรักษาชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงให้มีความอุดมสมบูรณ์และคนในชุมชนมีความสุข ความภาคภูมิใจในการทำเหมี้ยงและบ้านป่าเหมี้ยง

ในเดือนกรกฎาคม 2552 เมื่อโครงการยูววิจัย ๑ ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันรามจิตติ ทีมคุณครูโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรมของสถาบันรามจิตติ กระทรวงวัฒนธรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพิ่มเติมกิจกรรม “การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ช่วยในการสร้างเครือข่ายร่วมกับสื่อทางโทรทัศน์ “รายการมดคันไฟ” ต่อเนื่องจากเว็บไซต์ ซึ่งเดิมโครงการยูววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับการประสานสายสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของยูววิจัย ๑ yuvavijai@hotmail.com จากเครือข่ายสื่อรายการ “มดคันไฟ” ที่มีความสนใจการดำเนินงานของโครงการยูววิจัย ๑ มาตั้งแต่เมื่อเริ่มดำเนินงานโครงการ

ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ขอความร่วมมือเดินทางมาถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้ดำเนินงานวิจัย ต่อยอดด้วยความสนใจและลงมือปฏิบัติการทำหนังจากซื้อคั่นพบยูววิจัย ๑ โครงการ “ย่านตลาดจีน...ความเจริญในความทรงจำ” ในวันเสาร์-อาทิตย์ที่ 29-30 สิงหาคม 2552 หลังจากนั้น ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” อาจจะมาประสานงานต่อเนื่องไปยังโครงการยูววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางอื่น ๆ

ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” ได้ติดต่อประสานงานมายังทีมประสานงานโครงการ คู่ขนานไปกับการประสานงานพูดคุยกับยูววิจัยส่วนตัว หลังจากมีโอกาสพบกับยูววิจัย ผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์รายการ “มดคันไฟ” มีความพึงพอใจและมองเห็นความเป็นไปได้ในการถ่ายทำกระบวนการเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ของ ยูววิจัยโครงการ “ย่านตลาดจีน...ความเจริญในความทรงจำ” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปางกัลยาณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (สพท. เขต 1)

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล

ร่วมกับเครือข่ายยุววิจัย ๔ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2552 จนถึงปัจจุบัน โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และครูที่ปรึกษา กิจกรรมการศึกษาดูงาน “งานมหกรรมการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้” สำนักงานโครงการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันที่ 3 มิถุนายน 2552 ณ โรงแรม อิมพีเรียลนครราชสีมา

ในระหว่างวันที่ 5-7 สิงหาคม 2552 โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และครูที่ปรึกษา กิจกรรม การอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดี ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้...โรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม” ณ ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

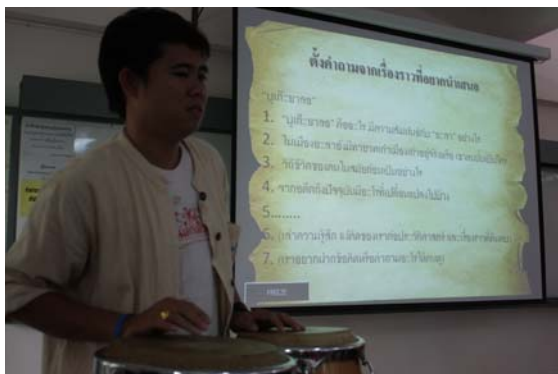

“ภาพกิจกรรมเครือข่ายประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล
ร่วมกับเครือข่ายยุววิจัย ๔ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

“ภาพกิจกรรมเครือข่ายประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล
ร่วมกับเครือข่ายยูววิจัย ฯ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

“ภาพกิจกรรมเครือข่ายประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล
ร่วมกับเครือข่ายยูววิจัย ๔ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

ประชาสัมพันธ์...เรียนรู้...ดำเนินงาน...ขยายผล ร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน

กระบวนการประสานสายสัมพันธ์ร่วมเรียนรู้โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ดำเนินมาได้ตลอดระยะเวลา 12 เดือน ยุววิจัยและครูที่ปรึกษามีกำลังใจก้าวเดินตามหาข้อค้นพบตามเป้าหมายโครงการที่ตั้งไว้โดยไม่ท้อแท้ นั่น ปัจจัยเสริมสำคัญปัจจัยหนึ่งคือกำลังใจจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย ฯ ผู้บริหารสถานศึกษา 24 โรงเรียน มีแนวคิดในทางเดียวกัน คือ “รัก ปราบถาปนาดี เปี่ยมด้วยความหวังในกระบวนการเรียนรู้ยุววิจัยในเรื่องของอัตลักษณ์ของตนเองในชุมชน อย่างมีความสุข” มีความเป็นห่วง “ไม่ต้องการให้ยุววิจัยเป็นเพียงเครื่องมือของนักวิจัยให้ดำเนินงานสำเร็จเป็นผลงานวิจัย โดยละเลยความรู้สึกและชีวิตแห่งการเรียนรู้อย่างมีความสุขของยุววิจัย”

แนวคิดดังกล่าวตรงกับแนวคิดของทีมประสานงาน เมื่อมีแนวทางในการดำเนินงานด้วยหัวใจที่ใกล้เคียงกัน “กัลยาณมิตรทางวิชาการ” จึงสานสายสัมพันธ์ต่อเนื่องก่อเกิดเครือข่ายการนำแนวทางการเรียนรู้และดำเนินงานของทีมยุววิจัยในโรงเรียน ขยายไปยังการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ของโรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนแม่เม่าวิทยา อำเภอแม่เม่า จังหวัดลำปาง ได้ขอให้ทีมประสานงาน เป็นวิทยากรแนะนำครูและนักเรียนในโรงเรียนเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2551 เพื่อให้นักเรียนคนอื่น ๆ มีความสนใจ และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่กำลังเรียนสาระสังคมศึกษา ฯ แม้จะไม่ได้ร่วมโครงการยุววิจัย ฯ ก็ได้เรียนรู้วิธีการเรียนด้วยกระบวนการวิจัย และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางของโครงการยุววิจัย ฯ

2. โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านเชียงราย) อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำแนวทางของโครงการยุววิจัย ฯ ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ และมีการก่อตั้งชมรมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 เข้าร่วมชมรม และนำแนวทางการเรียนรู้แบบยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ไปใช้ดำเนินงานศึกษาวิจัยประเด็นที่นักเรียนสนใจ เช่น “ของเล่นจากดินกล้วย” หรือ “ดนตรีจากหมูบ้าน” โดยที่นักเรียนร่วมเรียนรู้สอบถามข้อมูลจากคุณยาย คุณพ่อคุณแม่ และผู้ใหญ่ในชุมชน มีนักเรียนให้ข้อมูลถึงความรู้สึกในการเรียนรู้จากชมรมยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น...

“สนุกมากครับ ได้ถามพ่อกับแม่ ปกติพ่อกลับบ้านดึกมาก เพราะพ่อต้องไปเลี้ยงวัวตอนเย็นแล้วไปพูดคุยกับเพื่อน ๆ ของพ่อ ไม่ค่อยมีโอกาสดูกับพ่อ แต่พ่อบอกเรื่องขงเล่น เช่น ม้าก้านกล้วย ปีนจากก้านกล้วย ก็ได้พูดคุยกับพ่อบ่อยขึ้น แม่เองก็ชอบเล่าถึงของเล่นสมัยเด็ก ๆ ให้ฟัง ยายก็มี

ความสุขเวลาเล่าให้ฟัง ผมว่าเรียนแบบนี้ถึงยากแต่ก็สนุก ยากเพราะทำงานครั้งเดียวไม่เสร็จ ต้องไปตามหลายครั้ง แต่ผู้ใหญ่ก็ดีกับเรา ได้พูดคุยกับพ่อแม่และยายมากขึ้น” (นักเรียนจากโรงเรียนเทศบาล 4 ...ไม่ขอเปิดเผยชื่อ. กรกฎาคม 2552)

3. โรงเรียนวิชานารี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำแนวทางของโครงการยุววิจัย ๑ ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

4. โรงเรียนวังเหนือวิทยา อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง นำวิธีการเรียนรู้แบบยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ไปใช้กับนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา และจากการสอบถามยุววิจัยของโรงเรียน ยุววิจัยมีความสุขมากที่สามารถทำให้เพื่อน ๆ ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ช่วยสอบถามข้อมูลสำหรับโครงการยุววิจัย ๑ “ย้อนรอยเมืองวัง” ซึ่งเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน 40 คน ยินดีไปสอบถามข้อมูลในชุมชนหมู่บ้านและตำบลของตนเอง

“เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนช่วยพวกเราหาข้อมูลด้วยครับ ผมเลยไม่ท้อใจ เพราะทีมของผมต้องสืบถามข้อมูลให้ได้ทุกตำบลในอำเภอวังเหนือ เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ร่วมโครงการยุววิจัย ๑ ขอให้พวกผมเล่าให้ฟังเวลาที่พวกเราได้ไปประชุมเรียนรู้ร่วมกับอาจารย์และเพื่อน ๆ โรงเรียนอื่น พอผมเล่าให้ฟังครั้งแรก ครั้งต่อมาเพื่อน ๆ ก็ขอให้เล่าถ่ายทอดความรู้ที่ได้ไปเรียนรู้มา และเพื่อน ๆ ยินดีช่วยเก็บข้อมูลงานวิจัยของผมทั้งห้อง ผมเลยสนุกและพวกเรารักกัน นื่อง ๆ ชั้น ม.3 ที่ทำงานโครงการนายอำเภอน้อย น่าจะเป็นโครงการของ อบต. ก็ขอให้ผมช่วยดูงานให้และขอวิธีการแบบยุววิจัย ๑ ไปใช้ เมื่อพวกผมไปร่วมกิจกรรมยุววิจัย ๑ ทุกครั้ง คุณครูก็เลยขอให้พวกเราถ่ายทอดให้เพื่อนและน้องฟังทุกครั้งครับ” (อนิรุจน์ อวดแรง. กรกฎาคม 2552)

ในระหว่างการเดินทางบนเส้นทางแห่งการเรียนรู้ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยสนับสนุนที่เพิ่มเครือข่ายมาอีกหนึ่งเครือข่ายนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็งและน่ารัก คือ **เครือข่ายคุณพ่อคุณแม่ ครอบครัวยุววิจัย** ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงยุววิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยที่ใช้ระยะเวลานาน มีผลต่อการเรียนพิเศษและอาจจะเป็นปัญหากับผลการเรียนในชั้นเรียน

“เป็นห่วงลูกค่ะ ไม่คิดว่าการทำวิจัยแบบนี้จะใช้เวลาผูกพันนาน และร่วมกิจกรรมหลายครั้ง ลูกอยากมาร่วมกิจกรรม แต่คุณแม่กังวลมาก นี่ก็ต้องหยุดเรียนพิเศษอีกแล้ว พอคุยกับอาจารย์ก็เริ่มเข้าใจขึ้น ยังไงฝากลูกด้วยค่ะ” (ผู้ปกครองของยุววิจัยท่านหนึ่ง. กรกฎาคม 2552)

2. ผู้ปกครองที่มีความเป็นห่วงใยวิจัยในเรื่องความปลอดภัย และมีความกังวลในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยการวัดการวิจัย และร่วมเรียนรู้กับยูววิจัยอย่างต่อเนื่อง

“ตอนแรกผมกับคุณแม่ของน้องก็เป็นห่วงลูก เห็นลูกตั้งใจทำงานมาก กลัวลูกจะเครียด เพราะการเรียนก็หนักอยู่แล้ว แต่ลูกสนใจจริง ๆ ทั้งที่ไม่มีคะแนนอะไรเลย ลูกบอกว่าลูกเองก็เข้าร่วมโครงการที่หลัง แรงบันดาลใจมาจากลูกไปจังหวัดน่าน ที่น่านมีพิพิธภัณฑ์ มีการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ของลำปาง “คุ้มเจ้าหลวงลำปาง” ลูกสนใจ ประทับใจในเรื่องราวของเจ้าหลวงลำปาง คุ้มเจ้าหลวงลำปางของเจ้าหลวงองค์แรก ที่ตอนนี้เหลือเพียงไม้เก็บไว้ที่วัดเชียงราย พอผมศึกษาไปกับลูก ผมก็ได้รับความรู้จนสนุกไปด้วย ที่สำคัญผมกับแม่ เห็นความเปลี่ยนแปลงของลูก จากที่เป็นคนขี้อาย ลูกมีความเชื่อมั่นมากขึ้น กล้านำเสนอต่อที่ประชุม การที่ผมได้มาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ผมดีใจมาก ผมคิดว่าการเรียนรู้แบบนี้มีคุณค่ามาก เด็กได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจโดยไม่ต้องเอาคะแนนมาเป็นเครื่องล่อใจ มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลหลายวัย มีโลกทัศน์กว้างและลึก ขอบคุณ โรงเรียนทำหนังสือ ขอบคุณสกว. ขอบคุณสถาบันรามจิตติ ขอบคุณทีมงานลำปางและทุกคนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้” (ผู้ปกครองของนางสาวพิชชาพร สิทธิโชค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรกฎาคม 2552)

ยูววิจัยของจังหวัดลำปางได้รับความเอื้ออาทรจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทีมยูววิจัยฯ ด้วยกันเอง หรือเรียนรู้ร่วมกับครูที่ปรึกษา นักวิชาการ และทีมประสานงาน ในโอกาสต่าง ๆ ที่มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน และการประสานสายสัมพันธ์ในกลุ่มย่อยแต่ละโรงเรียน พบว่าผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อหลวง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลในชุมชนในระดับอายุต่าง ๆ กัน ให้ความเมตตา ยินดีพูดคุยกับยูววิจัย เพียงแต่ในบางครั้งที่ยูววิจัยสอบถามข้อมูล อาจจะได้รับข้อมูลไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการถามโดยตรง

จากการที่ได้มีโอกาสพูดคุยกับตัวแทนชุมชนที่ยูววิจัยสอบถามข้อมูล ความรู้สึกอันน่ายินดีที่ได้รับ คือ “ความดีใจ ความภาคภูมิใจที่เด็ก ๆ ในยุคปัจจุบัน มีความสนใจและภูมิใจในบ้านเกิดของตนเอง มองเห็นคุณค่าของปู่ย่าตายาย ต้นไม้ สถานที่ อาชีพ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่นตนเอง”

ความรักในนักเรียนของโรงเรียน ความห่วงใยในเรื่องสุขภาพกาย สุขภาพจิตของนักเรียน ความปรารถนาให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้งานวิจัยและคุณค่าของความรู้ในชุมชนท้องถิ่น จากเครือข่ายดังกล่าวมาข้างต้น เป็นพลังใจที่มาจากการประสานความรู้สึกระหว่างในคุณค่าของชีวิตแห่งการเรียนรู้คู่ความสุขของยูววิจัย บนพื้นที่วิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงเป็นพลังสำคัญที่คอยประคับประคองให้ยูววิจัยก้าวเดินต่อไป แม้ต้องพานพบอุปสรรคที่การศึกษาวิจัยไม่ใช่การเรียนรู้

สำเร็จรูปที่ง่ายและใช้เวลาเพียงชั่วครู่ หากต้องอาศัยเวลา ความพยายามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบด้วยวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการวิจัย ซึ่งยูววิจัย ฯ 74 โครงการ ที่ร่วมเดินทางเรียนรู้มาจนถึงระยะเวลา 6 เดือนที่สอง

เรียนรู้ถอดบทเพื่อผ่านพ้นอุปสรรค

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ร่วมกันบน “พื้นที่วิชาการสานคุณค่ายูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” ยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ การเดินทางและเติบโตของต้นไม้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบนแผ่นดินจังหวัดลำปาง ยังคงต้องเติบโตและดำเนินต่อไป ยังต้องฝ่าฟันเพื่อให้ผ่านพ้นอุปสรรคที่การศึกษาวิจัยไม่ใช่การเรียนรู้สำเร็จรูปที่ง่ายและใช้เวลาเพียงชั่วครู่ หากต้องอาศัยเวลา ความพยายามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบด้วยวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการวิจัย

เรียนรู้จากผลการดำเนินงานที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย

1. การประสานงานโครงการเพื่อให้ได้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางได้ไม่ครบตามเป้าหมาย 30 โรงเรียน

การประสานงานของทีมประสานงานเพื่อให้ได้จำนวนโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ไม่ถึงเกณฑ์ 30 โรงเรียนที่ตั้งเป้าหมาย เนื่องจากอุปสรรคปัญหาการดำเนินงานดังนี้

1. ทีมประสานงานและทีมยูววิจัยระดับโรงเรียนใช้เวลาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นระยะเวลานานประมาณ 6 เดือน นับตั้งแต่วันเริ่มต้นของการดำเนินงานโครงการ วันที่ 1 สิงหาคม 2551 และนำเสนอโครงการยูววิจัย ฯ จำนวน 20 โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจากทีมประสานงาน ผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัดลำปาง และผู้ทรงคุณวุฒิของชุดโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ ไปยังสถาบันรามจิตติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในเดือนมกราคม 2552

ปัญหาที่ต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานเนื่องจากข้อเสนอโครงการของยูววิจัย ฯ ที่นำเสนอมาในระยะแรกนั้น มีลักษณะของการศึกษาด้านเดียว เช่น ในเรื่องของวัดที่ยูววิจัยสนใจ ก็จะเน้นที่วัดเท่านั้น ยังขาดมิติในเรื่องความสัมพันธ์ ความเปลี่ยนแปลง และวิถีชีวิต ในการพัฒนาปรับปรุงข้อเสนอโครงการยูววิจัย ฯ นั้น ยูววิจัยหลายทีมพอใจ ทีมประสานงานต้องใช้กระบวนการประสานงานเสริมกำลังใจ ร่วมเรียนรู้กับยูววิจัยและครูที่ปรึกษาซึ่งมีการรับผิดชอบงานในปริมาณที่มากในโรงเรียนและภาระทางครอบครัว

2. การประสานงานเพื่อให้ได้โรงเรียนเพิ่มขึ้นนั้น ทีมประสานงานเริ่มประสานควบคู่ไปกับการประสานงานประสานสายสัมพันธ์ร่วมเรียนรู้ พัฒนาข้อเสนอโครงการยูววิจัย ฯ ของทีมยูววิจัย 20 โรงเรียนในระยะแรก ในที่สุดมีโรงเรียนที่สนใจติดตามต่อเนื่อง 4 โรงเรียน

ในระหว่างการดำเนินงานนั้น มีผู้บริหารสถานศึกษา 4 โรงเรียนที่แสดงความสนใจเข้าร่วมโครงการ เมื่อทีมประสานงานประสานไปทางครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูมีภาระรับผิดชอบงานอื่นที่มีปริมาณมากและมีความกังวลกับการแก้ไขผลงานทางวิชาการ การติดต่อประสานงานจึงขาดหายไป ในที่สุดมีโรงเรียนที่พัฒนาโครงการยูววิจัย ฯ และผ่านเกณฑ์การประเมินและได้รับทุนสนับสนุนเพิ่มจำนวนเพียง 4 โรงเรียน 8 โครงการย่อย

2. ความไม่มั่นใจในข้อค้นพบและการนำเสนอผลงานของยูววิจัยและครูที่ปรึกษา ในด้านความสมบูรณ์ทางวิชาการ

ในระหว่างเส้นทางการเรียนรู้ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังคงต้องพบกับอุปสรรคและยังไม่มั่นใจในความสำเร็จ ยังไม่มั่นใจว่าข้อค้นพบที่ศึกษานั้นจะมีความลุ่มลึก สมบูรณ์ด้วยสาระทางวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพียงพอหรือไม่ ทว่ายูววิจัยก็ยังคงมีกำลังใจเดินทางเรียนรู้ต่อไป และผู้วิจัยในฐานะทีมประสานงานจะต้องพยายามสนับสนุนให้กำลังใจ แนวทางในการเรียนรู้และดำเนินงานวิจัย ในด้านการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบด้วยวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการวิจัย

สรุป

จากการดำเนินงานโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง นับตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการจนถึงวันนี้ ได้ขยายผลเข้าไปในระดับโรงเรียนและระดับชุมชน

- โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ได้ขยายผลไปสู่กิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ

- ชมรมยูววิจัย
- เครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน
- การเรียนการสอนโดยกระบวนการวิจัย

- โครงการ Child Watch ภาคเหนือ ใช้ชุดความรู้ กระบวนการของยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ขยายผลไปสู่โครงการยูววิจัยสังคม โดยร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลตำบล สนับสนุนเด็กและเยาวชน ในสภาเด็กและเยาวชน ทำวิจัย

บรรณานุกรม

การประชุมวิชาการ. (2548). “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: เส้นทางสู่อนาคต” วันที่ 25 - 27 เมษายน 2548

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ขนิษฐภรณ์ พรหมปลูก. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ขวัญชีวา ใจเนียง. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแนวคิดยุววิจัยสู่

การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 21 พฤศจิกายน
2551. (โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภองาว จังหวัดลำปาง)

เครือวัลย์ หมอยา. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

จินดา ชันชหัตถ์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์. (2550). เด็กไทยบนทางสามแพร่ง. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.

แจ่มศิริ พานทอง. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ฉัตรชนก ต้อยศ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2546). การศึกษาเศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่น : ความหมายและความสำคัญ

เศรษฐศาสตร์การเมือง ปีที่ 4 ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยวัฒน์ ศรีธิ. ข้อคิดจากผู้บริหารโรงเรียนบ้านแม่ต๊ิบ เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สาน

แนวคิดยุววิจัยสู่การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง.
วันที่ 21 พฤศจิกายน 2551. (โรงเรียนบ้านแม่ต๊ิบ อำเภองาว จังหวัดลำปาง)

- ณัฐนิชา วารปรีดี. ข้อคิดจากยูววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแนวคิดยูววิจัยสู่การพัฒนาข้อเสนอโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 21 พฤศจิกายน 2551. (โรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภองาว จังหวัดลำปาง)
- นวล ศรีใจ. ข้อคิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง. วันที่ 25 เมษายน 2552.
- ดวงจันทร์ จันทะมาลา. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- ดวงจันทร์ จันทะมาลา. ข้อคิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง. วันที่ 25 เมษายน 2552.
- ถวิล มิ่งสมร. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- ถวิล มิ่งสมร. ข้อคิดเนื่องในการร่วมกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” กับโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม. วันที่ 18-19 กรกฎาคม 2552
- ทัศนีย์ ยศสุรินทร์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- ทิพย์ จิวกิตติศักดิ์กุล. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคารอาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- ทิสนา แยมมณี. (2548). เมนูงานเค็ด : แผนการจัดการเรียนรู้คัดสรร. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
- เทวราช สายเลคำ. ข้อคิดจากยูววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแนวคิดยูววิจัยสู่การพัฒนาข้อเสนอโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 10 พฤศจิกายน 2551. (โรงเรียนเทศบาล 4 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง)
- เทียมจันทร์ พาณิชย์ผลินไชย. (2549). การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัย. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2552. จาก <http://gotoknow.org/blog/ed-nuqakm/3734>

ธนภรณ์ โกศล. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ธีรภัทร เป่งคำ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). *ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์ “ว่าด้วยวัฒนธรรม รัฐ และ
รูปการจิตสำนึก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2536). *มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อ
ปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญาไทย.

ปารมี สุปินะ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ปิยณัฐ หรั่งรอด. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

พัชรี ชุมภู. ข้อคิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง. วันที่ 25 เมษายน 2552.

พานทอง เตชะพลี. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

พิกุลทอง เปล่งศิริ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

พิทักษ์ กำวิดา. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแนวคิดยุววิจัยสู่

การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 18 พฤศจิกายน
2551. (โรงเรียนห้างฉัตรวิทยา อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง)

มานะ ปัญญาแก้ว. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ยงยุทธ ชูแว่น. (2551). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- เรณู อรรฐาเมศวร์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
แนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่
30 สิงหาคม 2551.
- เรณู อรรฐาเมศวร์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมปฏิบัติการพัฒนาข้อเสนอโครงการ
ยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551.
- ละเอียด สุขจิตต์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัย
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- วรัญญู เรือนคำ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัย
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- วสันต์ สายเหมย. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัย
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- วัลลภ นนทมาลย์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัย
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- วิบูลย์ เข้มเฉลิม. (2548). วิถีคนบนป่าตะวันออกผืนสุดท้าย. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.
- วีณา แก้วด้วง. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยูววิจัย
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)
- วีณา หาญใจ. ข้อคิดจากผู้อำนวยการโรงเรียนวิชานารี เนื่องในกิจกรรมประชาสัมพันธ์
โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 20 สิงหาคม 2551.
(ห้องประชุมโรงเรียนวิชานารี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง)
- วสิน ปัญญาวุธตระกูล. (2542). การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในล้านนา กับการก่อตัวของสำนักท้องถิ่น
พ.ศ.2459-2480. วิทยานิพนธ์หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (น.15, 173-182).
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2547). ศิลปะทวารวดี : วัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย.
กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

สวาท เทพสิงห์. ข้อคิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง. วันที่ 25 เมษายน 2552.

สลักจิต ใจน้อย. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

สิริพร อันตรเสน. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

สุพัตรา ไสโรสิงห์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร
อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

สุพัตรา ไสโรสิงห์. ข้อคิดเนื่องในการร่วมกิจกรรมการอบรม “สร้างสรรค์ เติมแต่ง สารคดียุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง” กับโรงเรียนทำหนังวัฒนธรรม. วันที่ 18-19 กรกฎาคม
2552

สุรพล นาถะพินธุ. (2550). รากเหง้าบรรพชนคนไทย : พัฒนาการทางวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์.

กรุงเทพฯ : มติชน.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ สถาบันรามจิตติ. ภาพยนตร์สารคดีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
เส้นทางสู่อนาคต.

หญิงหญิง ลี. ข้อคิดจากยุววิจัย เนื่องในกิจกรรม “สายสัมพันธ์สานแนวคิดยุววิจัยสู่

การพัฒนาข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 17 พฤศจิกายน
2551. (โรงเรียนเมืองปานวิทยา อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง)

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2548). ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน : ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์.

กรุงเทพฯ ฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมปฏิบัติการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551. (ห้องประชุมชั้น 8
อาคาร 36 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

อมรวิทย์ นาคทรรพ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และ

แนวทางการเขียนข้อเสนอโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่
30 สิงหาคม 2551.

อมรวิชัย นาคทรพรพ. ข้อคิดเนื่องในการประชุมปฏิบัติการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551. (ห้องประชุมชั้น 8

อาคาร 36 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

เอกชัย เปี้ยอู้ด. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร

อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

อุทัย ไสรสึงห์. ข้อคิดเนื่องในการประชุมเสวนา บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. วันที่ 27 ธันวาคม 2551. (ห้องประชุมชั้น 2 อาคาร

อาลัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การพัฒนาเว็บไซต์ โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

เป็นการใช้พื้นที่เครือข่ายของโครงการติดตามสภาวะการเด็กและเยาวชนรายจังหวัด
ภาคเหนือตอนบน และพัฒนาเว็บไซต์ไปสู่วโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
อย่างต่อเนื่อง ในการประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสาร รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิด
ของทีมนักวิจัยระดับโรงเรียนผ่านเว็บบอร์ด

☛ Main Menu

- > Home
- > CW จังหวัด
- > เว็บบอร์ด
- > สารบัญ
- > ยุทธศาสตร์
- > งานวิจัย
- > **ยววิจัย**
  - ดาวโหลด แบบยววิจัย 1-2
  - โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
  - เส้นทางสู่นาคคต
  - โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์
  - ท้องถิ่น จ.ลำปาง
- > เครือข่าย
- > รายงานสภาวะการณ
- > e-Learning
- > ติดต่อเรา

ยววิจัย

"นักวิจัยน้อย ..... อนาคตนักวิจัยของประเทศไทย"

ขอเชิญชวนน้อง ๆ มีระดับต้น-มัธยมปลาย มาทำวิจัยกับชุดโครงการ ยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

ค้นหา การเรียงลำดับ [เรียงชื่อเรื่องขึ้น](#) แสดง #

ชื่อเรื่อง	ฮิต
รายชื่อผู้ทำงานในชุดโครงการ ยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง	420
ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง	445
ดาวโหลด แบบยววิจัย 1-2	1134
ชุดโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง	1269
โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เส้นทางสู่นาคคต	1083

<< หน้าแรก < ย้อนกลับ 1 ถัดไป > สดท้าย >>

ผลลัพธ์ 1 - 5 จาก 5

- ภาพกิจกรรม (3 ข้อมูลรายการ)
- รายงานสภาวะการณ (2 ข้อมูลรายการ)
- เครือข่าย (1 ข้อมูลรายการ)
- สารบัญ (5 ข้อมูลรายการ)
- Rotator (5 ข้อมูลรายการ)
- Latest News (4 ข้อมูลรายการ)
The latest news from the Joomla! Team

» Main Menu

» Home

» CW จังหวัด

» เว็บไซต์

» สารบัญ

» ยุทธศาสตร์

» งานวิจัย

» **ยววิจัย**

ดาวน์โหลด แบบยววิจัย 1-2

โครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

เส้นทางสู่นาคค

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์

ท้องถิ่น จ.ลำปาง

» เครือข่าย

» รายงานสภาวะการ

» e-Learning

» ติดต่อเรา

ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 ที่ผ่านมาโครงการยววิจัย ได้จัดประชุมชี้แจงโครงการ ณ ห้องประชุมบัวทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการให้กับโรงเรียนที่สนใจ โดยในงานวันดังกล่าวได้รับความสนใจจากคณาจารย์และนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดลำปางเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงการส่งข้อเสนอโครงการยววิจัยจำนวน 26 โรงเรียนและมี นักเรียนที่สนใจเริ่มส่งข้อเสนอโครงการเข้าร่วมพิจารณาแล้วส่วนหนึ่ง โดยในงานดังกล่าวได้รับเกียรติจากผู้ช่วยศาสตราจารย์เล็ก แสงมีอาภาภ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางให้เกียรติเป็นประธานเปิดงาน

"ชุดโครงการ ยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง" ได้รับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ด้วยเล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์บูรณการงานเขียนการสะท้อนและส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เรียนรู้ด้วยการทำวิจัย โดยให้นักเรียนเป็นผู้ทำวิจัยและสมัครเป็นทีมศึกษา ซึ่งชุดโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางนี้ มีทีมยววิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นผู้ประสานงานชุดโครงการ ที่นำโดยนางชนิดา คำนวณ อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นหัวหน้าโครงการ

ผลจากงานดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสนใจในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเยาวชนในจังหวัดลำปาง และคณะผู้ประสานงานจะเร่งดำเนินการพิจารณาวิทยานิพนธ์จากโรงเรียนต่างๆ ที่ส่งผลงานเข้าร่วมโครงการ และยังคงเปิดรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการอีกเป็นจำนวนมาก โดยผู้สนใจสามารถส่งวิทยานิพนธ์หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดลำปาง โทร 0954 คณณพชยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ถนนลำปาง - แม่ทะ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100 โทรศัพท์ 0-5424-1054, 08-1602-6156, 08-5037-4005 โทรสาร 0-5424-1054 หรือทาง E-Mail : yuvvijai@hotmail.com

slide ★ Make Your Own ★ View All Images ↩ Rock Out!

< ก่อนหน้าถัดไป >

Main Menu

> Home

> CW จังหวัด

> **เว็บบอร์ด**

> สารสาร

> ยุทธศาสตร์

> งานวิจัย

> ยุววิจัย

> เครือข่าย

> รายงานสภาวะการณ์

> e-Learning

> ติดต่อเรา

Child Watch Lanna Webboard
Forum Help
Show latest posts
Rules
Search Forum
Go

Welcome, **Guest**
Please Login or Register. Lost Password?

There are no forums in this category!
ถาม-ตอบ

Forum	Topics	Replies	Last Post
E-Learning			
Forum			
สาขาวิชาภาษาไทยและการสื่อสารทางธุรกิจ	0	0	No Posts
สาขาวิชาภาษาไทย (ศส.บ.)	0	0	No Posts

ยุววิจัย

Forum	Topics	Replies	Last Post
ข่าวสารยุววิจัย แจ้งข่าวสารงานวิจัย โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง	3	2	เสวนา "บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยฯ" by หัวใจละอ่อน Today 02:06
จับเข่าคุยยุววิจัย สอบถามข้อมูลงานวิจัย โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง	0	0	No Posts
ละอ่อนขอเล่า โศกเศร้าและขอเล่า ประสบการณ์ ความประทับใจในงานวิจัย โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง	1	1	Re:- by หนานวิวัฒน์ Yesterday 00:09

Recent Posts

Topic	Author	Categories	Date	Hits
เสวนา "บทบาทครูที่ปรึกษาโครงการยุววิจัยฯ"	หัวใจละอ่อน	ข่าวสารยุววิจัย	Wednesday, 04 February 2009	5
ภาพกิจกรรม"พัฒนาข้อเสนอโครงการยุว"	หนานวิวัฒน์	ข่าวสารยุววิจัย	Wednesday, 04 February 2009	6
Re:-	หนานวิวัฒน์	ละอ่อนขอเล่า	Tuesday, 03 February 2009	0
-	Guest	ละอ่อนขอเล่า	Sunday, 25 January 2009	9
Re:ประชุมชี้แจงโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	ต๋นย	ข่าวสารยุววิจัย	Monday, 19 January 2009	0

Child Watch Lanna Webboard Forum Stats

Total Users: 12 Latest Member: อีระวิวัฒน์
Total Messages: **773** Total Subjects: **8** Total Sections: **4** Total Categories: **12**
Today Open: **1** Yesterday Open: **1** Today Total Answer: **0** Yesterday Total Answer: **1**
» View Recent Posts » More About Stats » User List

Online 0 Members and 7 Guests

Go Board Categories

- New Posts
 - No New Posts

หน้าแรก

บทความ

รวมรูปภาพ

ข่าวสาร

เว็บบอร์ด

ติดต่อเรา

ค้นหา

ประเภท

บทความ

ค้นหา

เกี่ยวกับโครงการ

ความเป็นมา

วัตถุประสงค์โครงการ

เป้าหมายโครงการ

ขอบเขตของการศึกษา

ยุทธศาสตร์และกลไก

ภารกิจและบทบาท

การเสนอโครงการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

บริการ

หน้าแรก

บทความ

รูปกิจกรรม

ข่าวสาร

เว็บบอร์ด

ติดต่อเรา

ปฏิทิน

August 2009						
S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

สถิติ

เปิดเว็บ	16/06/2009
อัพเดท	10/08/2009
ผู้เข้าชม	1,406
เปิดเพจ	2,319

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

"พลิกพันประวัติศาสตร์ ประกาศอัตลักษณ์
ประจักษ์ภูมิปัญญา เสร็จคุณค่ายุคอดีต"

สถาบันรามจิตติ
RAMAJITTI INSTITUTE

ข่าวสาร / กิจกรรมโครงการยววิจัย ฯ

ร่วมโรงเรียนทำหนังสือประวัติ
ศาสตร์ท้องถิ่น...

(10/08/2009)

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นลำปาง...

(10/08/2009)

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นลำปาง...

(10/08/2009)

งานสัมมนาวิจัยลำปางสู่
สามจังหวัดชาย...

(30/06/2009)

งานสัมมนาวิจัยลำปางสู่สามจังหวัดชาย...

อ่านข่าวทั้งหมด >>

ภาพกิจกรรม

ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 1ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 1ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 2ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 3

เว็บบอร์ด

กระดาน	ผู้โพสต์	อ่าน/ตอบ	ตั้งกระทู้เมื่อ	อัพเดทล่าสุด
ขื่นขม	ท้อเจ้า	15 / 0	29/07/2009	29/07/2009 00:00
สวช. - สกว. จับมือเปิดตัว "โรงเรียนฟ้าแห่งวัฒนธรรม" หวังหนุน เยาวชนสร้างสรรค์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทาง วัฒนธรรม	ท้อเจ้า	73 / 3	22/07/2009	31/07/2009 00:00
ตามรอยยววิจัยฯ ไปปางนึ่ง	ท้อเจ้า	48 / 0	22/07/2009	22/07/2009 00:00

ภาคผนวก ข

การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารของโครงการ

www.khaosod.co.th

จำนวนคนอ่านล่าสุด 203 คน
วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2551 ปีที่ 18 ฉบับที่ 6502 ข่าวสดรายวัน

"มร.ล่ำป่าง"ร่วมพลังใจร่วมสานวัฒนธรรม กระตุ้นเยาวชนเกิดความหวงแหน ขนบธรรมเนียมท้องถิ่น

เมื่อเร็วๆ นี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจัดการประชุมโครงการวิจัย ชุด "โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง" ที่ห้องประชุมบัวตอง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยมีอาจารย์ชติมา คำบุญชู หัวหน้าโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (มร.ลป.) เปิดเผยถึงการประชุมโครงการวิจัยว่า การจัดการประชุมได้รับเกียรติจาก ผศ.เล็ก แสงมีอานภาพ อธิการบดี เป็นประธานในที่ชี้เปิด

อาจารย์ชติมากล่าวต่อว่า โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางเป็นโครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และได้รับความร่วมมือในการดำเนินโครงการโดยสถาบันร่วมจัดตั้ง ที่เล็งเห็นความสำคัญของเยาวชนในจังหวัดลำปาง ในกระแสของการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมผ่านสื่อต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมวัฒนธรรม พร้อมทั้งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นให้รู้ที่มาของตนเองจนเกิดความสำนึกในตนเองและคุณค่าทางสังคม วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

"ในการจัดประชุมดังกล่าวทางชุดโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายภาคส่วนมาให้แนวคิด เช่น ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ ผอ.สถาบันรามจิตติ หัวหน้าโครงการ Child Watch และ ผศ.เรณู อรรถาเมศร์ ร่วมเป็นวิทยากร โดยมีนักเรียนและเยาวชนในจังหวัดลำปางจากหลายสถาบันเข้าร่วมการประชุมถึง 200 คน" อาจารย์ชติมากล่าว

หน้า 29

พร้อมผลงานการวิเคราะห์ส่วนทาสู่ความสำเร็จ
ของผู้นำด้านบริหารชาวพลวส์ ที่หนุ่มที่สุด

บารัค โอบามา
ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ 44?

ผลงาน
กับชาวโอบามาประเทศ
บราซิล

บริการสืบค้นครอบคลุม
ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์
มากกว่า 30 ฉบับ
ในเมืองไทย

ไม่ต้องซื้อ
หนังสือพิมพ์
ตัดข่าวเอง

งานหนังสือออนไลน์
เปิดบริการ 24 ชั่วโมง

TALK!
โทรไปทั่วโลกเริ่มต้น
0.85 บาท
นาที

WWW.THAIPBS.OR.TH

"ทวิไทย"

เป็นวันสร้างสรรค์ สังคมคุณภาพและคุณธรรม

วันอาทิตย์ที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2552 เวลา 16:21:56

SIDE MENU

- » ข่าว
- » รายการเด่น
- » รายการข่าว
- » สารบันเทิง
- » สารประโยชน์
- » สารคดี
- » เด็กและเยาวชน
- » บริการ

ประเภท:
คำค้นหา:

ฟรีรายการ

ON AIR

16:05 น.: วิจัยไทยคิด
16:35 น.: พันแสงรุ่ง
17:00 น.: ทินขาวเด่น
17:30 น.: Spirit of Asia ... วิถีเอเชีย

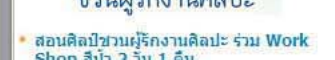
ผังวัน ผังเดือน ถ่ายทอดสด

SIDE MENU

รายงานผลปฏิบัติงาน
ประจำปี ๒๕๕๑ ส.ส.ก.

DOWNLOAD

- หน้า 1 - 50 [pdf] [zip]
- หน้า 51 - 100 [pdf] [zip]
- หน้า 101 - 153 [pdf] [zip]
- ภาพผนวก [pdf] [zip]

พบ พิธี พิธีพิธีพิธีพิธี

พิธีกรชาวไทย กรมการถวายพระพรชัย... พระพรเจริญ/พระพร ส่องศรี /

Life Version ขนาดตัวอักษร: S M L

หน้าหลัก

แกลลอรี่

ชมสด

ชมย้อนหลัง

สมัครงาน

เกี่ยวกับทวิไทย

สมุดเยี่ยมชม

» ข่าวสารทวิไทย
PR News

» ช่องทางการติดต่อ
Contact Us

» เสนอแนะความคิดเห็น
Comment

กันข่าวเด่น

▼ รายการข่าว

เลือกรายการ: ==เลือกภาษา==

ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 2 ส.ค.52

ไฮโลที่ทวิไทยสุดสัปดาห์... ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ระบุ หากผู้ประกอบการจะขึ้นราคาข้าวสารอีก 5-10 บาท ก็พร้อมทำข้าวถุงจำหน่ายให้ประชาชน .... รพช. สาธารณสุข ไปร่วมงานศพหญิงท้อง 7 เดือนที่เสียชีวิตด้วยไข้หวัดใหญ่ 2009 ที่จ.ราชบุรี.... เด็กน.ร.โรงเรียนสาป่างกัลยาณี สร้างหนังสือ "ตลาดจีนย่านเจริญในความทรงจำ" ถ่ายทอดถึงความทรงจำในอดีตถึง 150 ปีที่ผ่านมา....แหล่งซื้อปิ้งในอังกฤษหลายแห่งที่ถูกภาวะเศรษฐกิจโลกเล่นงานกำลังจะกลับมาคึกคักอีกครั้ง เพราะลูกค้ากระเป๋านักจากตะวันออกกลาง

พาณิชย์เตรียมรับมือข้าวถุงแพง

ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ระบุ หากผู้ประกอบการจะขึ้นราคาข้าวสาร 5-10 บาท ก็พร้อมทำข้าวถุงจำหน่ายให้ประชาชน หากราคาในตลาดสูงกว่าราคาที่กำหนดไว้

ตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็กอายุ 7 เดือน

มานิต นพอมรบดี รพช. สาธารณสุข ไปร่วมงานศพหญิงท้อง 7 เดือนที่เสียชีวิตด้วยไข้หวัดใหญ่ 2009 ที่จ.ราชบุรี พร้อมเตรียมตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็กอายุ 7 เดือน

เด็กน.ร.ผลิตหนังสือ

เด็กน.ร.โรงเรียนสาป่างกัลยาณี สร้างหนังสือ "ตลาดจีนย่านเจริญในความทรงจำ" ถ่ายทอดถึงความทรงจำในอดีตถึง 150 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเรื่องราวในอดีตจนถึงปัจจุบันผ่านงานวิจัยโครงการ "วิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น" ภา.เอาเรื่องราวที่วิจัยได้มาถ่ายทอดเป็นหนังสือเพื่อให้เข้าใจอดีต

แหล่งซื้อปิ้งก่อนแสวงบุญ

แหล่งซื้อปิ้งในอังกฤษหลายแห่งที่ถูกภาวะเศรษฐกิจโลกเล่นงาน กำลังจะกลับมาคึกคักอีกครั้ง เพราะ ลูกค้ากระเป๋านักจากตะวันออกกลางจะมาซื้อปิ้งจำนวนมาก ก่อนเข้าสู่ช่วงถือศีลอด โดยประมาณกันคร่าวๆ ว่า จะมีเงินสะพัดมากถึง 15,000 ล้านบาท

ทวิไทยสุดสัปดาห์

ทุกที่ทวิไทย คือห้องส่งของเรา" เปิดรับข่าวสารในมุมมองใหม่ๆ ดัชนีรับข่าวสารในทวิไทยสุดสัปดาห์ ตามติดทุกกระแสข่าวทั้งในและต่างประเทศ ด้วยรูปแบบการนำเสนอ ที่แตกต่าง ให้ทั้งความรู้และความบันเทิงที่เข้าถึงผู้ชมทุกวัย เพิ่มสีสันกับกิจกรรมในยามเช้าที่เข้าถึงทุกคนในครอบครัว และเป็นสื่อกลางสะท้อนวิถีชีวิตที่น่าสนใจของผู้คนในต่างจังหวัด (ช่วง "ตามในท้องถิ่น") คุณผู้ชมจะเพลิดเพลินกับการชมข่าวที่หลากหลาย ที่จะไม่ทำให้คุณรู้สึกว่าการดูข่าวเป็นเรื่องน่าเบื่ออีกต่อไป

เวลาออกอากาศ : เสาร์-อาทิตย์ 08.00-09.00 น.

ติดต่อรายการ : weekendnews@thaipbs.or.th

ฉัตรพล ทองอร่าม

ลานบุญ ภู

- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 9 ส.ค.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันเสาร์ที่ 8 ส.ค. 2552
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 2 ส.ค.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันเสาร์ที่ 1 ส.ค.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันเสาร์ที่ 26 ก.ค. 52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันเสาร์ที่ 25 ก.ค.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 19 ก.ค. 52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 12 ก.ค.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันเสาร์ที่ 11 ก.ค.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 5 ก.ค.52
- logo news weeks
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันเสาร์ที่ 4 ก.ค.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 28 มิ.ย.52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันเสาร์ที่ 27 มิ.ย. 52
- ทวิไทยสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 21 มิ.ย. 52

หน้าแรก

บทความ

รวมรูปภาพ

ข่าวสาร

เว็บบอร์ด

ติดต่อเรา

ค้นหา

ประเภท

บทความ

ค้นหา

เกี่ยวกับโครงการ

ความเป็นมา

วัตถุประสงค์โครงการ

เป้าหมายโครงการ

ขอบเขตของการศึกษา

ยุทธศาสตร์และกลไก

ภารกิจและบทบาท

การเสนอโครงการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

บริการ

หน้าแรก

บทความ

รูปกิจกรรม

ข่าวสาร

เว็บบอร์ด

ติดต่อเรา

ปฏิทิน

August 2009						
S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

สถิติ

เปิดเว็บ	16/06/2009
อัพเดท	10/08/2009
ผู้เข้าชม	1,406
เปิดเพจ	2,319

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

"พลิกพันประวัติศาสตร์ ประกาศอัตลักษณ์
ประจักษ์ภูมิปัญญา เสร็จคุณค่าวิจัย"

สถาบันรามจิตติ
RAMAJITTI INSTITUTE

ข่าวสาร / กิจกรรมโครงการยววิจัย ฯ

ร่วมโรงเรียนทำหนังสือประวัติ
ศาสตร์ท้องถิ่น...

(10/08/2009)

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นลำปาง...

(10/08/2009)

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นลำปาง...

(10/08/2009)

งานสัมมนาวิจัยลำปางสู่
สามจังหวัดชาย...

(30/06/2009)

งานสัมมนาวิจัยลำปางสู่สามจังหวัด
ชาย...

อ่านข่าวทั้งหมด >>

ภาพกิจกรรม

ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 1ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 1ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 2ประชุมชี้แจงโครงการยววิจัย
ฯ 3

เว็บบอร์ด

กระดาน	ผู้โพสต์	อ่าน/ตอบ	ตั้งกระทู้เมื่อ	อัพเดทล่าสุด
ขื่นขม	ท้อเจ้า	15 / 0	29/07/2009	29/07/2009 00:00
สวช. - สกว. จับมือเปิดตัว "โรงเรียนฟ้าแห่งวัฒนธรรม" หวังหนุน เยาวชนสร้างสรรค์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทาง วัฒนธรรม	ท้อเจ้า	73 / 3	22/07/2009	31/07/2009 00:00
ตามรอยยววิจัยไปบ้านมัยง	ท้อเจ้า	48 / 0	22/07/2009	22/07/2009 00:00

ภาคผนวก ค

ประวัตินักวิจัยในโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

1. หัวหน้าโครงการวิจัย (ผู้รับผิดชอบโครงการ)

นางชุตินา คำบุญชู Mrs. Chutima Khamboonchoo

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

3 1012 02579 98 5

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อ

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หมายเลขโทรศัพท์ 08-1602-6156

E-mail: Chutimakh@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529

อักษรศาสตรบัณฑิต (สาขาภาษาไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2524

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

1) โครงการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการเรียนการสอนงานเขียนสารคดี และ
ผลการศึกษาวิเคราะห์พลังปัญญาในงานเขียนสารคดีร่วมสมัย จากนักเขียนสารคดี
ร่วมสมัย 4 คน” (เป็นหัวหน้าโครงการ)

“The Integration of Study and Teaching “Creating Feature” with The Analysis of
“Contemporary Features from The Four Writers as an Intellectual and Spiritual
Force in Contemporary Society”

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปี 2549

2) โครงการวิจัยเรื่อง “การสืบสานภูมิปัญญาการผลิต ผลิตภัณฑ์อาหาร
ท้องถิ่นผ่านสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์” (ผู้วิจัยร่วม)

2. นักวิจัยร่วมโครงการวิจัย (ทีมประสานงาน)

1) นายสุภาพ ตะใจ Mr.Suparp Tajai

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

3 1014 02310 81 5

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อ

สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

โทรศัพท์เคลื่อนที่ 08-1386-6147 E-mail: pngteem@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปี 2547

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2530

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

1) กระบวนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านสังคมและเศรษฐกิจ ของ
ชาวลัวะในเขตพื้นที่ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง ปี 2543

ผู้ให้ทุนวิจัย: สถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันราชภัฏลำปาง

2) การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการทำแผนแม่บทชุมชนใน
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกว๋าว อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ปี 2547 (ผู้ร่วมวิจัย)

ผู้ให้ทุนวิจัย: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

3) การศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนชุมชนใน
การสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ปี 2543 (ผู้ร่วมวิจัย)

4) วิจัยเรื่องเวียงลำปางหลวง ปี 2541 (ผู้ร่วมวิจัย)

ผู้ให้ทุนวิจัย : หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมท้องถิ่น

สถาบันราชภัฏลำปาง

2) นางสาวอุบลพรรณ วรรณสัย Ms. Ubonphan Wannasai

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

3 5199 00071 45 0

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อ

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หมายเลขโทรศัพท์ 08-6183-7388 E-mail : ubon12phan@yahoo.de

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น (ล้านนาคดี)

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2543

ครุศาสตรบัณฑิต (เอกภาษาไทย) วิทยาลัยครูเชียงใหม่ พ.ศ. 2529

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา

ผู้ช่วยวิจัย Traditional Tai Politics สนับสนุนโดย German Research

Foundation (DFG.) มหาวิทยาลัย มินสเตอร์ ประเทศเยอรมนี

พ.ศ. 2544 – 2548

ผู้ช่วยวิจัย “ชีวิตในอดีต” โครงการร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา

ภาคเหนือ กับรัฐบาลบาวาเรีย สนับสนุนโดย รัฐบาลบาวาเรีย ประเทศ

เยอรมนี พ.ศ. 2542 -2543

3) นางสาวทัตพิชา ชลวิสูตร Ms. Tatpicha Cholvisoot

หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

3 1005 02903 81 7

ตำแหน่งปัจจุบัน

พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ตำแหน่งอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง

หมายเลขโทรศัพท์ 08 - 6008 - 3633 E- mail: thatpic@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2549

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2545